

The Project Gutenberg eBook of Eeva, by Santeri Alkio

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Eeva

Author: Santeri Alkio

Release date: August 15, 2012 [EBook #40512]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEVA ***

Produced by Tapio Riikonen

EEVA

Kirj.

Santeri Alkio

Werner Söderström, Porvoo, 1888.
Werner Söderströmin kirjapainossa.

I.

Eeva makasi suullansa lattiassa, sätki, potki ja parkui niin hirveästi että korvia särki.

"Eeva, Eeva! ... nouse nyt ylös taas, tai äiti piiskaa."

Äiti puuhasi takan luona eikä tätä sanoessaan katsonutkaan tyttöön.

"Ka, ka kun se saattaa." Isä nauraa kitkutti penkillä ja kyynäspäitä polviin nojaten katseli nautinnolla tytön sätkimistä.

"Antakaa nyt jo selkään tuolle, kun tuolla lailla huutaa ja potkii," sanoi vanhin veljeksistä, Iikka ja katseli nurjamielisesti vanhempiansa.

Eeva kuuli tuon ja alkoi entistä innokkaammin räähkyä ja potkia.

"No, no ... mene nyt jo äiti sitä ylös nostamaan," isä vihdoin sanoi.

Äiti meni ja otti kainaloihin.

"Voi, voi ... Eeva kulta, lapsi raukkani, nouse nyt ylös... — Mitä mun lintuani kiusataan liaksi."

Mutta silloin Eeva sätki ja huusi kahta kovemmin, koettaen kaikin voimin vastustaa äidin nostamisaikeita.

"Herra Jumala, tuota lasta! Nouse nyt ... katso äiti nostaa ja sitten haetaan sokeria."

Vasta sokeri Eevan vähitellen sai taipumaan, niin että antoi äidin syliinsä ottaa. Mutta heti ei kiukku kadonnut, vaan mököttäen hän sittekin vielä jossain loukossa istui, kunnes äkä vihdoin haihtui ja joku muu asia huomiota puoleensa veti.

Jo kaksivuotiaana Eeva tämän osasi. Toisinaan kuin veljet, taikka sisko (joista viime mainittu oli nuorin, mutta hänkin kymmentä vuotta Eevaa vanhempi) rupesivat Eevan huutaessa ilvettä tekemään ja veljistä joku uhkasi todenteolla ruveta selkään antamaan niin silloin isä ja äiti yksimielisesti käskivät omia lapsiansa kurittaa, silloin kuin niitä tulee. Jos veli silloin rupesi vielä mielipidettään puollustamaan, niin syntyi perheen kesken laajasanainen riita ja kinastus, joka saattoi äreyttä mieliin, usein niin paljon, että vasta yön nukkuminen sitä johonkin määriin poisti.

Koska tällaisia seikkoja tapahtui kuitenkin varsin usein, niin muodostui vanhempain ja poikain väliin alituinen nurjamielisyyden tunne, joka ei enää koskaan tahtonut sydämelliseksi sovinnoksi muuttua.

Tällainen elämä tuli vihdoin niin tavaksi, että se ei talon väkeä juuri ketään surettanut; ajateltiin vaan, että sellaistaahan se lienee kaikkein jokapäiväinen elämän meno.

Vanhemmat miettivät että, kun lapset saavat päänsä olkapäähän tasalle, niin silloin ei enää vanhempain neuvoja kaivata eikä käskyjä totella.

Pojat muistelivat lapsuutensa aikoja jolloin ei vitsaa säästetty, vaan toisinaan ihan syyttömästäkin selkään annettiin. Useat kuritus-kerrat muistuiivat varsin hyvästi mieheen ja rupesivat nyt vasta syyttömästi saadulta näyttämään, tahi ainakin vanhempain kiukun-purkauksilta, koska tuossa nyt oli selvä esimerkki Eevassa, joka sai tehdä mitä tahtoi, eikä sittenkään kuritettu.

Ei kuitenkaan Eeva jäänyt ilman rakkauden osoituksia veljeinsäkään puolelta. Jokainen piti häntä hyvänä, mutta poikkeus tapahtui silloin kuin Eeva oli pahankurisena ja pojat olisivat tahtoneet häntä kurittaa, jota ei vanhemmat tahtoneet.

Vuosien kuluessa veljetkin kuitenkin hänen itsepintaisiin mielenosotuksiinsa siksi tottuivat etteivät toisinaan millänsäkään olleet.

Mutta tämän tottumuksen kanssa ei enää sileä rauha palannut vanhempain ja poikain väliin. Tahtoi aina ilmestyä syitä toisiansa moittia.

Kukaan ei kuitenkaan tullut ajatelleeksi eikä miettineeksi, mikä oli alkujaan ollut syynä tähän. Jokainen ajatteli että elämä ehdottomasti onkin juuri sellaista kuohuvaa ja epätasaista, turhaa siis etsiä syytä miksi se sellaista on. Tekisipä aika hölmöläisen työn ruvetessa tutkimaan syitä siihen miksi elämä on sellaista kun se on!

Tämä asia ei Eevaa ainakaan kenenkään mieleen johdattanut. Lapsihan se oli, viaton lapsi-raukka, joka ei täysikasvuisten elämään voi mitään vaikuttaa. — —

Kun Eeva kasvoi ja vieraita joskus äidin luona kävi, niin Eevalle aina ensimmäisen kahvikupin täytyi antaa, ettei suuttunut olisi ja ruvennut äitiään nyrkillä takomaan.

Kunnes puhe kylläksi rupesi kieleltä sujumaan, niin sitte vasta nauraa saatiin ja kummastella tytön viisautta sekä nokkelaa päätä, joka kaikki haravaansa sai ja muisti. Se häntä itseäkin elähytti ja raikkaasti nauramaan sai, kun muutkin nauroivat, isä, äiti, veljet ja vieraatkin. Rumat sanat ne siitä syystä paraiten mieleen jäivät ja useimmin suusta ulos tulivat vallattomalla päällä ollessa, kun äiti silloin osoitti ankaruutta ja kivenkovaan niitä kielsi muistelemasta, — mutta kun niillä paraiten naurettiin ja äitikin joskus niin teki. Ja myöskin se kiihotti, kun kylän lapset, jotka hänen kanssansa leikkimässä kävivät, hänelle aina salakähmään tuollaisia opettivat ja nauroivat sitte kun Eeva sammaltaen koetti matkia.

Isä toisinaan tuosta niin suuttui että äidille sanoi: "Selkäänsä tarvitsis tuo tyttö, kun tuollaisia hokee ... kun et sinä edes häntä kurita ... saa oikein hävetä."

"Tarvitsispa kyllä," äiti sanoi, "mutta kyllähän se siitä lakkaa kun mieltyy ja kasvaa ... tietäähän sen

ihmiset, minkälaisia nuo ovat, mukulat."

Eevan ollessa viidennellä vuodella, tehtiin hänelle ensimmäinen musliinitanttu[1] ja kohta valmiiksi saatua Vaaralan emännälle näyttämään mentiin. Siellä tupaan päästyä Eeva heti emännän luo meni tämän hameesen itseänsä hinkkailemaan. Vuorottain tanttuaan ja vuorottain emäntää äänetönnä katseli. Harmi jo alkoi silmistä näkyä kun ei emäntä huomataksaan ottanut, äidin kanssa vaan juoruja kertoi. Äiti kyllä huomasi, mikä Eevan sydäntä painoi ja sentähden silmäniskulla emäntää tytön aikeista huomautti.

"No vooi ... voi ... vooi kun sillä ... no mutta sillä Eevallapa nyt vasta on korea tanttu... Voi turkanen sentään, etten huomatakaan lähtenyt... No noin pitkäksi Eeva sillä kasvaa! ja komeampi tyttö tulee kun kenestäkään muista." Emäntä nosti Eevan niin ylös kun ulettui. Lapsi oli mielissään ja ikään kuin hämillään ollen hän sitten vaatteitaan silitti ja suoritteli juuri kun Vaaralan poika Janne tupaan tuli.

"Ka, ruma tanttuhan sillä Eevalla nyt onkin ... voi-i kun on ruma. Onko tuo hevosen loimesta tehty, vai mummo-vainajasi vanhasta navetta-hameesta," hän heti alkoi loruta ja sitten aikalailla nauraa.

Eevalta oli vähällä itku päästä. Nurjasti ja syrjittäin katseli hän kiusaajaansa.

"Mitä se Janne horajaa ... ei ollenkaan ymmärrä mikä koreata on," ehätti Vaaralan emäntä Eevan itku estääksensä ja otti syliinsä.

"Aivanhan tämä on kun herrain lapsi. Tanttukin on kun pappilan mampselilla, mutta mitä Janne ymmärtää."

Eeva silmäili voitonriemulla Jannea. Tämä vaan yhä nauraa-virnisteli ja kehui vaatetta rumaksi. Ei auttanut vihdoin enää emännän kehumisetkaan. Ulos puhkesi itkuna Eevan närkästynyt luonto; vieläpä siihen määrään että täytyi muodon vuoksi Jannen harteita aikalailla paukottaa, ennenkuin luonto taas asettui. Sitten alkoi naurattaa kun Janne itkevinään oli.

Mutta Vaaralan emäntää alkoi kyllästyttää oikut. Sen näki siitäkin, kun kahteen kuppiin vaan kahvia kaatoi — itselleen ja Eevan äidille. Juomaan käskiessä sitte erityisellä painolla huomautti että Eevalle annetaan vasta sitten.

"Pysy nyt kauniisti poissa ... ole kiltti. Täti antaa sinulle sitten kun me olemme juoneet," sipisi äiti Eevan korvaan.

Vaan kun hän pöydän luo lähti, ei Eeva jäänytkään. Vaatteen helmasta kiini pitäen seurasi vaan, vaikka äiti, salaa emännältä, koetti takaisin työntää.

"Tuo tyttö nyt on vasta..." Äiti koetti vielä istuessaankin työntää häntä pois. "... Menehän nyt Eeva ja odota." Vaan sitä kiivaammin lapsi takaisin ponnahtihe, äitiin nojaten ja kulmaisensa alta katsoi tätiin, joka vakavana istui eikä mitään sanonut ... ei edes sitä, että "annahan nyt lapsen olla."

Äiti kaatoi kuppiinsa kermaa ja aikoi juomaan ruveta. Eeva hinkkasi taas itsensä likemmäksi ja kätensä pöydälle pani, aivan likelle kahvikuppia.

"Pysy erilläsi!" Äiti työnsi kiivaasti käden pois pöydän reunalta. Vaan silloin tyttö löi äidin käteen niin että se turahti ja kahvia siinä olevasta kupista läiskähti pöydälle. Eeva nojautsi hervottomasti äitiin ja pahankurisesti räähkyen luisui lattiaan makaamaan. Äiti punastui ja alkoi mitään virkamatta häntä hätäisesti ylös hapuilla.

"Ai, ai, ai kun on pahankurinen." Vaaralan emäntä hymyillen päivitteli.

Eeva räähkyi yhä kovemmin.

"Eeva! hyi kuinka sinä tuollalaila, katso, täti nauraa. Nouse nyt saat juoda äidin kupin."

Eeva kuitenkin vielä huusi ja riehtoi äidin liepeistä sekä toisinaan pienillä käsillään huitoi äitiä.

"Eeva, Eeva... Herra Jumala kuinka sinä noin... Nouse nyt juomaan kahvia."

Kurittamisesta ei äiti uskaltanut sanaakaan puhua, eikä uhata, sillä silloin olisi Eeva vielä surkeammin huutanut ja enemmän sydämystynyt, kun tiesi ettei se kuitenkaan olisi varsin kipeästi käynyt. Vihdoin Eeva monien tydyttelemissien perästä asettui nikottamaan ja sitten äitinsä kahvia juomaan.

"Se on oppinut saamaan juoda aina ensimmäisenä ja tuon hädän se tekee kylässäkin, jos ei vaan saa muiden kanssa yhdessä juoda. On sitä koetettu siitä niin kovin estääkin että oikeen, mutta ei se vaan muista, eikä muutu... On tuo nyt vielä niin pieni ja nuorikin ettei ymmärrä... Mutta kun kasvaa niin kyllähän aapuu."

Äiti puhui mielihyvällä kaunista lastansa katsellen ja tulevaisuudelta apua toivoen. Kumartui sitten toimittamaan pois tämän vaatteisiin äsken lattiasta tarttuneita rikkoja.

"Ei minun asiaan tule, mutta mielestäni pitäisi lasta tuollaisista oikeista kurittaa. Ei ne muuten niitä unhota, kun noin itsepintaisia ovat."

"Kyllä sitä on väliin kurittaakin koetettu, mutta eipä se siitä lakkaa. Ja se on sellainen, että kun sitä kurittaa niin ottaa niin kovin pahaksi. Tässä tuonaankin, kun isänsä vähän sormillansa noppasi, niin meni oikein menneeksi... Meillä oli jo niin hätää että..."

Vaaralan emäntä oli nyt jo kaatanut toisen kupin, kun Eeva oli saanut juoduksi.

"Vai niin," hän vastasi, "juo nyt emäntä, vai antaako se Eeva äitinsä nyt juoda?"

Eeva mahtoi huomata että puheella oli pisteliäs tarkoitus, sillä jonkullainen häpeän tunne sydämessä väistyi hän äitinsä takapuolelle.

Mutta sitten alkoi hän kotiin hopottaa ... kun ei tädin puheet häntä ollenkaan miellyttäneet.

Äiti katsoi parhaaksi aikansa seurata hänen vaatimustaan. Ei mielinyt hänkään saada enempää kuulla ... oli niin ikävää kun muut sekaantuivat neuvojansa antamaan vanhalle ihmiselle, jolla jo kyllin oli kokemusta... Kävi kipeästi tunnolle, kun muut lapsen vioista huomauttivat; eihän se sillä kuitenkaan paremmaksi tule ... äidin mieltä vaan pahoittaa... Tietää kyllä, että parastaanhan sitä kukin lapsellensa tahtoo ja hän ainakin niin kuin silmäteräänsä hoiti ... eihän siitä suinkaan huonoa ihmistä toivo... Ja kehtaa tuollaisia puhua. Miks'ei antanut lapselle ensin kun kyllä tiesi että se on siihen tottunut... Kiusaa teki. On vaan olevanansa niin kovin viisas... Lapsi-raukanko nyt pitäisi tuollaisista pataluhaksi lyödä...

Matkalla ja vielä kotiin päästyäkin äiti Eevalle sanoi, että ei sitä kylässä tuolla lailla saa olla, eikä ensimmäistä kuppia tahtoa, se on rumaa; ei kenenkään pienet tytöt niin tee, jotka hyviä ovat.

Mutta Eeva hyväili äitiä, oli niin miellyttävän ketterä ja kaunis, ettei äiti ollenkaan raatsinut kovin vakavasti varoittaa ja sanoa. Joku kylän vaimo, joka puhetta kuulemaan sattui, vielä muikkaellen Eevalle sanoi: "Kuka sitä sitten viimeiseksi tahtoo juoda ja siihen viitsii tyytyä, ei kukaan."

Eevaa tuo ainakin miellytti, jos hän sitä huomasi; äiti sen huomasi ja hymyssä suin kuunteli, omalla tunnollaan sokeria syöttäen. — — —

Isällä oli varsin vähä aikaa, voidaksensa tarkemmin silmällä pitää tytön kehitystä, sillä ahkerasti ulkona työskennellen, hän ainoastaan illat aamut kotona vietti ja silloin väsyneenä ei paljoa mistään viitsinyt huolia. Muutenkin oli jo vanhemman puolen mies ja toisia lapsia kurittaessa kasvatukseen kyllästynyt, niin ettei viitsinyt Eevaa enää kurittamaan ruveta, vaikka arveli toisinaan sen kyllä sitä tarvitsevan. Oli muitakin syitä: Liisa oli jo kymmenen vuotias, kun Eeva syntyi. Oli niin hupaista kun tyttö tuli niin pitkän ajan päästä että kalunahan tuota sopikin pitää enemmän kuin tavallisena lapsena. Neuvoa kyllä olisi toisinaan sopinut, vaan ei isä juuri tahtonut siihenkään ruveta kun ei ollut oppinut. Kun sitä olisi tarvittu, niin hän enimmäkseen pauhasi ja torui, kun ei kaikki mielen mukaan käynyt. Äidin hän käski kurittaa, mutta äiti ei sitä hennonut tehdä, kun lapsi oli niin viisas ja sukkela.

Kun äidillä muuten oli paljon työtä ja puuhaa talouden toimissa ja kotiaskareissa, niin sai Eeva jotenkin vapaasti, erittäinkin kesäisinä aikoina, jo viiden vuoden ikäisestä alkain, juosta missä mieli teki. Leikkitovereita ei puuttunut, niitä oli kaikellaista, paljon Eevaa suurempiakin, jotka pienemmille opettivat kaikellaista ja Eevakin sai oppia sellaista josta äiti monta kertaa lupasi piiskata, mutta se aina jäi uhkauksiin. Jospa äiti toisinaan koetti väkisin kotona pitää, niin karkuun tyttö lipaisi ja suurella mielihyvällä sitten kuunteli, kun äiti tapansa mukaan nauraen kertoi miten sievästi Eeva osaa hänen silmiänsä peittää ja kylänjuoksuun karata.

Eräänä aamuna kesällä oli äiti jättänyt Eevan kahvipannunsa uloskiehumista vartioimaan niin kauaksi kun itse kävi navetassa vasikat juottamassa. Eeva ei kuitenkaan kauan takan ääressä viihtynyt, vaan meni kamariin, äitinsä kaapin laatikoissa olevia tavaroita katselemaan ja selailemaan. Se oli niin hupaista. Sataan kertaan oli nuo kaikki nähty, yhtä kaikki oli se niin hupaista. Kama ei ollut kaksista, vanhoja nappeja, lasihelmiä, muutama neilikka ja inkiväärin paloja ... äidin kirkkomuruja, vaateen malli-tilkkuja ja kaikellaista vähäpätöistä roskaa. Haisi vähän ummehtuneelta, mutta hupaista oli sittenkin. Kun olis ollut kaikki omaa ... mutta samahan se oli, kun oli äidin ... ei se niitä katselemasta kieltänyt. "Ka, rahaa! ... voi-i!" Eeva koppasi käteensä markan rahan. Sitä ei ollut ennen näkynyt... "Onkohan se äidin?... Mitähän ostais?... Sokuria!" Eeva pani kaapin oven kiireesti kiini, juoksi tupaan ... ulos kylälle, vähääkään muistamatta että semmoista tointa kun kahvipannun vartioiminen, hänelle milloinkaan oli uskottu.

Pihalla äiti vilahdukselta näki, kun tyttö portista ulos kipaisi.

"Tyttö hoi! ... Eeva! Kuulitko, sinä et saa mennä, ... annan vitsaa jos et heti paikalla palaja takaisin!... Vaivainen mukula, ei kuulevanansa ollut ... juoksee vaan kun valkea hännässä olis," paneskeli emäntä ja juoksi tupaan kahvipannuansa katsomaan.

"Eihän vaan tuo liene mitään saanut kylään viedäkseen?" Hän katseli tarkkaavaisesti ympäri huonetta, vaan muut toimet kiirehtivät ja estivät häntä tätä tyysteen tekemästä.

Sillä aikaa Eeva kiidatti kauppapuotia kohden. Itkukin jo tahtoi puodin ovella päästä, kun ei auki saanut eikä muitakaan sattunut kulkemaan, jotka avanneet olisivat. Kun vihdoin puotipoika hänen jyskytyksensä kuuli ja avaamaan tuli, niin Eeva sisään päästyään ymmälle joutui, eikä ollenkaan muistanut sanoa mitä paraiten ostaa tahtoi ja mieli teki.

"No mitä tahdot? sano pian ... häh?" vaateli poika, joka oli äkeissään siitä, kun häntä oli häiritty jostain hyvin hupaisesta sivutyöstä.

Eeva katseli suurilla silmillään kiivastelevaa puotipoikaa ja puristi hyppysillään markkaa taskussaan.

"Ootko kielesi menettänyt, häh? ... mitä nyt?"

"Sokuria," Eeva vihdoin äännähti yhä tuijottaen pojan kasvoihin. Häntä jo alkoi pelottaa pikku kauppiaan ankaruus.

"Onko sulla rahaa? Anna tänne."

Eeva sysäsi markkansa tiskiinkin.

Pitemmittä mutkitta sai Eeva sokurinsa. Niin vikkellästi hän sitten juoksi, sokeri esiliinassaan, että jalat eivät maahan näyttäneet ottavankaan. Mäelle hän riensi, varsinaiselle kylän lasten leikkipaikalle ja siellä esiliinansa avasi ja paperikäädystä sokerin esille otti. Paha omatunto soimasi, koska yhteen jaksoon sivuillensa ja ympärillensä katseli ja jonkun pelkäsi tulevan. Vaan ketään ei näkynyt. Rauhassa sai hän syödä ja nakerrella. Mutta kummallisen jokapäiväiseltä sokeri maistui. Ei vielä ollut isoakaan liuskaa kulunut, kun jo oikein syljettämään tahtoi ruveta. Kummallista! ... aina kun pienen palan sai kerrallaan, toisen toisensa jälkeen, tuntui siltä, kun tuota olis voinut syödä kerrallaan naulan ... kaksi ... kolme ... viisi ... ehkäpä kokonaisen pölkynkin!... Ei taas!... Kamalaa kun ei saata syödä... Koetti taas haukata, vaan melkein suolalta se rupesi maistumaan, niin että suusta pois oli vähällä sylkeä. Mutta sitä enemmän alkoi nyt tuntoa kaivata tuolla pienessä rinnassa, kun rahan salaa oli ottanut, eikä se nyt tuon enempiä huvia tuottanutkaan. Olisi jo mielellään antanut koko asian olla tapahtumattomana, rahan vielä taskussa. Sitä olisi ainakin ollut mukavampi säilyttää ja olisi sopinut äitillekin takaisin antaa, jos olisi tahtonut.

Eeva rupesi tuntemaan olevansa vähän pahan-voipainen. Sokeri sisässä vaikutti ikään kuin vatsan kipua ja nosti suuhun äitelätä sylkeä. Tuntui siltä kun olisi pitänyt saada äidiltä jotain tippoja eli rohtoa, joka olon tasoittaisi.

Alkoi kotiin meno peloittaa. Selkäsauna, josta usein oli puhuttu, oli nyt varmaan tulossa... Olikohan äiti huomannut rahansa poissa olon? Se ajatus, ettei äiti ehkä olisi sitä huomannut, ei ensinkään ottanut luonnistaaksensa. Vaan ihan sellaiselta tuntui aina, kun äiti nyt juuri olisi kaapin laatikossa katsellut ja rahaansa kaivannut ja etsinyt.

Eeva ei ollut koskaan tehnyt tämänluontoista työtä, sentähden häntä niin pelotti. Hän pyyhkieli kuolautunutta sokeripalaa, ajatellen että hän sen vie äidille ja sanoo porvarista hakeneensa eikä ollenkaan siitä ottaneensa; Mutta ilkeän itsepintaisesti pysyi sokeri märkänä ja likantuneena, eikä ensinkään ruvennut näyttämään sellaiselta, kun se puodista tuotaessa oli.

Tämän havainnon johdosta pillahdi itku ja hän heitti sokeripalan viereensä ruohikolle. Otti sen kuitenkin siitä jälleen takaisin helmaansa.

Muutamia pikku tyttöjä tuli kylästä, aivan Eevan ikäisiä ja kokoisia. Huomasivat Eevan kiven kolossa itkemässä ja menivät luokse.

"Ka, Latva-Kuntin Eeva!... Mikä sun on Eeva?"

Eeva säikähtyi, kun ei ollut huomannut toisten tuloa. Yhteen jaksoon nyt vaan heitä tuijotti, eikä mitään puhunut.

"Kaa, mikä sun on Eeva?"

Tytöt siirtyivät yhä likemmäksi ja yhä kummastuneempina silmäilivät häntä.

"Ei mikään. Menkää pois!" Eeva käski.

"Herra kun on kamala tuo Eeva!"

"Itkee vaan. Onko sinua lyöty Eeva?"

"Ei oookkaan."

"Tule meidän joukkoon."

"Ei."

"Mikä sulla siellä on esiliinassasi?"

"Ei mitään."

"Onko sinua piiskattu Eeva?"

Eeva nosti suuret silmänsä ja loi kummastuneen katseensa kysyjään. Eiköhän tuo tiennyt ettei häntä juuri koskaan oltu piiskattu?... Kuinka se siitä nyt puhumaan rupesi?

Häntä alkoi taas itkettää.

Sydämellistä osan ottavaisuutta osoittaen siirtyivät lapset jokainen hyvin likelle Eevaa istumaan.

"Onko sulle annettu selkään, Eeva? Sano nyt mitä varten?"

"Sano nyt."

Eevan pientä sydäntä varmaankin liikutti toisten pienten osanottavaisuus. Ja alituinen kyseleminen rangaistuksesta saattoi selkäsaunan hirveänä kummituksena leijaillemaan hänen sielunsa silmäin edessä. Kuinka kauhealta se näytti; kun ei koskaan ennen ollut saanut oikein oikeata selkäsaunaa, niin pelotti hirveämmin.

"Ui, ui, ui ... mulla on sokeria ... ui, ui... Antaakohan äiti selkään..."

"Oletko äidiltäsi ottanut?"

"Olen ... ei ... ui, ui ... puodista..."

Tytöt tulivat tavattoman uteliaiksi ja niin kauan he kyselivät ja tutkivat kun Eeva oli heille koko sydämensä avannut ja sokerin kappaleen esiliinansa alta esiin vetänyt, toisten himoittavaksi.

Mutta tämä sydämen avaus oli Eevaa siksi helpottanut, ettei hän enää itkenyt, eikä muutenkaan salamieliseltä näyttänyt.

"Anna, Eeva, mullen pala," sanoi yksi ja toisten mielitekoisista silmäyksistä voi selvään huomata, että hekin samoin ajattelivat.

"Tekeekö mielesi?" Eeva purasi ja antoi pyytäjälle.

"Anna mullekin ... ja mullekin," toiset alkoivat rukoilla.

Eeva antoi, eikä ollenkaan kitsaasti.

"Ottaisitteko vieläkin?" Eeva haukkoi jo palasia irralle, sillä hän tiesi että ne ottaisivat.

"Minä en söisi enää, en vaikka mikä olis ... rupeaa suu aivan suolalta maistumaan. Et sinäkään, Fiia, söisi tuota palaa, e-et," puheli Eeva.

"Söisin vissiin! Annas koetan."

"Annatko mulle, niin minä syön."

"Et ainakaan sinä, Sannu, eikä Lissukaan, ei vaikka mikä olis."

"Mutta minä söisin vaikka olis koko toppa!" kerskui Lissu.

"Ei taas kukaan, ei aika ihminenkään toppaa söisi kerralla, ei vaikka," väittivät toiset mahdottomuudelle nauraen.

Hupaiseksi kävi tyttöin olo, kun Eeva oli niin antelias. Palan toisensa perään hän tovereilleen jakoi ja jo toisinaan itsekin otti, vaikka pahalta kehui maistuvan, eikä yhtään mielensä sanonut tekevän.

Eeva palotteli viimeistä kappaletta.

"Pian nyt on kaikki," hän sanoi. Mutta nyt sattui tulemaan hänen äitinsäkin osain jakoon. Tämä tapaus synnytti hämminkiä tyttöparvessa, sillä jokainen osoitti sitä hätäisillä epäröivillä liikkeillä, ja Eeva joka ei sokeripalasia helmastaan ehtinyt taskuunsa pistää hätäytyi vaan pudistamaan polvensa kokoon ja sitten liikkumatonna tuijottamaan äitiin.

"Täälläkö se Eeva on ja minä ympäri kylän olen perässäsi juossut. Mitä täällä tehtiin kun niin pelästyitte?"

Latva-Kuntin emäntä katseli naurussa suin tyttöjä.

"Ei mitään," useat vastasivat.

Emännällä ei ollut aikaa eikä halua pitempiin tutkimisiin, eikä niin välittänyt muutenkaan mukulain salaisuuksista. Mielensä vaan hyvältä tuntui kun tyttänsä löysi, eikä se missään pahanteossakaan ollut.

"Tule nyt kotiin, Eeva, äidillä on kiire!"

"Ei."

"Häh? ... ole vaiti ... kohta nyt, kun minä sillä lailla olen saanut hakea."

"En minä tule vielä ... täällä on niin hyvä."

"Ole nyt vaiti ja tule, en minä kauan jouda olla."

Toiset tytöt katselivat säälien Eevaa ja silmät lensivät usein hänen helmaansa, jossa säilyi salaisuus, joka heti ilmi tulisi, jos Eevan ylös pitäisi nousta ja äitinsä mukaan lähteä.

"Kohta nyt lähdekin!" Äiti jo tarttui Eevan käteen ja alkoi ylös nostaa.

"En minä!" Eeva parkasi surkealla luonnottomalla äänellä ja pidätteli ylösnousuaan mahdollisuuden mukaan vastaan.

"Ka mikä sun on mukula ... kaa..." Äiti tempoi jo oikein vihan tiestä. Eeva parkui ja toiset tytöt katselivat surkutellen häntä.

"Tyttö, onko jaloissasi vikaa vai ... mitä niitä noin pidät koukussa. Herra siunaa, mikä sinun on?"

Äiti alkoi kääntyä helläksi ja kumarsi alas käsin koettelemaan lapsen polvia.

Mutta silloin Eeva teki epätoivoisen liikkeen, riuhtasihe kaikin voimin paetaksensa äidin kynsistä. Silloin myöskin sokeripalaset tippuivat helmoista tanterelle äidin suureksi ihmeeksi, joka yhä eneni, kun likemmin asianlaitaa tarkastettuaan huomasi että ne olivat aivan oikeata sokeria.

"Eeva, mistä sinä olet saanut tätä sokeria?"

Eeva seisoj vähän toisista erillään, pää alaspäin painettuna eikä puhunut sanaakaan. Toiset tytöt alkoivat salaisesti pois päin hiipiä.

"Älkää menkö!... Eeva, onko sinulla ollut tätä sokeria vai kellä sitä on ollut?"

"Eevalla," eräältä tytoista pääsi; sitten käpälä mäkeen ja toiset perässä.

Pahantekijä seisoj paikallansa. Omituinen tunne pidätti häntä, vaikka kyllä teki mieli mennä toisten perään.

"Eeva kulta, mistä sinä olet tätä sokeria ottanut?" Äiti lähestyi tyttöä ja kumartui alas häntä puhuttelemaan.

Tyttö ei vastannut mitään, mutta hän vapisi; sen tunsj äiti kun piti kiini hänen kädestään.

"Jos et sinä sano, niin nyt minä piiskaan. Äidin kaapistako otit sokeria?"

Eeva alkoi itkeä.

Lähdettiin kotiin päin, äiti yhä uhaten, kun ei tyttö osannut muuta kuin itkeä.

Vihdoin Eevalta sen verran suusta pääsi että sanoi porvarista sokeria saaneensa.

Nyt tuli ankara kysymys rahan perään. Siitä ei tahtonut selvää tulla, mutta tuli vihdoin.

"Herra Jumala ja kokonaisen markan edestä nyt kylän kakaroilla sokeria syötti ... voi hyvä pöllö!... Ainoa rahani jolla itselleni kahvia aion, kun ei äijäkään tahdo antaa, vaikka kyllä on itse kernas kahviin... Voi hyvä Jumala tuollaisia kakaroita!" Lorun lopuksi antoi äiti tytölle kädellään oikein aika läjäyksen päähän, sillä kovin harmilliselta tuntui markkansa kadottaminen.

Mutta sitten Eevalta pääsi surkea hätähuuto, niin että hengen olisi luullut kysymyksessä olevan. Äiti uhkasi lyödä uudestaan ja löikin; ei sen vuoksi että Eevan huuto olisi kovin hänen korviansa rasittanut, vaan sen vuoksi ettei kovin olisi kylän ihmisten huomiota herättänyt ja kun niin kävi sydämelle tuo markan asia.

Eevan sydäntä kuitenkin helpotti kokolailla se, että asia kaikkineen oli jo äidin tietoon tullut ja pahin mahdollisuus ohi mennyt.

Nikotti häntä hirveästi kotiin tullessa. Muuten hän nähtävästi jotenkin tyyntymisenä kuunteli äidin kovia sanoja.

Äiti kuitenkin, vaikka tyttö oli tunnustanut rahan ottaneensa, alkoi lopulta aavistaa että markka kuitenkin mahdollisesti vielä kaapinlaatikossa olisi ja Eeva ehkä jostain muualta olisi sattunut isänsä rahoja löytämään. Heti kotiin päästyä hän kaapille katsomaan meni, vaan tyhjä oli laatikko. Taas alkoi suutuksi käydä uudelleen. Taas oli vaarassa Eevan pää johon äiti aikoi kädellään paukauttaa, mutta säälintunne valtasi ja hän pidätti lyönnin. Rupesi sitten kauppiasta morkkaamaan: "Senkin lurjukset ... lapsille antavat vaikka mitä hakisivat... Joka ihmisenhän olisi pitänyt ymmärtää, ettei tuollainen oikein saadulla rahalla mitään osta, eikä niin paljon ainakaan... Voi, voi ... vähää puuttuu etten mene rahaani takaisin vaatimaan."

Eeva istui mökötöksissä penkillä ja kovasti nikotti. Äiti ei hänelle pitkään aikaan mitään puhunut, sillä kerran kuritustuulelle päästyään tahtoi hän antaa sen vaikuttaa, ettei kesken lohduttelemaan ruvennut. Piti vähän pitemmäksi ajaksi muistiin jäädä, ettei aina tarvitsisi käsi olattuna seisoa, eikä kiukun tiestä huutaa. — Se oli hänen mielipiteensä.

Vasta kun oli ehtinyt kahvia keittämään ja sitten sitä juomaan rupesi, alkoi surku tulla Eevaa, joka hänen mielestään nyt niin murheellisena ja rangaistuksesta rusentuneena istui loukossaan.

"Eeva, tule nyt juomaan kahvia, en minä nyt enää ole vihainen. Kävi vaan niin luontooni kun vielä kylän kakaroillekin annoit ja oli äitisi melkein ainoa raha. Mutta ethän sinä sitä ymmärtänyt, lapsi raukka... Älä nyt vaan enää noin tee."

Eeva alkoi sydämessään jollain tavalla tuntea oikeuden koko jutussa olevankin hänen puolellaan, että hän oli saanut syyttömästi kärsiä, koska äitikin sen nyt tunnusti. Teki mieli vielä enemmän äitiä kiusata, että se vielä paremmaksi tulisi. Päätös syntyi pienissä aivoissa, olla puhumatonna ja onnettoman näköisenä koko päivän, aina iltaan saakka, niin äiti jo ehkä hyvitteeksi vehnäsiä ja sokeriakin antaisi; sillä sokeria jo alkoi mieli tehdä, vaikka äsken niin kyllitellyt oli.

"Tule nyt, tule juomaan ennen kuin jäähtyy... Lapsi parka, ajattele sitäkin että tuo oli varkautta ja rukoile Jumalaa ettet varastamaan oppisi."

Eevan teki mieli kahvia ja hän meni nyt myrkyisen näköisenä juomaan.

Hän oli tosin ennenkin kuullut jotain puhuttavan Jumalan rukoilemisesta, mutta ei hänelle ollut vielä milloinkaan rukoilemista opetettu. Senpä vuoksi tämäkin äidin kehoitus teki hänessä samallaisen vaikutuksen, kuin joku muukin tavallinen puheenparsi. Ei hän siis tullut sen suhteen uteliaaksikaan, eikä ruvennut kyselemään, miten pitää minun rukoileman.

"Tuossa on nyt vielä sinulle sokeripalanan, mutta muista se, että Jumala ei huoli sellaisista lapsista, jotka varastavat, vaan pudottaa niitten päälle kuumankiven."

Eeva oli jo ainakin sata kertaa kuullut äidiltä tuon kertomuksen pahoista lapsista ja Jumalan kuumastakivestä. Hän oli monasti kysellyt minkälainen se kuumakivi on, mutta kukaan ei ollut tainnut selittää; raskas ja palavan kuuma se vaan on, sitä kaikki vakuuttivat. Omassa mielessään oli hän sitä kuvitellut väliin suureksi, möhkäleiseksi harmaaksi kiveksi, väliin niin kuin myllyn kiven muotoiseksi, mutta enimmäkseen se muodostui hirmuisen suureksi tiilikiveksi.

Jumalaa ei paljon tullut ajatelluksi, koska siitä niin vähän puhuttiin. Jos siitä joskus kuumankiven ohessa ajatus ja mielikuviutus syntyikin, niin se muodostui kammottavaksi, pelottavaksi olenoksi, joka vihaa kauheasti kaikkia ihmisiä. Usein hän kyllä sitä nimeä mainitsi ajattelemattomasti, kaikellisissa pikku vastuksissa, mutta silloin ei ollenkaan mieleen johtunut Jumalan olennon ominaisuudet.

Pirunkin ominaisuuksia Eeva tunsi, noin ylimalkaisesti. Tiesi esimerkiksi, että se on hirveän ruma olento, jolla on pitkät sarvet päässä, käsissä pitkät kynnet, toisena jalkana hevosen kavio ja toisena linnun jalka. Sitten oli mielikuvitus vielä luonut sille ruskean karvan päälle ja suuren hiilihangon käteen; ja että se aina hirmuisesti nauraa, kun pahaa tehdään, ja on lähellä, kun kirotaan. Eeva itsekin osasi kirotta, sillä hän oli sen, samoin kuin muunkin puhetautensa, oppinut kotiväeltä. Kuitenkin varsin harvoin johtui mieleen, kun paholaisen nimeä mainitsi, että se silloin juuri oli aivan likellä Eevaa itseä nauramassa.

Nyt kun hän oli päättänyt mököttöksissä istua, sattui ehdottomasti aina ja aina vaan tulemaan esiin oma rikoksensa ja kuumakivi ja vielä pahahenkikin. Hän tuli niin kauas, ettei voinut enää olla äidiltä kysymättä:

"Äiti, nauraako Jumala koskaan?"

"Lapsi, lapsi, älä puhu sellaisia, sinä pilkkaat sillä Jumalaa. Mitä sinä nyt sellaisia ajattelet?"

Eeva oli jo osaksi omainkin ajatuksiensa masentamana ja tämä äidin vastaus häntä masensi siihen määrään, ettei hän ollenkaan voinut ajatella muuta kuin, että Jumala on aina nyrpeä ja vihainen. Äidillä taas ei ollut aikaa pitempiin selvityksiin ryhtyä eikä hän sitä tarpeelliseksiakaan katsonut... Mitä lapsille selvitetään, eivät ne kuitenkaan mitään ymmärrä ... kyllä on vastakin aikaa... Parempi vaan että vähän pelkäävät, ajatteli äiti. Hän olikin jo voittanut tarkoituksensa. Eeva pelkäsi, pelkäsi hirmuisesti, silloin kuin vaan Jumala ajatuksiin johtui. Mutta ei hän tahtonut ajatellakaan sitä, sillä silloin tuntui olo niin raskaalta ja tukalalta ettei missään ollut hyvä olla. Parempi siis ettei sellaisia päästä mieleensä, ettei tulisi paha olla.

Tästä olikin Eevalle nimenomaan sanottu, nimittäin noita asioita ajattelemasta kielletty, koska hän silloin aina hiljaa ja synkkämielisenä istui. Miksei hän sitten sitä olisi uskonut.

"Älä nyt taas niin pitkältä tuumaile, Eeva, tule äidin kanssa perunamaalle."

Äitiä huoletti lapsen synkkämielisyys. Mutta ei ensinkään tullut mieleen, että olisi varsin tarpeellista selvittää lapselle totuus, nimittäin jumaluuden oikea luonne.

Eeva jo lähtikin mieluisasti äidin kanssa, sillä äskeiset päätökset olivat unohtuneet. Ajatukset olivat joutuneet niin ikävyyttävälle aloille; paikallaan olo muuttui yhä rasittavammaksi.

Iltasella olivat päivän tapaukset jo Eevan mielestä kokonaan poistuneet — unohtuneet.

II.

Sen mukana kuin ikä kasvoi, ilmestyi Eevallekin tavallisia ihmis-velvollisuuksia.

Eeva oli kuitenkin verrattain vapaana, useihin muihin katsoen, saanut tehdä oman mielensä mukaan aina siihen saakka kun vanhemmat alkoivat ajatella että hänen pitäisi oppia lukemaan. Tämä tapahtui silloin kuin Eeva oli seitsemännellä.

Kun asiaa hänelle ilmoitettiin, s.o., että hänen toden teolla pitäisi ruveta lukemista opettelemaan, oli hän heti valmis. Mutta siitä olikin puhuttu jo vuosia ennen. Nyt oli tarkoitus vain toteuttaa vanha päätös, panemalla tyttö likimpään kyläkouluun.

Ensi päivänä kului aika varsin hyvästi siellä, ja hän tuskin jaksoi odottaa aamua, että olisi uudestaan sinne päässyt. Mutta muutamain päivän kuluttua, hän eräänä aamuna äidillensä sanoi:

"Äiti, nyt on niin kylmä."

"Entäs sitten?"

"En minä tarkene mennä kouluun."

"No älä nyt, Eeva, ei nyt niin kylmä ole. Äiti sitoo ison villakaulahisen päällesi, niin kyllä tarkenet."

"En minä tarkene ... minä luen kotona."

"Kyllä äidin piika menee, äiti tulee saattamaan."

"Minä luen kotona... Ei koulussa opikaan, kun kaikki yhteen suuhun huutavat."

"Eeva on nyt kiltti tyttö ja menee. Älä nyt laiskottele. Sitten kun koulu toiseen kylään muutetaan, saat lukea kotona; ei tarvitse sitten enää kouluun mennä."

"En minä mene, kun koulumestarikin on niin ilkeä..."

Eeva alkoi jo itkua vääntää.

"No johan sinä nyt ... et pääse kinkerillekään, jos et lukea taida, eikä pappikaan kirjaa anna ... pöydän alle vaan pistää."

"Yy ... mutta kun ne ovat niin ilkeitä kaikki siellä koulussa..."

"Jos ovat ilkeitä, niin kyllä äiti sanoo koulumestarille että sen pitää lyödä niitä."

"Mutta kun ei se lyö."

"Kyllä se lyö."

"Eipähän, kun on sekin niin ilkeä."

Loppupäätös tästä väittelystä oli, että äidin täytyi alistua ja Eeva jäi koulusta kotiin siksi päiväksi, kun ilma oli niin kylmä ja koulumestari ja toverit niin ilkeitä.

Mutta tämä ei mennyt ilman kestävämpiä jälkiseurauksia, sillä Eevalle alkoi usein ilmestyä syitä koulusta pois jäämiseen. Aina eivät esiin tuodut syyt tahtoneet sitä vaikuttaa että äiti olisi helpolla myöntynyt kotiin jäämiseen, mutta sitten kun Eeva keksi sen, että äitiin paraiten koski, kun mestaria syytti ja itkien valitti että se syyttömästi lyö ja pisteliäästi puhuu, niin hän käytti hyväksensä tätä keinoa. Lopulta sai hän asiansa sillä niin hyvälle kannalle, että äiti hänen vihdoin otti kokonaan pois koulusta, ennen kuin se loppui.

Tähänkään ei äiti vielä tyytynyt, vaan meni koulumestarille sanomaan "Suomen totuuden" siitä, kuin tämän tulisi itseänsä käyttää ihmisten lapsia kohtaan.

Koulumestari, joka ammattiansa oli jo toimittanut kymmeniä vuosia, pani varsin vähän huomiota Latva-Kuntin emännän puheeseen; kehui vaan saaneensa kokea jo useita samallaisia ryntäyksiä. Hymyili vaan; ei käskenyt Eevaa enää tuomaan, eikä kieltänytkään. Laski leikkiä, että on tottunut seuraamaan vanhaa Ruotsin lakia ja havainnut, että kun pajupiiskaa käyttää, niin saa vihdoin laiskimmankin taipumaan.

Emäntää kiukutti, kun Eevaa kovakorvaiseksi sanoi tuo kuraposki mies, — hänen lastansa, — muutama! Ei hän muuta enää voinut mestarille, kun uhata virkaerolla. Mutta kanälja vaan nauraa virnistä siihenkin ja selitti, että kun hän ei ole virkaansa akoilta saanutkaan, niin ei hän sitä niille liioin antamaankaan rupea.

Pois lähteissään emäntä vielä puutaheinää puhui ja asiaan kuulumattomiakin esiin veti mestarin elämäkerrasta. Mutta asia ei sillä autetuksi tullut, ei rahtuakaan, sillä oma sappi yhä vaan helpottamatta täyteläisenä uhkui, ja mestari nauraa kitkutti ... ei tuota edes suuttumaan saanut.

Sen erän perästä ei Eevaa oman piirin kouluun pantu.

Lukemisharjoituksia ei enää kuitenkaan sopinut toistaiseksi heittää, siinä periaatteessa olivat sekä isä että äiti yksimielisiä.

Kyllä se kotonakin oppii ... antaa lapsen lukea kotona... On sitä aina yhdellä, jos ei toisella, aikaa opastaa ja neuvoa... Paremmiin vaan oppii kun koulussa ... tuollaisten joukossa, kaikellaisten. Antaa lapsen lukea kotona...

Niin päiviteltiin. Koetettiin. Mutta kaikilla oli kiirettä. Huomattiin pian ettei siitä sentään tulekaan mitään, ei kenelläkään tahtonut olla aikaa opettaa, toisin sanoen, ei olisi kukaan viitsinyt.

Monen harkinnan perästä vietiin tyttö vihdoin toiseen kyläkouluun. Eevallakin oli sinne lähteissä taas hyvä into ja erittäinkin äitiä elähdytti toivo.

Seuraavaksi sunnuntaiksi tuotiin Eeva kotiin ja jokainen koetti kilvan vakuuttaa työlle, kuinka he surkuttelivat häntä, kun hänen piti kokonaisia viikkoja olla pois kotoa. — Hän kuitenkin oli tietysti hyvässä hoidossa sukulaisten luona. —

Tuo surkuttelemisen kuitenkin, muutamain muiden syiden muassa, vaikutti, että hän pyysi saada

maanantaiksikin jäädä kotiin, kun sitte pitäisi taas olla viisi hirmuisen pitkää päivää koulussa, ennen kuin taas tulemaan pääsisi. Tätä isä pani vastaan, mutta äiti oli myöntäväinen... Eihän sitä hennonut vastustaa, kun surku tuli lasta.

Isä tavallisuuden mukaan antoi perään, enemmän huolimattomuuden tähden, kuin periaatteissaan horjuen. Tästä lähin tuli vapaa-maanantai Eevalle totutuksi tavaksi ja väliin liittyi joukkoon tiistaikin.

Tytöllä ei ollut mikään huono pää. Talven kuluessa oppi hän siksi, että kun kinkerillä kävi, niin papilta kaksi-lehtisen kirjan sai ahkeruutensa palkinnoksi. Tuon johdosta kinkeripäivänä vallitsi kotona oikeutettu riemu. Äiti osui muistuttamaan, että pitäisi kiusallakin mennä näyttämään tuota kirjaa tuolle ilkeälle koulumestarille koetteeksi ja kysymään, onko kaikki hänen oppilaansa semmoisia saaneet.

Eevaa tuo kyllä olisi huvittanut, mutta pelotti mestarin pajupiiska ja vähän hävetti, kun oli liiotellen äidille kertonut mestarin pahuudesta ja juonista.

Seuraavina talvina vielä piti kyläkouluissa käydä, mutta säännöttömästi, kuten ennenkin. Se ei kuitenkaan estänyt Eevasta tulemasta jotakuinkin taitavata lukiata.

* * * * *

Sen jälkeen seurasi kansakoulu.

Siellä esiytyi Eevalle aivan uusia koulu-velvollisuuksia, joista tärkeimmät olivat: Suurempi säännöllisyys koulussa ollessa ja kotiluvut.

Uutuuden tähden koulussa hiljaa istuminen ensin muutamina päivinä kävi päisin. Mutta vapauteen tottunut pian kaikkkeen tuommoiseen kyllästyy ja väsy.

Opettaja kaikkia yhteisesti usein muistutti hiljaa olemaan ja kielsi toiselleen tunnilla mitään puhumasta. Vaan kuta tutummiksi tavat ja opettaja tulivat, sitä vähemmän huomattiin panna arvoa kieltoihin ja käskyihin.

Tekihän tyttöin, yhtähyvin kuin poikainkin mieli tunnilla vieruskumppaninsa kanssa sanan vaihtaa ja sillä tuon yksitoikkoisuuden hupaisemmaksi kääntää. Vaan toista mieltä oli opettaja: kireästi nuhteli ja vakavia muistutuksia antoi lasten velvollisuudesta olla hänelle kuuliaiset. Eeva, yhtä hyvin kuin muutkin, käsitti kyllä että opettaja puhui selvää totta. Mutta kun hänkin oli kotonansa saanut luontoonsa kiintyneen vakuutuksen siitä, että käskyillä, jotka lapsia koskivat, ei aina ollut niin järeän todellinen tarkoitus, niin hän pitemmän päälle, kun oloon koulussa enemmän tutustui, alkoi opettajan muistutusten suhteen totutulla tavallaan käyttäytyä.

Kyllä ensi aikoina tuntui tukalalta, kun opettaja kaikkein kuullen hänen nimeänsä mainitsi ja sitten vakavasti sanoi: "Olen monasti sanonut että tunnilla ei saa hiiskua mitään, vaan pitää kuulla mitä sanotaan ja olla toimesta."

Posket veti punaisiksi ja kasvot kääntyivät alaspäin. Sydän pamputti taajemmin ja omatunto puhui väärinteosta.

Täydellinen lohdutus tuli kuitenkin, kun aivan pian kuuli toiselle samaa sanottavan.

Jos sitten jälkimäiselle vielä kiivaammin satuttiin sanomaan, niin teki se kokolailla hyvän vaikutuksen. Jos useammille välillä ehdittiin nuhteita antamaan, ennen kuin Eeva taas ehdittiin, niin sopi jo nuhtelevaisesti katsoa toisen puoleen ja pitää omaa käytöstään mallikelpoisena.

Tällä tapaa kävi sinä päivänä, kun Eeva ensikerran seisoa sai.

Hän oli, nimittäin, samana päivänä saanut jo kaksi kertaa muistutuksen. Mutta nyt oli opettaja ollut pakoitettu hiukan pölyttämään erään pojan tukkaa. Kun se kaikki oli säännöllisessä järjestyksessä tapahtunut ja poika saanut vielä käskyn jäädä seisomaan, vallitsi koulussa juhllainen hiljaisuus.

Esimerkki oli siis vaikuttanut muutamaksi minutiksi. Sillä aikaa opettaja istui pöytänsä luona jotain kirjaa katsellen ja kuohahtanutta luontoonsa lauhdutellen.

Tapaus oli niin tärkeästä painosta Eevalle, ettei hän voinut olla ajatuksiaan siitä vieruskumppanilleen ilmoittamatta. Hän teki sen sipisten hiljaa, mutta innokkaasti.

"Latva-Kuntin Eeva, nouse seisomaan!"

Opettaja katsoi vakavasti kohti, ääni oli maltillinen ja tyyni.

Eevan korvissa sohisi ja surisi. Ei kukaan tytöistä ollut tällä lukukaudella vielä seisonut; ainoastaan

jotkut pojista. Onneton raukka tuijotti opettajaan... Mahtoikohan todella tuo hirvuisen mies tarkoittaa häntä...?

"Etkö kuule, Eeva, nouse seisomaan!"

Eeva nousi, tuntien koko häpeän painon laskeutuvan pienille hartioilleen. Kaiken sekasotkun seassa, joka nyt aivoissa liiteli, selitti hän sieltä kuitenkin sen pelastuksen hämmöttävän toivon, että opettaja, tuo mies, joka silmissä ja ajatuksissa nyt oli paisunut äärettömän mahtavaksi ja voimalliseksi, heti jälleen käskisi istua alas.

Opettaja rupesi kuitenkin rauhallisesti keskeytettyä tuntia jatkamaan.

Hämmästyksestään tointui Eeva vähitellen, vaikka ei juuri entiselleen, niin kauan kuin seisoa piti.

Tämän tunnin opetukset jäivät hänelle erinomaisen elävästi mieleen; varma todistus siitä että pää ei ollut keho, kun vaan saatiin huomioon ottamaan.

Itku pääsi kuitenkin vasta kotona; siitä syystä kaiketi, että seikka tettiin siellä jo ennen kuin hän kotiin lähtikään. Miksi mailmassa niin kielitään... Olisi saanut kotiväeltä salassa pysyä...

Koulunkäynti kesti kuitenkin kaksi lukukautta. Oli siellä hyväkin olla silloin, kun sattumalta kotiluvut osasi ulkoa, mutta häpeärangaistuksia sai hän myöskin kokea useasta laadusta, huolimattomuutensa tähden.

Kyllä jo ensi lukukaudella heräsi halu erota pois koulusta, kun tuo säännöllisyys ja lukeminen niin rasittavalta tuntui. Mutta tuota halua ei viitsinyt ilmoille tuoda, kun jo ikää oli siihen määrään, että osasi hämäränlaisesti selvittää että tämä tunne oli sitä sukua, jota laiskuudeksi sanotaan. Tuon eroittamisky'yn, sen verran kuin hänellä sitä oli, oli hän koulussa oppinut. Se oli luonteesen hieman takertunut; kuitenkin sen verran että se tottumuksen seasta pilkisti esiin, niin kuin hyvä hedelmä ohdakkeisessa pellossa.

Eeva ei siis puhunut eroamisestansa mitään ratkaisevaa, ainoastaan toisinaan äidille sinne päin viittaili.

Kun toinen lukukausi meni ja Eeva sai todistuksen koulusta, niin osotti se ylimalkaan hyvin kehnoa edistystä. Sen johdosta pääsi kotona isän ja äidin keskuudessa ensin vallalle se mielipide, että opettaja ei ollut huomannut tytön kykyä ... osasihan hän niin hyvästi lukea ... taikka oli opettaja ainakin ollut oikullinen ja jostain nurjamielisyydestä pistänyt todistukseen niin alhaiset arvonumerot.

Isä katseli kauan miettiväisenä todistusta ja imeskeli piippuaan. Hän oli luullut tyttänsä muita etevämmäksi koulussa, sen suulaan puhettavan, reippaan ja vakaan käytöksen tähden. Tuo tuostakin hän kysäsi Eevalta, montako numeroa se ja se sai. Eeva ei kehdanut tietävänsä, vaikka useita olisi kyllä tiennytkin.

"Laiska olet ollut," sanoi isä vihdoin.

"Vaikka minä olen kyllä koettanut muistuttaa," liittyi äiti.

"Enpä ole ollut laiskempi kuin muutkaan... Toiskan Lissu ja Varvikon Maiju, enjo."[2]

"Älä änkkää, laiska olet ollut," toisti ukko.

"Olipa saanut kyllä olla ahkerampi, ettei olisi noin huonosti käynyt. Noo, kyllä se on toisinaan koettanutkin, mutta kuinka se lie ... eihän se ole huono oppimaankaan," puheli äiti.

"Mitä ... laiska, ei mitään muuta."

"Johan se niin on. Pitää paremmin nyt koettaa."

"Olkoonpa nyt koulutettu, mitä on koulutettu, eipä se siitä sen valkoisemmaksi taida tulla... Pääsee hän sitä nyt jo silläkin taidolla mailman läpi, jos pääseekään. Ihmisiä on tullut noista toisistakin, vaikka eivät kansakoulussa päivääkän ole olleet."

"Jopahan sitä nyt jo ruvetaan kotitoimissakin Eevaa kaipaamaan."

"Niin, ja muutenkin... Laiskaksi vaan koulussa oppii, jos muutakin, kun siellä kaikki päivät vaan laiskana jollitellaan."

Eeva kuunteli isän puhetta harmistuneena. Vaikka hän itsekkin puolittain kammosi koulua ja sieltä

tullessa jo oli ajatellut ettei sinne enää menisi, niin hän kuitenkin huomasi ettei isän puheessa ollut perää, kun hän koulua laiskuuden oppipaikaksi soimasi. Olihan tyttö itse kokenut koulutyön raskaaksi ja että kotona sai helpommalla olla. Paitsi sitä jostain syystä, joka ei hänelle itsellekään selvinnyt, oli hän tottunut koulua kunniassa pitämään ja ajattelemaan että kaikki ihmiset sitä pitävät puolittain yhtä pyhänä kuin kirkkoa. Kun nyt isä tällä tavalla puhui, sai hän yht'äkkiä ikään kuin poistamattoman halun puolustaa sitä laitosta, josta itsellä oli ikäviä, vaan myöskin hupaisia muistoja.

"Se on valhe!" Eeva innostuneena huudahti. Isä ei ollut tottunut tytön julkeata puhetapaa moittimaan. Ja kun hän nyt muuten tahtoi lakata koko asiata ajattelemasta, ei hän puhunut enää mitään. Pani vaan: hm. Tunsi itsensä varsin levolliseksi, eikä enää nimeksikään väittelyn halua itsessään huomannut. Eevakaan ei enää sanonut mitään. Itseksensä sai nyt miettiä ja ajatella koulua ja kaikkia tämän keskustelun johdosta siihen liittyviä asioita. Kummaksensa hän melkein tunsi että hänen teki mieli kouluun ja ajatuksissa harhaili muiden muassa se toivo, että kun huomennakin vielä olis koulua. Kaikki nämät tunteet elävyyksinensä kuitenkin haihtuivat niin pian, kun ei koulusta enää muutkaan mitään puhuneet ja siis näyttivät asian unohtaneen. Sitten ennen vakaantuneet mielipiteet taas anastivat sijansa. Hän iloitsi että koulupäivät olivat selän taakse jääneet. Nyt sopi ruveta toivomaan täysi kasvaneeksi pääsemistä ja niitä erinomaisia etuja, jotka sitä seuraisivat.

III.

Paimenenkaan ammatti ei huvita kaikkia lapsena, vaikka sitä täysi kasvaneeksi päästyä niin runolliseksi muistellaan.

Silläkin on varjopuolensa, erittäinkin kylmät, sateiset ja tuuliset syysilmät ovat oikeita kauhistuksia.

On kuitenkin ainakin Etelä-Pohjanmaalla aivan yleisenä tapana, että varakkaimpainen talojen lapset jo 9 ja 10 vuotisesta saavat karjan paimentamisen yksinomaiseksi huolekseen. Onpa sentään, erittäinkin viime aikoina jo tyttöjen suhteen poikkeuksiakin ruvennut ilmaantumaan, siten että palkataan paimen, vaikka itsellä olisikin tuon ikäinen lapsi.

Tällaista tapaa yleinen mielipide vielä kuitenkin tuomitsee lellittelemiseksi.

Kun Eeva ehti kymmenvuotiaaksi, niin isä sanoi keväällä eräänä päivänä, ettei hän enää aio paimenta ottaa täksi kesäksi, vaan että Eevan nyt yksinään tulee siitä toimesta huolta pitää, ainakin kauniimpana kesäsydämenä.

Eeva riemuitsi tuosta. Kevät oli niin kaunis; tuntui niin hupaiselta saada vapaana viettää kaikki päivät tuolla saloilla ja niityillä toisten paimenten seurassa. Sekin vielä sydäntä ilahutti, että näin tavoin tuli jo luetuksi ikään kuin täysikasvuisten joukkoon, kun sai jotain vakinaista tehtävää. Ja Eeva vakuutti iloiten, että hän kyllä jo kykenee tuohon.

Siitä lähtien kävi varsin pitkäksi odottaa lehmäin ensimmäistä ulospääsö-päivää. Äiti yksin epäili, Eevan pienuuteen nähden, eikä suinkaan ilman syyttä. Olihan lapsi liian nuori ja sen lisäksi tottumaton tähän asti vielä minkäänlaisia velvollisuuksia täyttämään...

Eevan into oli erinomainen, ja kesti kokonaista kolme päivää, vaikka äiti alinomaan surkutteli ja koetti ilman aikojaankin hänen intoaan laimentaa, moittien isän tirannimaista käytöstä. Velvollisuuden täyttäminen näinä päivinä supistui kuitenkin varsin vähiin, koska ainoastaan lyhyen matkan päässä haassa tarvitsi lehmiä kuljettaa.

Neljäntenä päivänä tuli sateinen ilma ja Eevaa unetti aamulla niin makeasti. Kun ylös nostettiin, alkoi hän itkeä ja valitti ettei hän nyt saata mennä ... kun niin sataakin. Äiti rupesi samoin ajattelemaan ja sitten vielä hiljaa Eevalle korvaan kuiskasi ja käski puoliansa pitämään, jos isä vaan menemään pakottaa.

"No, mitä se Eeva miettii ... etkö nouse? Nouse vaan heti lehmiä viemään!" Isä puhui kiivaanlaisesti, sillä hän oli huomannut että tyttöä oli jo pari kertaa ylös nousemaan käsketty.

"Anna lapsen maata, ei se ole vielä mikään lehmäin kuljettaja, eijo ... kun näin sataakin," huomautti äiti.

Eeva kuunteli korvat pystössä.

"Aina sinä sen puolesta ännäät ja uppinkaisemmaksi vaan sillä tytön saat... Eihän se sokerista ole että sulaa, eikä nyt niin kovin sada, kaikki näkyy olevan tuossa paikassa... Tyttö on jo niin isokin, että kyllä tuon saattaa tehdä."

"Sinulla nyt vasta on armoton sydän... Kymmenen vuotiashan on lapsi vasta, ei se sellainen vielä ole mikään paimen."

"Itseppähän kehui jo paimeneksi kykenevänsä ja tuo toinen tyttö jo yhdeksän vuotiaasta karjan yksin hoiti."

"Mitäs hänestä on, Liisasta, joka on ja silloin jo oli vahvempi kun Eeva... Saa tuo vielä taudin nahkaansa, kun häntä sinne pakotat. Et yhtään rakasta lastasi."

Eeva kuunteli sängyssä kaikkea hyvin tarkkaan ja painoi sydämeensä,

"Rakasta," matki isä, "mitähän tuossa loruat, vanha ihminen. Sinä olet sellainen rakastaja, että saat siitä työstä vielä sellaisen ett'ei mihinkään pysty, kun häntä niin lellittelet ettet anna mitään yrittää... Kylläpä hänessä on vesaa kun kylään pääsee ja omille teillensä."

"Älä nyt siitä kokopäivää saarnaa, kyllä minä vien itse lehmät!"

"Ja koko kesänkö kuletat itse?" Ukkoa nauratti ja mummo oli kovasti luonnossaan.

Eeva nukkui valkoisia unia ja kuunteli, peite pään ylitse vedettynä. Nyt ei hän olisi tahtonut, vaikka mikä olisi ollut, mennä lehmä viemään. Sillä koska isä sitä tahtoo ja pakolla vaatii tekemään, niin se on niin hirveän ikävää ... äitihän sen sanoo ja väitti isälle että Eeva on vielä pieni, hänen täytyy saada olla vapaana, mielensä mukaan.

Todella vei äiti itse lehmät sinä päivänä laitumelle, sillä ei tohtinut kärkeä muita, pelosta että sitte taas jokainen rupeaisi Eevan lellittelemisestä "pärmänttämään".

Pian Eevan lapsellisesta mielestä kuitenkin se jyrkkä vakuutus haihtui, että lehmäin kuljettaminen on kovin ikävää sen pakon tähden. Toisinaan tuntui hyvinkin hupaiselta, niin ettei olisi mistään hinnasta tahtonut kotiin jäädä, vaan ulos laitumelle paloi mieli. Taas toisinaan se näytti hankalammalta, kun ei sentään saanutkaan juosta niin vapaana kaikkialla missä vaan mieli teki, kun piti karjasta huolta pitää.

Äiti häntä kyllä mahdollisuuden mukaan vapautti, mutta semmoisissa tapauksissa isä arveli että se oli suotta. Hän oli luultavasti nyt ruvennut saamaan päähänsä, että Eevan suhteen ei kaikki ollut, niin kuin oikein olla pitäisi; jotain oli jäänyt tekemättä, jonka nyt heti, aivan paikalla olisi pitänyt saada tehdyksi, saada Eeva käskyjen mukaan taipumaan. Isä syytti äitiä ja äiti sanoi, että isällä on ollut kyllin tilaisuutta nähdä Eevan kehitystä. Sitä paitsi oli äidin mielestä vielä kaikki niin kuin olla pitikin Eevassa, mutta isä oli muuttunut kärtyiseksi ja vaativaiseksi yht'äkkiä, juuri tänä kesänä, niin ettei äitikään oikein tahtonut ymmärtää, mikä oli ukkoon mennyt.

... Mutta ei hänelle nyt siltä koko valtaa auta antaa, että sillälaila saisi tehdä kuin kulloinkin päähän pistää... Raastaisi mukulaa kuin mieletön... Saidaksi ja kitsaaksi on tullut kuin mikä, ettei tahdo penniäkään antaa kun mulla tarvetta on... Aina vaan moittii ja urajaa paljo menevän ja kärkee omastansa panemaan juuri kun mulla jossain aarnihauta olisi, josta kaivaisin ja ottaisin. Aina tuosta työstä nyt mellastaa ja sanoo että minä sitä huonosti kasvatan ja ettei siitä muka ikänä oikeaa ihmistä tule... Antaahan nyt lapsen kasvaa ... ainahan ne tuollaiset vastustavat, kun jotain käsketään, mutta kyllähän totella alkaa, kun ihmistyy ja ymmärtämään rupeaa...

Näin ajatteli emäntä ja sanoikin toisinaan.

Syyspuolella kesää ei enää muu auttanut, kun paimen täytyi ottaa. Saatiin jonkun kovaonnisen poika, aivan Eevan ikäinen. Tämä paimen ei valittanut julkisesti, eikä saanutkaan valittaa. Jos paha oli olla ja vilu tai muu vaivasi, niin sai heinälatoihin lämmintä mennä etsimään ja jos ei lämmintä siellä saanut, niin sai juosta niityillä ja mäessä niin että varpaan päät kiviin ja kantoihin mäsäksi hakkasi ja heinän terävä sänki niitä kaulasta alapuolella kulutti, kipeästi viiltäen juuri kuin poikki leikaten.

Repaleiset oli vaatteet, eikä kengistä puhuttakaan, silloinkaan kun härmää jo aamusilla maahan paksulta laski. Emäntäkään ei huomannut tuota, kun ei huoli pojan terveydestä mitenkään ajatuksiin pöllähtänyt. Joutuin vaan joka aamu käskettiin ylös nousta ja paimenmatkalle suoriutua, ettei karja muiden karjasta jälemmäksi jäisi. — —

"Äiti, Miskan voi-aski jäi tuohon, minä juoksutan perähän, hän menee vielä likellä," Eeva eräänä aamuna äidille sanoi ja aikoi askin vientiin lähteä.

"Älä mene, voittakin tulee toimeen tuollainen nuljus ... liekö kotonansa rasvan hernetä moneen

vuoteen ollut..."

Eeva ei lähtenyt juoksemaan Miskan perään, vaan rupesi miettimään.

"Minkähänlaista olisi, äiti, jos olis niin köyhä, ettei milloinkaan olisi voita?" kyseli hän pureskellen voileipäänsä.

"Mitä sinä nyt sellaisia kyselet... Ei suinkaan se mitään hupaista ole, köyhyys."

"Mutta jos Miskan on nyt paha olla, kun ei ole voita?"

"Joutavia! Ole nyt jo ääneti. Älä nyt vaan kylässä tuollaisia rupea puhumaan."

"Eei. — Mutta, kuinka ei kylässä saa sellaista puhua, äiti?"

"Jopa Eeva nyt taas on ilkeä."

"Älkää narratko, itse olette ilkeä kun ette sano."

Keskustelu loppui. Eeva nojasi takkarautaa vasten, söi voileipäänsä ja mietti.

"Antakaa nyt minä menen viemään Miskalle voita," hän taas vähän ajan päästä sanoi.

"No eipä Eeva nyt taas tyydy vähään. Ymmärräthän ettei voita sovi jokapäivä panna; ... mistä se tulis, hyvä lapsi. Täytyy olla tarkoin, ei sillälailailla kannata. Ei missään panna paimenelle voita aina; silakkaa vaan ja leipää ja piimää."

"Pantiinpa mullekin voita aina ja juustoa." Eeva hymyili.

"No saattoikos äiti omaa lastansa muuten paimeneen panna, eipä toki."

Eevaa liikutti varmaan hellät tunteet, koska kieppasi äidin kaulaan. Pyysi sitten kahvia ja sai.

Paimenen voi jäi unohduksiin... Lapsi tunsi niin helliä tunteita äitiä kohtaan, ettei tuolla asialla raatsinut enää kiusata häntä.

Äiti kiersikin asian taitavasti ja lapsi oppi sen ohessa tärkeitä elämän ohjesääntöjä.

* * * * *

Kun Eeva kasvoi, tuli toiset esteet paimeneen menemiselle. Kolmentoista vuotiaana hän jo rupesi liian vanhaksi ja suureksi itseänsä siihen toimeen arvelemaan. Kun ei se syy oikein auttanut isää vastaan, joka käritti vaan ja käski suunsa sellaisista jutuista kiini pitämään, niin äiti riensi apuun ja rupesi hänkin itseänsä vanhaksi arvelemaan ... kehui välttämättömästi jo kotiaskareissa apua tarvitsevansa. Tuotakin isä mörisi hiukan vielä vastaan, arvelen että akat hänen kanssansa tahtovat vaan juonitella ... koukkuja keksivät että tyttö kotona saisi laiskotella. Mutta kun se nyt oli kerran tavaksi tullut isälle, antaa perään äidille, kaikessa mikä Eevaa koski, ja kun ei tyttö ennenkään ollut varsinaisesti karjaa paimentanut, eikä muitakaan pikku tehtäviensä kätevästi toimittanut, niin myönnötyksen ukko nytkin lopulta parhaaksi katsoi. Ei muuten enää paljon välittänytkään koko työstä, kun se kerran aivan äidin ohjauksen alle oli jäänyt, niin vastakin jääköön. Sen enempiä puhumatta rupesi hän paimenta kuulustelemaan.

Sitten sai Eeva kotona äidin apuna olla, jos tahtoi ja äiti apua tarvitsi.

Heinänteon aikana tuli sopivaa ulkotyötä. Silloin teki mieli väen joukkoon ... kun siellä oli niin hupainen olla ... ja pitihän sitä työtä tekemään oppia. Äiti sai yksin kotona toimeen tulla ja hän tulikin. Niittäväki arveli myöskin, että onhan tuosta jotain apua, saa luokoa pidellä ja aamusilla kun niitetään, karhoa levitellä. Mutta tuo rupesi Eevan mielestä pian niin lapselliselta tuntumaan ... pitihän hänen saada niittämään opetella niin kuin muutkin ihmiset... Raskaampaakin on luo'on pitelemineen kuin niittäminen...

Ja kun näin kerran ajatteli, niin siltä se rupesi toden teolla tuntumaankin. — —

"Pitää tehdä viikate minulle huomenna, että saan niittää." Eeva seiso niittäjäin ääressä nautinnolla katsellen kuinka kauniisti viikatteen heiluivat ja heinä sievästi terän muassa lensi karholle.

"Ole joutavia... Mene nyt vaan siitä karhoa levittelemään, koska näkyy noin kaunis päivä tulevan, saadaan ehkä tämäkin niittu-luoko latoon," sanoi isä.

"En minä viitsi yksin."

"Kukapa sinne tästä nyt muut joutaa, ... menekin kohta."

"En minä. Menköön piika Maija, että minä saan niittää hänen viikatteellansa."

"Suus kiinni, Maijako sinne nyt sitte joutaa."

"Niin ... kun minä niitän hänen edestänsä."

Heinäväki rupesi nauramaan.

"Kaikkia sitä kuulee, hi, ha, hii!" nauroi Maija.

"Mitä sinä naurat, ei sinun tule mitään," suututteli Eeva.

"Jopa tuota nyt aina vähä, ha, ha, hai," Maija oikein kiljui, kun häntä niin nauratti.

"Älä nyt kovin naura, muutama..."

"Tule nyt sitten niittämään, tuossa on viikate." Maija heitti viikatteensa niittyyn ja meni istumaan toisten joukkoon, jotka lepäsivät.

"Aina se Eeva ... ei sen koskaan sovi olla niin kuin muut ihmiset. Laita nyt itsesi tuonne karhoa levittämään," käski veljensä Köpi, nurjasti katsellen Eevaa.

"Ei sinun käskylläsi ainakaan."

"Mutta minä näytän että menet!"

"Kaukana siitä." Eeva alkoi poistua mäen rantaa kohti.

"Parasta on laittaa tytölle viikate, että saa koettaa kun noin haluaa," arveli eräs päivämies.

"Joutavia... Laiskuuksissaan tuo sitä tahtoo, kun ei mitään tahtoisikaan tehdä," sanoi Köpi.

"Hm, yhdessä päivässä siitä kyllä tulisi... Mitä tuollainen niittää," jatkoi Iikka.

Isä ei ollut hyvillään, että veljet sisartansa moittivat. Mitähän noiden tarvitsee siitä huolia ... ja vielä ihmisten aikana tuollaisia puhuvat...

"Aina te siinä tuota mukulaa hammastatte," hän moittien murahti ja lähti toisaalle päin kävelemään.

Eeva viipyi mäessä marjain poiminnassa monta tuntia, eikä isä häntä sieltä tullessa nuhdellut veljien kiusallakaan, vaikka se olisi omasta mielestäkin vähän tarpeellista ollut.

Viikatteen Eeva sai jonakin seuraavana päivänä ja sen kanssa hän sitten vahvimpaan heinään meni. Mutta kummallista, kumarteli vaan heinä ja ainoastaan aniharvat korret poikki menivät. Joltain eläimen makuupeherrökseltä rupesi koko työn jälki näyttämään. Eeva ihmetteli, miksi se noin kävi. Helpostihan se näkyi tuo työ muilta käyvän ja niin sievää jälkeä tuli. "Viikatteen syy ... se on huono!"

Eeva tuskistui. Istui mättäälle ja alkoi levätä. Hän oli muista erillään jäänyt siihen, kun muut laespuoliansa veivät. Opettamiseen ei ollut aikaa kellään, koska kilvassa oltiin ja etunsa korjaamisessa oli jokaisella kyllin työtä.

"Hiokaa viikatteeni isä, se on niin tylsä." Eeva oli mennyt isänsä luo, kun tämä omaakin asettaan hioi.

"Onkohan se?" Ukko katseli Eevan viikatteen terää. Hioi sen sitten yhteen kertaan ja sanoi hymyillen:

"Kyllä pystyy."

Eeva meni uudelleen niittupaikalleen, mutta melkein sama oli edessä. Kävi niin raskaaksi ja tuskalliseksi, että tuohon paikkaan olisi heittänyt, jos olisi viitsinyt. Täytyi kuitenkin touhussa olla, kun oli itse niin viikatetta ahtanut. —

"Mitäs p—rua," sanoi Iikka, kun väki Eevan niittupaikan ohitse toisaalle kulki. "Aivanhan sinä pilaat heinän."

"Josko nyt pilaakin, ei tuossa nyt kovin suuri vahinko tule," arveli isä.

"Opettakaa häntä," sanoi päivämies.

"Ei tässä nyt opettamaan ehdi, ei hänestä kumminkaan niittäjää vielä tule," tuumi Köpi.

"Kun opetettaisiin ... niin kyllä minä niittäisin," vaikerteli Eeva hiljaa.

"Hm ... sellaisia oikkuja. Haravoitse, sitä saatat tehdä," käski Iikka. Isä oli jo lähtenyt taas, sillä hän niitti etumaisena. Toisetkin menivät tietänsä, jättäen Eevan opastelemaan. Eeva väsyi niin, että puolipäivässä tuskin saattoi syödä, ja sitten hän lepoa piti paria tuntia enemmän kuin muut.

"Tarpeeksensa sai," isä nauraen sanoi toisille.

"Ei taida enää mieli tehdä niittämään," arveli joku toinen.

Eikä Eevan enää tehnytkään mieli, sillä liian voimia kysyvää on tuo työ lapsille. Mutta ei hän mennyt luokoakaan pitelemään yksin. Mieluimmin jäi puolipäivään asti kotiin ja sitten vasta lähti heinäan. Veljet mörisivät tuosta, mutta se auttoi ett'ei isä mörissyt, vaan antoi tytön olla kuten itse tahtoi ja parhaaksi näki. —

Tästä tällaisesta menettelystä johtui, että Eevaa pidettiin lapsena hyvin kauan. Mitään ikäistensä työtä ei hän koskaan ollut halukas tekemään. Täysikasvuisten töitä hän toisinaan tahtoi yritellä, mutta kyllästyi niin pian, kun ei niihin pystynyt. Monasti hän kauniisti pyysi ja toisinaan kiukkuisesti vaati, että hänelle nyt opetettaisiin sitä ja sitä, vaan kukaan ei ottanut vaatimuksia varteen. "Ei siitä kuitenkaan vielä mitään tule." arveltiin.

Eevaan tarttui itseensäkin tuo luulo, kun aina niin lapsen tavoin kohdeltiin... Oli sitten aina niin hyvä vastaan sanoa, kun johonkin käskettiin.

Myöhemmin äitikin vähitellen huomasi jotain tuossa itsepintaisuudessa, jota olisi ollut poistettava. Luonnon syynä hän alkoi oikkuja pitää, eikä luullut ihmisen vallassa olevan niitä poistaa; maailman masennusta vaan toivoi ja siihen luotti. Äidin hellyyttä myöskin suuressa määrässä lisäsi Eevan viehättävä ulkomuoto ja teki hänet tyttärensä suhteen itserakkaaksi.

Lieneekö tuo isään jotain vaikuttanut? Ehkäpä.

IV.

Joka väittää, että maakansa on yksin vikapää siihen, että on ruvettu loistoa ja koreutta sivistyksen merkinä pitämään, ei ole oikeassa. Onkohan tuo sitten oikean sivistyksen tuntomerkki? Niin ainakin sanotaan. Olkoon siis arvossansa sekin, sangen kunnianarvoinen mielipide, niin kauan, kuin sillä on niin yleinen kannatus!

Jos sivistystä näin käsitetään, niin Latva-Kuntin Eeva alkoi seitsemäntoista vuotiaasta kuulua sivistyneitten joukkoon.

Se tapahtui siten, että hän ensin kuusitoista täytettyänsä pääsi ripille ja sitte muutaman viikon päästä täysikasvuisten tyttöjen ja poikain joukkoon seuraa pitämään. Vaikka ei koti ollut kovin varakas, niin pääsi hän kuitenkin hyvillä kirjoilla pitäjään paraitten arvoon ja samalla seuraan, syystä että äiti huolehti hänelle samana vuonna pari musliini-vaatekertaa, useita komeita silkkisiä ja kotiin porstuan kamariin uudet tapetit ja uudet "mööpelit", että sopi vieraita kamariin viedä. Ja sekin vaikutti vielä, että hän oli itse varsin pulskea neiti.

Mitään muuta tärkeätä ei tapahtunut, hänen astuessansa tuon, hänen elämässään sangen merkillisen rajan ylitse, moukkamaisuudesta sivistyksen helmoihin, surkuttelemaan yleensä kaikkia vanhanaikaisilla tavoilla eläviä akkoja, palvelustyttöjä sekä kovaonnisempia talon tyttäriä, jotka ohjaksissa pidettävän varallisuutensa lisäksi olivat vielä rumia.

Mitään yleistä sivistyksen harrastusta ei ollut pitäjäässä, mutta kaikki "paremmat ihmiset" ja niitten lapset katsoivat vaan muuten oikeudeksensa omistaa sivistyneen nimen. "Parempain ihmisten lapsilla" oli tapana, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, seurustella omassa piirissään ja ajatella että moukat saavat pysyä "säätynsä saralla". Mutta mikä vielä on huomioon otettavaa, on se, että tähän viimeksi mainittuun joukkoon edelliset lukivat kaikki nekin, jotka hiljaisuudessa olivat koonneet itselleen jonkun määrän n.s. opillista sivistystä, mutta eivät olleet tilaisuudessa uhrata varojansa kuorensa kiillottamiseen, päästäkseen tuosta halpamaisuuden loasta.

Eräänä päivänä sai Latva-Kuntin Eeva kutsumuksen tulla ompelu-yhdistyksen perustavaan kokoukseen. Asia ilahutti, niin että laululle pakkasi. Herrojakin kuului sinne tulevan, taikka oikeammin, ne sitä niin kun puuhasivatkin... Tulla tutuksi niiden kanssa ... mamsellien ... fröökina...!

"Äiti, minä menen tänä iltana kansakoululle, minua on kutsuttu, oikein kutsuttu, kun siellä perustetaan ... en minä tiedä mikä, ompelu-yhdistys."

"Häh? mikä se sitten on?"

"No se on, jossa neulotaan... En minä oikein tiedä, kun menen nyt katsomaan."

"Kutka sitä nyt sitten sellaista puuhaavat?"

"Siinä on herrojakin ja pitäjään komeimmat ... johan te sen nyt ymmärrätte."

"Hmm, sellaisiin joutaviin aina menet, pysy kotona," isä virkkoi, joka sivullisena oli keskustelua kuullellut.

"Niin, joutaviin! Ette te ymmärrä ollenkaan. Menen minä."

"Mene jos tahdot," päätti äiti.

"Hmm, aina siinä sillä lailla ... kun ei kumminkaan herraa tule," murisi isä ja meni ulos, jonnekin työmaalle, johon muu väki oli jo ennen mennyt.

"Tuo isä on kamala, aina se morajaa."

"Kyllähän sillä on syytäkin, kun niin paljon menee rahaa sinun laittamiseesi. Minä monta kertaa sitä ihmettelen, kuinka se kumminkin antaa myötä ... sinun tarpeisiisi, vaikka muuten on niin tarkka."

"Kylläpä se siitä sitten myös aina puhuu ja moitiskelee."

"Mitä siitä on. Kiitollinen saat olla isällesi. Ei sisares Liisa saanut puoliinkaan niin kuin sinä."

"No, johan."

Eeva lähti katsomaan Rinta-Kuntin Liisaa ja kysymään oliko häntä kutsuttu.

Ei ollut Liisaa kutsuttu, kun ei hän ollut mikään huomattava henkilö, eikä kotokaan niin kaksinen ollut. Hän oli vaan hiljainen, yksinkertainen talon tyttö. — —

"Tule vaan," Eeva kehoitti, "mitä siitä on vaikka ei olekaan kutsuttu, saahan sellaisiin muutenkin mennä."

"En minä ... ei minun tee yhtään mielenikään, eikä isäkään laskisi. Siellä on kuitenkin aivan komioita ja parempia vaan, enkä minä..."

"Niin ... älä nyt Liisa tuollaisia joutavia. Ainakin minä menen."

"Mitäs sinusta," Liisa nauroi vähän salamielisesti, mutta ei suinkaan ivallisesti.

"Aina sinä olet tuollainen," Eeva puoleksi loukatulta näyttäen sanoi.

"Jos minä tahtoisinkin tulla, niin ei isä eikä äitikään laskisi."

"Mitä isästä ja äidistä!" huudahti Eeva, "kielsi minunkin isäni."

"Ei sinun tarvitsekaan huolia heistä mitään, mutta minun on toista."

"Tuletko toisella kerralla, jos käsketään ja isäsi laskee?"

"Enpähän tuota tiedä, vaikka tulisinkin, kun nyt saan kuulla sinulta kuinka siellä ollaan ja mitä siellä tehdään."

"Olkoon nyt sitten niin, jos et tahdo tulla. Mutta toisella kerralla tulen minä tahtomaan joukkoon sinua ja sitten pitää tulla."

"No, saa nyt nähdä."

Näin he erosivat jäähyväisiä sanoen. Eeva kiirehti edelleen tuntien jonkullaista ikävyyttä siitä ett'ei saanut Liisaa joukkoonsa lähtemään. Mutta kun asiaa ehti enemmän miettiä, alkoi sydämessä liikkua jonkillaan ylpeyden tunne siitä, että häntä oli niin paljon etevämmäksi Liisaa katsottu, vaikka ei rikkaampikaan ollut. Juohtui mieleen verrotella omia kasvoja ja Liisan kasvoja ja muutakin ruumista. Veri alkoi lämpimämmin hyökätä ja mieli rupesi kiitolliselta tuntumaan, vaikka ei oikein tiennyt kelle, kun ei sitä erityisesti ruvennut harkitsemaan.

Hyvä ja iloinen oli mieli sitten koko päivän ja ikävällä odotteli hän iltaa. Ajatukset vallan kokouksessa harhailivat ja sitä piti tuumia, miten valmistaa pitäisi itsensä ja mitä mukaan ottaa, jota tarvitsisi. Vaatteet moneen kertaan hän tarkasteli; väliin yksi kappale näytti miellyttävämmältä, väliin toinen. Lopulta ei mikään tahtonut oikein tyydyttää. Ei hän olisi tahtonut vähääkään moukalta näyttää, kun ensi kerran piti herrain joukossa esiytyä. Moukkamaisilta vaatteet kuitenkin näyttivät yhä enemmän, kun muisteli herrasväen vaatteita.

Yht'äkkiä muistui mieleen jotakin. Sitten äidin luo.

"Äiti, minä menen ostamaan itselleni hanskat, suvihanskat ... ei viitsi mennä tuonne ilman niitä, kun herrojakin tulee."

"Häh ... suvihanskat? Ole nyt joutavia sanomatta ... isä suuttuisi."

"Mistä isä sitä tietäisi, antakaa vaan rahaa."

"Mitähän ne maksavat? Ei mulla ole rahaa, kun puolitoista markkaa, saiskohan ne sillä?"

"Puolenkolmatta markkaa ne maksavat, kun kerran kysyin."

"No mutta, ei niitä nyt saada, kun ei ole rahaa, etkä sinä kuitenkaan mene jyvillä vaihettamaan. Kun oliskin tullut joku noista mäen-ämmistä, joka ensin olisi käynyt sinne viemässä muutaman kappan jyviä ... olisit sitten itse saanut mennä rahalla ostamaan... Kuinka herran tähden, jos isäsi saisi tietää, niin vihainen olisi varmaan, kun sellaisia aina ostelet, turhia."

"Vai turhia! Kaikilla on sellaiset ja muissa pitäjissä on piioillakin."

"Mutta eihän meidän pitäjäässä?"

"Onpa, ainakin kaikilla niillä, jotka sinne tulevat, mutta mistä te tiedätte, kun ette missään kulje. Aina vaan tahtoisitte mun olla niin kun ennen mailmassa teidän aikoinanne."

"Älä nyt taas... Aina sinä olet saanut sitä kun muutkin; paljoa enemmän kun sisaresi, jos hän sitä morkkasikin tässä kerran."

"Mitä hänestä, joka aina oli niin vanhan-aikainen kun mikä. Ei hän tarvinnutkaan."

"Miehenpäähän sai ja hyvän miehen, ei puutu mitään."

"Puuttukoon jos tahtoo, mutta tahdon minä kumminkin hanskat."

"Kamalaa, kun pitää oikein kesälläkin olla hanskoissa tähän aikaan."

"Tahdon minä ne kumminkin!"

"Kun sinä nyt kuulet, ettei ole rahaa niin paljoa. Jos velaksi tahdot mennä ottamaan, niin mene; kyllähän sitten maksetaan, kun saadaan."

Eeva mietiskeli vähän aikaa.

"Minä menen," sanoi hän sitten, "ja sanon puodissa, että minä olin kylässä kulussa ja poikkesin ottamaan hanskat, vaikka ei sattunut tulemaan rahaa mukaani. Sillä tavalla on vähän mukavampi."

"No niin, sano nyt kuinka tahdot." Eeva heitti pois tehtävänsä, jota oli toimittanut ja lähti asialle.

Puodista palatessaan hän tapasi tiellä Rinta-Kuntin Liisan, joka kotona oli käynyt häntä etsimässä.

"Ka, Liisa! olitko meillä?"

"Olin, kävin sinua tapaamassa... Minäkin sain kutsumuksen tulla sinne ehtoolla."

"Sepä vasta on hupaista. No, tottapa tulet?"

"Enköhän tule. Ei äiti ollut vastaan kun kysyin, eikä isäkään kovin."

"Sepä oli hyvä. Tule nyt sitten meidän kautta. Katso, minä ostin puodista suvihanskat."

"Onpa ne jotenkin sievät ja hienot." Liisa katseli käsineitä ja sanoi sitten: "Kaikkia sinä saat ostella."

"Niin, no, niitä tarvitaan, kun nyt on kaikilla sellaiset."

"Ei, kuule, taas puolillakaan ole, eikä niitä ainakaan tarvita. Mitä kesällä hanskoilla, kun ei kädet

palele, ... jottako ei päivettyisi?"

"Niin ja muutenkin, kun on tapa kerran sellainen."

"Onhan se nyt niinkin. Mutta mitä sinä aiot Eeva siellä neuloa?"

"Otin tuolta puodista karttuunaa, siitä sopii nyt tehdä vaikka esiliinan."

"Ei minulla ole karttuunaa ainakaan." Liisa näytti alakuloiselta tätä sanoessaan.

"Kyllähän sitä puodista saa, mene ottamaan. Tällaista minä otin."

"Ei ole rahaa, eikä äitikään luvannut antaa, mutta minä ajattelin että mitähän olis, jos ottaisın täksi illaksi käsiliina-aineen sellaista kuvaiseksi kudottua, jota viime talvena kudoin lakanakankaaksi?"

"Ota vain." Eeva sanoi tämän epävakaisesti ja näytti ajattelevan, ettei se ole oikein sopivaa.

"Mutta minkähänlaista siellä on ... viitsiikö siellä neuloa ollenkaan, kun on niin paljon herroja?" arveli Liisa.

"Ei tiedä, sittenpä hän nähdään. Mutta mennään nyt kotiin että ollaan sitten valmiit lähtemään illalla."

Eeva meni iloisena, ajatellen ja katsellen kauniita käsineitänsä, y.m. Hän tunsı kiitollisuutta vanhempiansa kohtaan, kun ajatteli sitä, ettei Liisalle annettu rahaa edes karttuunaan, mitä sitten käsineihin!

Liisa sitä vastoin meni sekanaisin tuntein. Ei tietänyt josko iloitsi, vai oli välinpitämätön ompeluseuraan menosta. Hän katseli käsiänsä. Ne olivat turpeat, työssä karkeiksi tulleet ja päivettyneet. Nauruun veti suuta, kun ajatteli, että sellaisiin käsiin niin hienot hanskat pantaisiin kuin Eevalla oli. Eeva johtui mieleen nyt, eikä hän siitä kovin hyviä ajatellut, kun hänen mielestänsä yli säätynsä meni ja komeili. Karttuunapalanenkin anasti osan ajatuksista; se pahoitti mieltä, kun ei saanut ostaa itsellensä, kun ei tuo monta penniä olisi maksanut ja kun sitä teki niin mieli. Kotona hän äitiä vielä uudelleen rahasta ahdisti. Mutta kun äiti edellisellä viikolla oli ostanut hänelle kokonaisen vaatekerran karttuunaa, niin ei mikään rukous auttanut. Pois käskettiin pysyä koko joukosta, jos ei omatekoinen kangas nyt tällä kertaa kelpaisi.

Äiti ei kuitenkaan tahtonut Liisaa kokonaan masentaa, vaan vastapainoksi alkoi häntä kehahdella ja sanoa että koettakoonpa vaan puoletkin pitäjään tytöistä sellaista kangasta kutoa kun sinun omasi on, kelpaa näyttää vaikka papin rouvalle eikä yhtään tarvitse hävetä. Kyllähän tuota karttuunalisua nyt on nähty ja jokainen saa, mutta tuollaista kangasta ei kovin monella ole, kun eivät taida tehdä...

Liisa jo alkoi uskoa äitiä, eikä Rinta-Kuntin emännän kanssa muuten olisi toimeen tullutkaan jos ei häntä uskonut olisi. — —

Koko iltapuolen Eeva puuhasi ja valmisteli menoa, niin että äitiänsäkin hänen toimistaan toisinaan häiritsi ja vaati kanssansa tuumimaan mikä mukavinta ja kauniinta olisi päälle panna. Silkkihuvit saivat moneen kertaan päässä vuorotella ja peilin edessä käydä; ja kun ei sopivaa tahtonut olla, niin kiukut nousivat päähän. Sitten äidille kiivastelemaan ja muutenkin vaan ihan itsekseen, kun ei ollenkaan tahtonut valmiiksi ehtiä siksi kun määrä olisi ollut, jos aikansa mieli perille ehtiä.

Liisa jo tuli kun Eeva vielä valmisteli.

"Vieläkö sinä noin olet, pane nyt että ehditään," sanoi Liisa.

"Vielä, mutta kyllä minä kohta ... istu nyt vähän odottamaan." Eeva juoksi kamariin peilin edessä hiusneulaansa asettamaan.

"Äiti!" hän huusi tälle tupaan, "eikö se ole jo neulottuna se kraki?"

"Hetı ... aivan kohta." Äiti ompeli suurella kiireellä hienoa pitsiä tyttärensä musliini röijyn kaulustaan.

"Pian nyt!" kiirehti Eeva ja sovitteli moneen kertaan hiusneulaansa. Sitten hän juoksi tupaan.

"Karttuuna-vaatteetko sinulla on Liisa," hän sanoi ja katseli Liisaan päin.

"Niin ... tottahan ne kelpaavat arkina... Ja panetko sinä musliiniset?"

"Panen minä, nuot vaalean sinertävät."

"Samaa minä olen Eevalle sanonut," yhtyi äiti puhumaan, "että eiköhän näin arkina olisi kelvannut

ristiriitaiset, kun Eevallakin on aivan ihan uudet, mutta eipä se Eeva tyydy."

"Niin ... tyydy... Kuka sinne nyt niin jokapäiväisenä menee!"

"Meneepä Liisakin," äiti huomautti.

"No ei ne ole omatekoista, kun ovat aivan uudet karttuunaiset." Eeva pisti itsensä kamariin panemaan päällensä röijyä, jonka äiti nyt oli saanut kelvolliseen kuntoon pitsien puolesta. Röijyä puettaessa oli suu närkästyistä osoittavassa supussa.

Liisankaan suu ei ollut aivan tavallisellaan, sillä se oli pienessä ivahymyssä. Tätä ei Eeva saanut kuitenkaan huomata, sillä Liisa sen poisti pian.

Äidin täytyi monta kertaa muistuttaa Eevaa kiirehtimään, sillä hän ei tahtonut ollenkaan tulla valmiiksi. Eevaa kiukutti tuo.

Kun lähdestä vihdoin tosi tuli, niin äiti puoli leikillä porstuaan perään huusi:

"Älkää kovin myöhäälle olko!"

"Aamuun asti," vastasi Eeva, sillä hän oli vielä kiukussa.

V.

Kansakoululla oli sangen juhlallista silloin kun ompelu-yhdistys perustettiin.

Jokainen tietää tuon sanomattakin, että tällaisten yritysten alkajaiset poikkeuksetta ovat aina hyvin juhlallisia, mutta tällä kertaa lisäsi sitä tapauksen historiallinen merkitys siinä suhteessa, että herrasnaiset ja talonpoikaisnaiset pitäjäässä nyt ensi kerran ryhtyivät jotain yhdessä toimittamaan. Kysymyksessä ei sentään liene ollut mikään säätyrajoituksen poistaminen, vaan luultavasti kukin aikoi toisensa suhteen pysyä entisessä arvoasemassaan. Mutta enempää etsimättä mitään sivutarkoituksia, koska ei niistä kuitenkaan voi aivan varmaksi päästä, uskallan vakuuttaa että yritys oli isänmaallista laatua; se kävi selväksi Lyseolaisen Pekkasen puheesta, jonka hän alettaessa piti.

Siinä puheessaan hän ensinnä loi lyhyen silmäyksen kansamme sivistyksen kehitys-historiaan. Sitten hän kääntyi puhumaan erityisesti kunkin kansalaisen velvollisuudesta olla osallisena työskennellessä yhteisen isänmaan hyväksi — kansan hyväksi. Tämän jälkeen hän alkoi erityisesti tähdätä naisia: mainitsi miten he melkein kokonaan näihin saakka ovat olleet osaa ottamatta sivistystyöhön. Ei tahtonut loukata läsnäolevia, sillä eihän heiltä oltu voitu osanottavaisuutta vaatia, koska toimetttömyys oli ollut yleinen tapa. "Mutta nyt, kun naiset jo muualtakin päin ovat alkaneet huomata velvollisuutensa," jatkoi hän, "niin on jo hyvin aika, että meidänkin neitokset seuraavat aikaansa, uhraamalla jonkun osan työajastaan isänmaan ja kansansa hyväksi. Tätä tarkoitusta varten on tänne tällä kertasa kutsuttu semmoisia, arvoisia naisia, joilla uskotaan olevan käsitystä sivistys-pyrintöin tärkeydestä kansan keskuudessa, ja joidenka voidaan toivoa uhraavan jonkun työtunnin viikossa, kokoutuakseen yhdessä ompelemaan, taikka jotain muuta käsityötä tekemään, jota varten aineksia ostetaan niillä varoilla, joita aluksi pienen keräyksen kautta toivotaan saatavan kokoon. Sitten, kun on saatu suurempi joukko esineitä valmistetuksi, toimitetaan arpajaiset, ja tulot arpajaisista käytetään kunnan, nykyään sangen kehnossa tilassa olevan lainakirjaston hyväksi. Arvoisat neidit täällä," hän viittasi säätyläis-naisiin, "ovat hyväntahtoisesti ottaneet vaivaksensa johtaa ompeluyhdistyksen toimia."

Lopetettuaan sai puhuja kiitoksia säätyläisten puolelta.

"Toivon että puheenne tekee hyvän vaikutuksen läsnäoleviin talonpoikais-naisiin," sanoi neiti Aurora, nimismiehen tytär, pudistaessaan Pekkasen kättä. Ajatus oli tietysti, että säätyläisnaiset ja ainakin läsnäolevat, olivat puheena olevaan asiaan jo sillä innolla tarttuneet, ettei kiihoitussaarnasta tarvinnut heidän ollenkaan lisäintoa saada.

Kokontuneita oli koko lailla, oli talonpoikain poikiakin muutamia, jotka ujoina ovipuolella istuivat; oli reippaita lyseolaisia ja muutamia muita nuoria herroja, jotka lystikästä keskustelua vireillä pitäen kävelivät sinne tänne, niin ahkerasti, että talonpojat tulivat naisten silmissä vielä enemmän taitamattomilta näyttämään; siellä oli nuoria säätyläis-naisia, jotka merkittävän kohteliaasti puhelivat muutamain ujojen talonpoikais-tyttöjen kanssa, aavistamatta ensinkään että viimeainituista jotkut tällä kertaa tarkemmin kuin ennen silmäilivät heidän leninkeinsä kappoja ja niiden tekotavasta

silmillään ahnaasti oppia ottivat. Ujoja yleensä olivat talonpoikais-tytöt ja siinä oli merkille pantava erotus heidän ja säätyläisnaisten välillä, mutta vaatetavaran loistavuudessa ja kalleudessa useat heistä uljaasti saattoivat kilpailla, vaikka tosin, mitä muotiin tulee, jälessä olivat.

Sitten kuin neiti Sälppenström oli tehnyt selvän siitä, miten aiotaan varoja saada ompeluyhtiön käytettävään kankaiden y.m. ostoon, alettiin vaatia että tytöt ottaisivat esiin omat ompelunsa, että nyt jo saataisiin niin kuin seuraan tutustua.

Herrat asettelivat tuoleja järjestykseen ompelioita varten.

Häveliäästi tytöt toisilleen kuiskailivat ja naureskelivat ... kuinka sitä viitsii ja uskaltaa tuohon mennä, oikein herrain keskelle.

Eeva erään toisen tytön kanssa puuhasi paljon kumppaniensa parissa kuiskien, saadakseen heitä rohkeammiksi.

Vähän tutumpia tyttöjen kanssa olivat lyseolaiset, kuin muut herrat, ja he jukittivat, yksi toistaan rohkeammin, vaatien heitä toimeen ryhtymään.

"Kas kun olette ujoja, tytöt," neiti Aurora sanoi, "emme koskaan pääse täällä alkuun, jos ette unhota tuota."

"Alku aina hankalampi!" Se oli miellyttävän näköinen nuoriherra, erään kaupunkilaisen haarakaupan hoitaja, täällä maalla, joka tämän tiesi sanoa.

"Jos koko ehto tällä tavalla menee", supisi Eeva kumppaneilleen, "niin ei tästä tulla alkuunkaan."

Eeva oli jo ylös nousemaisillaan ja näkyi vaan vielä yhtä käskyä odottavan.

"Tulkaa, tulkaa, tytöt," kehoitti edelleen neiti Aurora.

"Ainakin minä menen, tulkaa, jos tahdotte," Eeva toisille tytöille taas sanoi ja lähti lattian ylitse neitien joukkoon astumaan. Hämminki hänet kuitenkin valtasi, kun ajatteli että jokaisen huoneessa olijan silmät tällä hetkellä olivat häneen kiinnitetyt. Kaunis hän tiesi olevansa, tiesi että musliinileninki sopi hyvin päälle ... kun vaan olisi ollut kappi hännässä... Ihailivat ne muutkin varmaan häntä... Kun ei vaan tekisi jotain, joka tyhmältä ja moukkamaiselta näyttäisi...

Eevan antama esimerkki vaikutti sen, että tytöt vähitellen siirtyivät paikoiltaan.

Eevan arvo seurassa oli kohonnut huomattavasti hänen osoittamansa vapaamman käytöksen tähden. Hän oli jo päässyt niin pitkälle että keskustelussa oli neiti Auroran kanssa.

"Totta puhuen," jatkoi Eeva keskustelua, "minun pitäisi pyytää, että fröökynä leikkaisi minulle esiliinan."

"Aivan mielelläni, mutta Eeva on hyvä ja leikkaa itse."

"En minä osaa sellaista ... uuden aikaista."

"Totta ei se ole," neiti Aurora hienosti sanoi, "mutta saatanhan tuon nyt tehdä."

Vaatteen leikattua, antoi neiti vielä, ikäänkuin leikin vuoksi viittauksia ja ohjauksia kuinka kukin kaira oli asetettava. — —

"Neiti Eeva ompelee niin hienosti." Se oli kaupanhoitaja joka oli seisahnut Eevan viereen ja enemmän katsellen Eevan kasvoja kuin ompelusta, lausui tuon.

Eeva joutui hämille; hän ei ollut tottunut tuommoiseen kohteliaisuuteen, taikka kansankielellä sanoen, "vastasilmiä kehumiseen".

"Te näette väärin," sanoi Eeva vihdoon punastellen.

"Than varmaan, sillä minulla on hyvin hyvät silmät."

"Ohoh ... ei kannata kehua."

"Se on hirvuista, jos tuomitsette minulta olevan huonot silmät."

Eeva nauroi ja nauroivat toisetkin tytöt.

Kaupanhoitajaa huvitti, hän etsi tuolin ja asettui istumaan likelle

Eevaa.

"No, varmaankin ompelu-yhdistys teistä saa hyvin innokkaan jäsenen, vai kuinka?" hän kysyi Eevalta.

"Kuka tietää vaikka tulis hyvinkin laiska", Eeva nauraen sanoi.

"Sitäpä minä en ota uskoakseni, panenpa vaikka veikkaa."

"Siinä joutuisitte tappiolle. Panemmeko yhden vaatekerran musliinia veikkaan?"

"Pannaan vaan, minä uskallan sen kyllä, sillä te tulisitte kuitenkin."

Kaikille oli hyvin hupaista, mutta Eevalle kaikkein enimmän. Ujous karkottui kokonaan ja hän uskalsi jo hyvin kovasti nauraa.

"Minä en tulisi, en vaikka, jos musliini-läninki pantaisiin veikkaan!" huusi hän nauraen.

Useat silmät jo katselivat häntä ja näyttivät oudoksuvan tuota, heidän mielestään jo liian rohkeata käytöstä. Leikkinä sitä kuitenkin pidettiin kahden puolen.

"Uskallatteko?" Eeva tarjosi kättä kaupan hoitajalle. Tämä joutui hämille ja pulaan: luottamus Eevan edistyksen harrastukseen alkoi horjua.

"Totisesti, te ajatte minut puuhun," sanoi hän vihdoin, nolosti nauraen. Mutta enemmän nauroivat muut. On vaikea päättää millä kukin paraiten nauroi, Eevallako yksistään, kaupanhoitajallako yksistään, vaiko koko jutulla. —

Illan kuluessa lukivat herrat kukin vuoroonsa, mutta kuulemiseen ei tahtonut olla kaikilla soveliaista aikaa, sillä monelle oli paljon hupaisempi jutella. Nuorille herroille ei lukeminen ainakaan maittanut, hausempi oli haastella naisten ja erittäinkin talonpoikaistyttöjen kanssa. Eeva erittäinkin oli kaikkein huomion esineenä. —

"Mitä piditte äskeisestä puheesta, oliko se hyvä?" eräs lyseolainen kysyi Eevalta.

"Mistä puheesta?"

"Jonka Pekkanen piti."

Eeva tuskin muisti sanaakan enää koko puheesta, mutta täytyihän jotain sanoa.

"En minä tiedä ... kyllähän se korea puhe oli."

Kyseliä olisi tuon vastauksen johdosta varmaan heti mennyt tovereilleen kertomaan erinomaisena sukkeluutena, että Pekkasen puhetta tytöt arvostelivat samoin kuin papin saarnaa, mutta Eeva oli liian kaunis pilkattavaksi, sopivampi oli pitää koko lausetta paljaana leikkinä.

Kyseliä kääntyi Rinta-Kuntin Liisan puoleen, joka istui Eevan vieressä.

"No myönnätkö te oikeaksi että me miehet vaadimme teitä naitaakin osaa ottamaan yhteiskunnallisiin pyrintöihin?"

Liisan posket kävivät punaisiksi, sillä häntä ei ollut paljon puhuteltu ja muutenkin hän oli ujo luonnostaan.

"Ei minua tarvitse teiksi sanoa," hän vastaukseksi vihdoin hymyillen sanoi.

Iva-pyrskytystä syntyi likitienossa, sillä tuo tietysti oli ääretöntä ja naurettavaa tyhmyyttä.[3] Liisa onneksi ei kuitenkaan varmaan tietänyt, että hyrskytys hänen tähtensä syntyi. Eevaakin nauratti kovin, sillä hän oli kuullut jo ennen ja tiesi siis tuon tärkeän säännön, jonka rikkoja ansaitsi niin perinpohjaisen naurun alaiseksi tulla. Enemmän hämille Liisa kuitenkin vaistomaisesti lopulta joutui.

Naurun lakkauttamiseksi, jonka oikeudettomuudesta omatunto soimasi, täytyi tehdä jotain.

"Mikä on kysymyksessä?" kaupanhoitaja niinkuin asiasta tietämätönnä tuli kyselemään.

"Minä vaan..." ja lyseolainen kertoi, mitä hän oli tytöiltä kysellyt heidän velvoittamisestansa yhteiskunnallisiin pyrintöihin osaa ottamaan.

"Jassoo, sinä siis pidät tyttöjä rippituolissa," jatkoi kaupanhoitaja.

"Mitä tytöt sinulle vastaavat?"

"Me emme sano mitään!" Eeva huudahti ja nauroi. Vakavammin lausui perään joku toinen tyttö:

"Me olemme vasta niin vähän tutustuneet tällaisiin, ... mutta jahka enemmän tutustumme, niin..."

"Se on totta," myönsi kaupanhoitaja, "me olemme täällä vähän takapajulla."

"Täällä ei ole semmoisia, jotka oikein innolla ottaisivat johtaaksensa edistys-pyrinnöitä," arveli muudan pitäjään pojista.

"Se on kyllä ikävää," sanoi joku herroista.

"Kyllä täällä niin hyviä ollaan kuin muuallakin," muistutti Eeva.

"Tuo Eeva on vasta..." joku toisista tytöistä, joko moittien, taikka ihmetellen Eevan rohkeutta, sanoi.

Heikki Lahtinen oli erään nuoren miehen nimi, joka oli naapuripitäjästä, varakkaan talollisen poika ja sattumalta tänne saapunut.

Koko illan oli hänen silmänsä, kenties enemmän kuin kenenkään muun, salaisesti vaaninut Eevaa. Nyt ilmaantui hänen mielestään sopiva tilaisuus jotain sanoa.

"Se on oikein, että pidätte oman pitäjäänne puolia, noiden tuossa kannustaessa."

Kun Eeva katsahti Heikkiin tullaksensa vakuutetuksi, että hän oli, puolustaessaan paikkakuntansa mainetta, tehnyt tavattoman viisaasti, koska tuo niin sanoi, niin Heikki joutui tuosta katseesta niin hämille, että oikein täytyi kasvonsa tytön tavalla alaspäin painaa. —

"Alku on tänään nyt pantu edistyspyrinnölle, mutta eläköön nyt vaan innostus!" huudahti lyseolainen Herman.

"Eläköön vaan," sanoi joku poika vakavasti.

"Eläköön vaan... Eläköön vaan..." alkoivat yksi ja toinen ilveilevästi hokea ja sana muuttui lopulta hauskaksi sananparreksi, jota erityisellä äänen painolla matkittiin.

Joku luki yhä, sillä kuulioita oli aina muutamia.

"Pitsiähän sinä vaan Liisa virkkaat, miksi et ompele?" sanoi Eeva lukemisen kestäessä Rinta-Kuntun Liisalle.

"En minä ... minä vaan teen tätä."

"Liisalla on vähä-kaunista[4] kangasta," jatkoi Eeva puhetta, hymyillen kääntyen neiti Auroran puoleen. Hymyileminen oli kuitenkin sitä laatua, että oli sangen epäiltävää, josko Eeva todella ajatteli niin kuin sanoi. Liisa ainakin näytti loukkautuvan.

"Minkälaista?"

Tultiin uteliaaksi ja pyydettiin nähdä.

Eevaa kutkutti ajatellessa kuinka hupaista naurua syntyy, kun omakutoista pellavakangasta tällaiseen paikkaan vetää.

Liisa oli vastahakoinen näyttämään, tahtoi oikein itku päästä, ja hän loi usein syvästi moittivan katseen Eevaan... Kun oli tullut ottaneeksikaan tuota kangasta joukkoon ... mutta kun oli luullut että muillakin ehkä sellaisia olisi ... eikä seuraa ollut noin hienoksi osannut aavistaa...

Eeva alkoi jo katua että oli tuota asiaa puheeksi ottanut... Eihän hän sitä ollut ajatellut, eikä ollenkaan olisi toivonut, että Liisa tuosta pilkan alaiseksi tulisi. Oli vaan ajatellut että saataisiin nauraa...

"Olkaa hyvä ja näyttäkää," neiti Aurora yhä pyysi.

"Se on vaan ... omitekoista ... sellaista, kuvaista..."

"Vai niin. No sen parempi."

Eeva pelkäsi ja katui surkeasti, mutta ei keksinyt keinoa millä voisi löyhäsuisuutensa tekoa korjata.

Toinenkin neiti tuli pyytämään nähdä.

Liisa vastusteli vielä. "Se on niin rumaa," sanoi hän.

Tätä menettelyä Liisan puolelta tuomittiin suureksi moukkamaisuudeksi. Siitäpä syystä, kun neidet eivät pelänneet loukkaavansa tuommoisen tytön tunteita, pyysivät yhä, ikään kuin leikillä.

Kovasti punastellen veti Liisa vihdoin vaatekappaleen nytyistään esiin.

Eeva olisi heti paikalla syleillyt Liisaa, jos olisi ollut tilaisuutta, saadakseen anteeksi tekemänsä rikoksen.

Neiti Aurora vei vaatteen likemmäksi lamppua. Siinä pääsi häneltä ruotsinkielinen huudahdus. Tätä seurasi, että kaikki ruotsia ymmärtäväiset riensivät vaatetta katsomaan.

Liisalla ja Eevalla oli kovat hetket, ... kun ei edes ymmärtänyt tuota puhetta ja ... kun herratkin menivät katsomaan.

Vihdoin. "Kuka tätä on kutonut?" kysyi neiti Aurora Liisaan kääntyen.

"Minä."

"Tekö!" Uudestaan katseltiin kangasta ja väliin sivulta päin Liisaa.

Liisa alkoi jo huomata ettei asia ollutkaan niin aivan hullusti ja Eevaa rupesi kummastuttamaan herrasväen uteliaisuus.

"Se on todella hyvin kaunista," sanoi kaupanhoitaja vihdoin suomeksi.

Mitä kummia! Nyt vasta toiset tytötkin riensivät katsomaan.

"Osaatteko tekin kutoa tuollaista?" kyseli neiti Sälppenström naureskellen.

"En minä... En minä ainakaan..."

Ainoastaan yksi oli joukossa joka kehui osaavansa erästä kuvaista, mutta ei tuollaista. Toinen kertoi nauraen että vanhaa lajiahan tuo on, koska hänen mummovainoallansa oli ollut tuollaisia lakanoita.

"Osaatteko te sitten?" kysyi Aurora neiti naurajalta terävästi.

"En minä, mutta eiköhän äiti osanne."

"Pyytäkää sitten saada häneltä tuo oppi", kehoitti Aurora neiti ja käänsi nolostuvalle naurajalle selkäänsä.

Mutta Aurora neiti meni Liisan viereen istumaan ja alkoi kysellä yhtä ja toista tuon kankaan valmistustavasta ja keneltä oli sitä oppinut. Äidiltänsä sanoi Liisa oppineensa. Neiti Aurora lupasi hankkia pellavalankoja ensi tilassa ja pyysi että Liisa sitten tulisi opastamaan tuollaisen kankaan kutomiseen häntäkin.

Kuinka, kutovatko fröökynätkin? ajattelivat muutamat tytöistä.

Tuo vaatekappale, joka noin suurta huomiota herätti, oli erästä laatua kauniinkuvaiseksi kudottua liinakangasta, vanhaa suomalaista mallia.

Eeva oli päässyt huolehtimasta Liisan häpeän tähden. Mutta sitä vastoin häntä nyt kummastutti se, miksi tuommoinen kotitekoinen kangas niin suurta huomiota herätti. Hänen mielestään ei siinä mitään kummaa ollut että kutoa osasi, kun oli opetettu. Nyt päätti hänkin sitä oppia.

Illalla tanssittiin vielä jossain koulusalin viereisessä huoneessa. —

"Kuuleppas", kuiskasi Heikki Lahtinen eräässä nurkassa kaupanhoitajan korvaan. "Esittele minut tuolle tytölle." Hän osoitti Eevaa.

"Tanssisitko hänen kanssaan?"

"Mene haastamaan vaan, ei se esitystä kaipaa, ei ne ole vielä täällä nuo tytöt esittelemiselle tottuneet."

"Niin mutta ... kuitenkin..."

"Samahan tuo on." — Se tapahtui.

Lahtinen näkyi erinomaisesti nauttivan tanssista Eevan kanssa ja miellytti Eevaakin.

Oli jotenkin myöhäistä, kun kotiin ehdittiin lähteä.

"Saanko luvan saattaa teitä kotimatikallanne? Kaupanhoitaja seisoi kumarrellen Eevan edessä ja tätä kysellen.

"Kyllä minä pääsen yksinkin ... ja Liisan kanssa."

"Vaikkapa niin, mutta kun tapa on semmoinen sivistyneillä... Saanko luvan?"

Kaupanhoitajan silmistäkin sen näki että hänen mielensä saattamaan teki.

"En minä ... en minä..." Eeva pakeni niinkuin peljäten toisten tyttöin joukkoon... Jos saisivat muut nähdä että minä herrain kanssa ... hyi!... Matkalla hän toisille vielä kertoi tuosta ja kaikin naurettiin.

Kaupanhoitaja katsoi hämärässä Eevan perään pihalla. Intohimoisen viehätyksen väreet poistuivat vähitellen silmistä ja sitten hän halveksien itsekseni mutisi: "Yksinkertaisia moukkia ... eivät vähääkään ymmärrä seuralämän tapoja... Luullaan herrasmiehellä aina jotain ajatuksissa olevan ... pyh!" hän nauroi ja alkoi sitten kiirehtiä muutamain nuorten miesten perään. Heikki Lahtisen kanssa meni hän kotiinsa. — —

"Heikki hoi!" hän kotona huudahti, kun Heikki uneksien mielti. "Ota nyt ja kuule seikkaa, kun minä sain rukkaset, ha, ha, haa..."

Heikki havahtui ja kysyi erinomaisella innolla.

"Rukkaset, häh?"

"Niin ja ihan uudet. Ne ovat sentään aika hupsuja nuo talonpoikaistyöt vielä."

"Joko sinä sitten tuolla ehdit kosioimaan, vai?"

"No luonnollisesti. Mutta mikä sinua vaivaa?"

"Ei mikään, mutta kerro nyt, minä olen hyvin utelias."

"No kun minä kohteliaisuudesta tarjouduin saattamaan tuota Latva- Kuntin Eevaa, niin rupesi pelkäämään, että jos muut sen näkisivät, kun hän herrasmiehen kanssa kävelee. Eikö se nyt ole hullua ja tyhmää?"

Heikkikin alkoi nauraa, mutta iloisemmin kuin kaupanhoitaja.

"Eipä tuo minkään tyhmää ole," sanoi hän, "kansassa on yleinen luulo, että nuoret herrasmiehet käyttäytyvät kaikki epäsiivertisesti ja ainoastaan siinä tarkoituksessa lähenevät talonpoikaisnaista. Jos minä, taikka joku muu pojista olisimme tarjoutuneet saattamaan, niin olisi varmaan mielellänsä suostunut kuka hyvänsä noista tytöistä."

"Raukkamaista tyhmyyttä!"

"En minä sitä juuri niin kovin raukkamaiseksi katso. Heillä on syytä tuohon luuloon, ja siinä tapauksessa minä puolestani kunnioitan Eevan pelkoa."

"Ettäkö minä muka olisin semmoinen?"

"No, noh, ota osaa siltä kannalta että sinä kuulut sellaiseen nuorten kaupunkilaiherrain luokkaan, joka ei ole liian hyvässä maineessa."

"Hm ... joutavia."

Oltiin vähän aikaa vaiti. Sitten sanoi Heikki äkkiä:

"Minusta on tuo Eeva erinomaisen kaunis." Ääni oli vähän epävarma ja hän katsahti nopeasti kumppaniinsa, josko tuo mitään olisi huomannut.

"On se, kieltämättä on hän kaunis", sanoi kaupanhoitaja ajatuksissaan.

"Koulua ne tarvitsisivat, käytännöllistä koulua, aikalailla", jatkoi kaupanhoitaja vähän ajan päästä.

"Hm", pani Heikki. Hän ajatteli ainoastaan Eevan kasvoja.

VI.

Isää ei miellyttänyt pitkälle nuo Eevan uudet puuhat ja ompeluyhtiön iltamissa käynti.

Hän oli ajatellut silloin, kuin Eeva oli nuorempi, että hänen pitäisi oppia työtä tekemään, tavallista talonpojan työtä, niinkuin muutkin lapset.

Mutta vahingossa sai Eeva olla niin kauan pikkuna, että taivuttaminen periaatteiden mukaan kävi mahdottomaksi...

Eevan mieleen alkoi myös vaikuttaa se yleinen mielipide, että talon-tyttären, joka nykyaikana tahtoo jostain käydä, ei sovi tehdä varsinaista talonpojan työtä ... ainakin tuo osottaisi jonkunmoista sivistymättömyyttä. Siten vielä se oli sangen tärkeätä kosiain suhteen, sillä semmoista kotia luonnollisesti pidettiin varakkaana, jossa tytär sai aina vaan kotitoimissa hääriä, eikä ulko-askareihin tarvinnut mennä.

Äiti, rakkaudesta lapseensa, kannatti samaa mielipidettä. Isä kyllä ajatteli, että kun tyttö nyt on jo täysi ikäinen, niin pitäisi osata totella ja taipua. Vaan kun hän tämmöisiä vaan animäkseen ajatteli ja toisinaan möyrysi vihapäissään ollessa ja silloin asiaan kuulumattomiakin sekaan veti, niin ne eivät tehneet tarkoituksen mukaista vaikutusta. —

Kun ompelukoneita rupesi muillekin talon-tyttärille ilmestymään, alkoi Eeva äidilleen jukittaa että hänellekin pitäisi ostaa.

"Noo, johan... Sano isällesi", käski äiti.

"Sanokaa te."

"Sano itse, jos minä sanon, niin sitten se kaiketi möläjää ja haukkuu siitä minulle. Itsellesi hän sen paremmin myöntää."

Singeriläisten koneiden tukkija alkoi kulkea talossa. Kerran hän jätti käsikoneen koeteltavaksi ja kehui että Keva näkyy sitä osaavan käyttää niin hyvästi, että hän luuli tämän jo ennenkin koneella neuloneen. Raha ei tullut kysymykseen; jos tahtoi 10 markkaa pistää käsirahaksi ja hyyrykontrahti kirjoitetaan siten, että tulee maksettavaksi 10 markkaa kuukaudessa, niin ei tuo niin vaarallista ollut, vaikka ei maksut niin säännöllisesti tulisikaan, kunhan vaan jolloinkin tulisivat. Saisi silloin tällöin, kun liikenevää rahaa on, kaupungissa käydessä pistää konttoriin. Suoraan sanoen, kone ei tällä kaupalla tulisi maksamaan paljo mitään ... "ja semmoinen talo! ... jopas nyt jotain, ettei tyttäreillä olisi ompelukonetta, joita jo rientävät ostamaan piiatkin... Te ansaitsette yhdessä vuodessa koneen hinnan, kun itse tarpeen neulotte... Ja ajatelkaas! kun näitä koneita myödään tuhat ja neljäsataa kappaletta päivässä, yhdessä ainoassa päivässä; eikö se puhu tavallaan koneitten kelvollisuudesta?... Ja semmoinen tyttö! kohtahan pitää ruveta sulhaspaitoja neulomaan ... jaa jaa, minä tiedän sen, mammat eivät kauan saa luonansa pitää semmoisia... No niin, tulkaahan itse vakuutetuksi koneen hyödystä... Huomenna laaditaan muodon vuoksi tuo kontrahti... Eihän sitä teidän moisten kanssa tarvittaisi ollenkaan, mutta pilan vuoksihan saatetaan tuo pistää... Niinpä niin, ukon kanssa tulen ehtoolla pakinoimaan, kun kotiin ehtii. Jumalan haltuun jääkää." Mies meni partaansa nuoleskellen kertomaan toiseen taloon samaa satua ja vielä että Latva-Kuntissa jo häneltä ostettiin kone.

Kyllä oli isä vastaan ensin, arvellen ettei Eevalta kuitenkaan tule neulottua. Mutta kun ei tyrkyttäjäherra vienyt konettaan pois moneen päivään, neuloa vaan käski ja lopulta näytti uhkaavan jättää koneen, vaikka ei ostettaisikaan, niin äiti rupesi ajattelemaan ettei sitä enää viitsi antaakaan takaisin. Isä saatiin vihdoin taipumaan, vaikka hän sittenkin vielä murisi. Ja niin sai Eeva koneen.

Ensimmäisenä hän ryhtyi sillä vanhan karttuunahameensa helmaan lisää neulomaan ja "krymppäämään" sitä samaan tyyliin kuin neiti Sälpenströmin leningin helma. Voi kun se tuli Eevan mielestä sievä! "Voi turkanen kun sinä olet nyt komeana", sanoi piika Fretriika makeasti hymyillen, kun tuo oli ensi kertaa Eevan päällä.

"Älä nilkuta...[5] Mutta eikö se ole sopiva alushame?"

"Niinhän minä sanoinkin."

Eeva ajatteli, että kun uskaltaisi tehdä jonkun paremman leningin tuollaiseksi, kappahäntäiseksi, jolla sopisi mennä kirkkoon... Mutta ne moukat niin kovin ilveilevät!

Hän päätti nyt tuota "alkua parempaan päin" pitää niin kauan että muutkin komeat tytöt rupeaisivat sellaisia tekemään, ja sitten sopisi vähitellen aina parantaa ja parantaa, että vihdoin kaikki hameet tulisivat tuollaisiksi. Oikeastaan tuntui aina tästälähin, kun tuommoisen suorahelmaisen pani päällensä, että sai oikein hävetä vanhan-aikuisuuttansa, kun "parempia ihmisiä" vastaan tuli. Nauratti oikein moukilla, jotka eivät tuota ymmärtäneet, ja sitten suututti, kun tiesi että ne taas nauravat niillä tytöillä,

jotka kappanhäntäistä pitävät. Sen tähden vaan nauravat, kun ei itse sovi laittaa sellaisia ... kadehtivat paremmiltansakin.

Pian ompeluyhdistyksen ensimmäisen kokouksen jälkeen, sai Eeva päähänsä että hänen pitäisi itse kutoa itsellensä pumpulinen vaatekangas niin itse, ettei alkuun pannessakaan saisi kukaan auttaa.

Kaikki kävi hyvin aina siihen asti, kuin piti ruveta kutomaan. Mutta nyt oli tullut varmaan pieni erehdys, sillä kankaassa ei ollut suuta.

Ei auennut, ei rahtuakaan, sotki vaan ja langat menivät ristin rastin, ettei sukkulan pistämisestä voinut olla puhettakaan.

Eeva yritti monta tuntia, ja sitten pääsi itku. Äidinkään apu ei auttanut, sillä suu oli auttamattomasti kadonnut.

Tyttö suuttui nyt ja ajoi kaiken syyn äidin selkään, kun ei häntä ollut ennen opettanut. Muuten olisi asiata käynyt nyt korjaaminen sillä, että olisi haettu joku taitava kutoja. Mutta mistä saada sellainen, joka ei koko mailmalle hoilottaisi, että hänen piti olla panemassa suuta Latva-Kuntin tyttären kankaaseen?

"... Jos saavat tietää, etten minä vielä osaa kutoa, niin voi, voi-!
Kaikki sitä sitten puhuvat ja nauravat... Kun uskaltais hakea Liisan, ettei se kenellekään puhuisi, mutta ei ... voi kumminkin", vaikerтели Eeva.

Äidin oli harmi. Jos tämä olisi tapahtunut silloin, kun tyttö oli neljäntoista-vuotias, ei olisi ollut mikään häpeä mennä ketä hyvänsä apuun pyytämään. Mutta nyt kun tyttö oli jo kahdeksannella toista...

Asia oli sangen musertavaa laatua.

Miehet olivat viikkokunnalla jossain takamailla. Välttämätöntä oli että kangas saataisiin käypäkuntoon siksi kuin miehet kotiin tulevat.

Vahinko vaan, että ompeluseuran kokouskin oli samana iltana ja sieltä ei sopinut olla pois. Kotona olisi myöskin pitänyt olla katsomassa ja oppimassa kun kangasta korjattiin.

Ompeluseuran kokoukseen Eeva kuitenkin meni, siellä oli lystimpi. Pitäköön äiti huolen kankaasta, koska ei ole opettanut kutomaan. — Hänpä siitä pitikin huolen. Hankki kankurin ja kertoi sille, ettei syy ollut Eevan taitamattomuudessa että asia oli noin hullusti käynyt, vaan se oli siinä, kun oli koettanut erästä uutta ylöspano-keinoa, jota joltain oli kuullut ja sitten noin hassusti sekaantunut koko asiassa, ettei enää saanut selviämään, nuori kun oli, eikä äitikään joutanut y.m.

Onnettomuus suuri. Kun kankuri-akka paraillaan tuskitteli lankain kanssa ja ihmetteli Eevan uutta konstia, tulivatkin miehet kotiin. Emännälle pakkasi oikein kiukku päähän nousemaan, kun sallimus antoi asian yhä vaan ala-mäkeä vieriä. Akkakin aavisti jotain, sillä miesten tupaan tultua hän ei enää ääneensä mitään panetellut, vaan äänetönnä jatkoi työtänsä siksi että vihdoinkin sai kankaan kude-suuhun. Kun akka pois meni, syntyi pieni sanasota. Miehet olivat kiukussa, kun oli nälkä eikä ruoka ollut valmiina.

"Eikö tytär saanutkaan kangasta kokoon?" kysyi Iikka.

Tarkoitus oli hyvinkin pisteliäs. Äiti ei keksinyt sopivaa vastausta heti, eikä siis puhunut mitään.

"Saa siitäkin Eevasta joku Aatami itsellensä nolvakan", arveli Köpi.

"Älä nyt kovin ... et saa itse sellaistaakaan, iso-suu."

Äiti keitti puuroa paraillaan ja jätti sen kakkaraiseksi kiusallakin, koska pojat olivat noin ilkeitä.

Isä ei sanonut mitään poikain kuullen, mutta myöhemmin illalla hän äidille antoi aika ripityksen. Sanoi muun muassa:

"Tuo neuloma-konekin ostettiin, mutta yhtä kaikkipa niitä verhoja pitää kylässä neulottaa."

"Anna kun se oppii."

"Oppii", matki isä, "mitä se oppii, ei mitään —"

Mutta kankaansa kutoi Eeva sitten, kuin se oli kerran kude-suuhun saatu, suuresti taidostaan ylpeillen ja teki huolettomuudessaan muutamia väärinä raitoja.

VII.

Ompeluyhdistys oli saanut niin paljon työskennellyksi, että sopi pitää arpajaiset, kun vielä muualtakin vähän lisäksi voittoja keräiltiin.

Lahtis-Heikki ei olisi tahtonut mistään hinnasta olla sieltä poissa. Eevaa hän tähysteli koko päivän ja nautti äärettömästi tämän kauneudesta. Kovin kouristi sydäntä ja mustatauti vaivasi hirveästi, kun joku muu nuorimies sattui rakastetun kanssa sanan vaihtamaan.

Hän osti melkein liian paljon arpanumeroita, mutta hän voittikin niillä: ei niin suuresti numeroituja voittoja, mutta Eevan tuttavuuden.

Mitä luonnollisin asia maailmassa on, että hän osti kaikki arpa-numeronsa Eevan uurnasta, viimeainittua voittoa saavuttaaksensa.

Kun numeroidut voitot jaettiin, niin Eeva sai etsiä kaikille hänen numeroillensa vastineen.

Jos Eeva olisi ollut joku suuri pölkypää, niin hän kentiesi ei olisi tuossa kaikessa huomannut mitään merkillistä. Mutta hänpä ei ollutkaan semmoinen. Hän pani huomiota Heikin käytökseen. Alkoi ajatella sen merkitystä ja aivan luonnollisista syistä selitti sen itselleen eduksi.

Kun Eeva tunsu Heikin ja tiesi myöskin hänen kotinsa maineen, niin nyt kannatti riemuita sydämellä ja suulla.

Kun tanssi alkoi, ajattelivat he jo sitä jonkullaiseksi rikokseksi ruveta siihen muiden kanssa; ainoastaan silmäin peittämiseksi täytyi tuota vähäsen vasten mieltänsä tehdä.

Asia kehittyi sydämessä siksi, ettei kumpanenkaan pitänyt sitä erinomaisempana kummana, että he myöhään illalla kahden kesken jossain kävellessään tunnustivat toisilleen ajatuksensa, että pitäisi saada aina yhdessä olla.

Vielä myöhemmin he lähtivät kävelemään Latva-Kuntiin päin, Heikki saattoi Eevaa kotiin.

Pihasta aikoi hän ruveta takaisin palaamaan, mutta Eeva teki "streikin" ja vaati sisään tulemaan. Heikki oli vaan tavallinen ihminen, eikä siis luonnollisesti voinut tuota vastustaa. Hämminki kuitenkin hänen valtasi, kun portaille tultiin ja piti astua suoraapäätä tupaan, näyttelemään itseänsä talon vävynä. Hän ilmoitti ajatuksensa Eevalle. Mutta suloinen sallimus oli jo noin 30 vuotta takaperin varmaankin ajatellut tätäkin seikkaa ja pannut rakennusmiehet tekemään oven Latva-Kuntin toisesta kamarista porstuaan. Eeva siis päästi Heikin pulasta, sanomalla, ettei ollenkaan tarvitse tuvan kautta mennä, vaan päästään porstuasta hänen kamariinsa. Sitten Heikki meni estelemättä Eevan perässä.

Emäntä kun oli kamarista ääniä kuullut, tuli ovesta kurkistelemaan.

"Joko sieltä nyt on tultu?" hän kysyi päätänsä ovesta sisään pistäessään, ja hämmästyti kovin, nähtyänsä vieraan.

"Jo... Älkää nyt kovin kurkistelko."

Eevan ääni kuului tuikealta ja äiti vetäytyi kuuliaisesti toisen kamarin puolelle pannen oven kiini.

Kun Eeva oli saanut vaatetta pois päältänsä, meni hän äidin luo.

"Kuka tuo on?" äiti sipisten kysyi.

"Kuinka niin?" Eeva nauroi.

"Noo..."

"Se on ... tuo ... Heikki Lahtinen."

"Sen Lahtis-Pekan poikako?"

"Niin."

"Mitä se nyt sitten tuolla on ja tänne on tullut?"

"No ettekö te nyt ymmärrä? Se on ... johan te sen nyt ymmärrätte."

"Onko se sitten ... sepä nyt on, eihän se sun friiaris ole?"

"Friiaris..." matki Eeva, sillä tuo kuului niin vanhan-aikaiselta, "on se, keittää nyt kahvia."

"Kuinka herra siunatkoon ... sepä on, kun niin äkkiä... Onko se oikein vissi? Oletko sinä ikänä nähnytään tuota poikaa ennen?" Äiti ei yleensä näyttänyt pahoillaan olevan.

"Kaa, älkää nyt niin kovin kyselkö. Mitä te nyt siitä huolitte, kun se nyt vaan on. Onko huonosta paikasta!... Menkää nyt vaan keittämään kahvia ja älkää noin oudoissanne olko, tosi se on." Eevaa nauratti.

"Sepä nyt on", paneskeli äiti.

"Keittää nyt pian."

"Noo, kyllä, kyllä, mutta sepä nyt on, mä vieläkin sanon."

"Mitähän se nyt sitten on... Tuota, kuinkahan, pitäisköhän ruokaa laittaa?" Eeva arvelevaisesti kysyi.

"En tiedä ... eikö tuo lie hiljan saanut syödä. On niin paha näin äkkiä, kun ei ole mitään sellaista laitettuna, jota tuollaisille pitäisi olla, kun on kumminkin komiasti oppinut kotonansa ... eikä meillä ole sellaisia herraisia pöytä-astioitakaan. Onkohan se yötä?"

"En minä tiedä. Niin sellaista se nyt on, minä olen aina sanonut että pitäisi laittaa jotain, että olisi kuin muuallakin ihmisissä, mutta kun ei osteta mitään."

"Älä nyt kovin, kyllä meillä niin on kuin muuallakin talonpojissa, eikä tässä herroja varten ole tietty laittaa... Kuka sitä on ymmärtänyt, että sinua tuollaiset rupeaisivat..."

"Annetaan vehnäsiä kahvin kanssa, ehkä ei välitäkään ruuasta", sanoi Eeva.

"No niin, kyllähän minä pian laittaisin sellaista tavallista talonpojan ruokaa, mutta et sinä kuitenkaan siihen tyydy, tahtoisit kumminkin herraisemmasti laittaa."

"Kukahän sitä sitten sellaista, saisi hävetä silmänsä täyteen. Pankaa nyt edes sitä kahvia."

Eevan täytyi jo kiirehtiä sulhonsa luokse toiseen kamariin, koska se jo melkein liiankin kauan oli saanut yksin vartoa.

Äidille tuli kova kiire kahvia puuhaamaan. Luonnollisella mielihyvällä hän melkein kuiskaten tuvassa ukolle kertoi että Eevalla on kamarissa sulhanen ... oikein vissi, ja että se on sen ison komean Lahtis-Pekan poika.

"Valehtelet", sanoi ukko vakavasti.

"Noo, mene katsomaan. Mihinkäs luulisit mun sellaisella menevän."

"Hm ... joutavata, lie lasten touhua."

"Niin ... lasten; ei kukaan ainakaan kosinut ole," sanoi äiti ja näytti siitä olevan hyvin mielissään.

Ukko tuumiskeli tätä asiaa sitten koko illan ja toisinaan kysyi jotain emännältä. Vastenmieliseltä ei asia hänestä tuntunut, sen huomasi siitä, että hän hyvin vakavana toisinaan virkkoi:

"Lasten touhua lieneekin."

"Tuota nyt tuossa, ... lasten touhuahan se on aina, sellaistaahan se oli meidänkin ennen."

"Noo niin, mutta tuo on niin äkkinäistä."

"Äkkinäistä," matki äiti, "kuka sen tietää kuinka kauan ne ovat toisensa tunteneet, kukajo."

"Kauanpa siellä viipyvät pojat," alkoi ukko moittia, kun ei poikia ruvennut kotiin tulemaan.

Sillä välin kuluttelivat rakastuneet aikaansa kamarissa keskustellen yhtä ja toista.

— — "Kun sinut näin ensi kerran siellä iltamassa, kuin ompeluyhdistyksenne perustettiin, niin siitä lähtien olet aina ollut mielessäni," kertoi Heikki.

"Jopahan nyt..." nauroi Eeva.

"Sinä et ole minua ainakaan koskaan ajatellut."

"Olenpahan monasti."

"Muistatko Eeva, ajattelitko silloin mitään että kun olisi, niin kuin nyt?"

"Muistan."

"Ajattelitko?"

"Ei sanota."

"Et sinä sitä ajatellut, mutta minä ajattelin."

"Se ei ole totta, sinä et ajatellut sitä, etkä mitään, ei vaikka!" väitteli Eeva riemullisessa innossa.

"Aivan todella."

Eeva vakuutti kuitenkin, ettei hän sitä uskonut. Hän oli tulisessa väittelyn innossa. Mutta nyt johtui taas mieleen, että pitäisi olla jo sitä kahviakin.

"Voi!" hän huudahti, "mitähän se äiti nyt taas hissailee, kun ei tuo sitä kahvia."

Sitten hän juoksi toisen kamarin läpi tupaan huutamaan:

"Tuotteko te sitä kahvia, vai?..."

"Kohta on valmista," vastasi äiti.

Heikki kuuli kaikki, kuinka Eeva tiuskui nyt ja äsken. Sen johdosta mahdollisesti kyllä joku outo sävel rinnassa helähti, mutta kun Eeva taas takaisin tuli, niin ei sieltä enää mitään semmoista kuulunut. Hän ajatteli ainoastaan: minulla on kauniimpi morsian kuin ikänä olen yhdelläkään ihmisellä nähnyt.

Tarjoimella toi äiti kahvia. Puna tuli muurin poskille, kun Heikille kahvia tarjosi ja syvästi niiasi.

"Minä olen niin vanhaa lajia ja taitamaton tähän että ... suokaa anteeksi," hän pyyteli hämillään.

"Eihän nyt mitään..." Heikki odotteli tavan mukaista esittelemistä. Eevalle ei ollenkaan sellainen asia mieleen johtunut, eikä hän sellaisiin ollut myöskään tottunut... Pitihän äidin, yhtä hyvin kuin Heikinkin tietää kuka kumpanenkin heistä oli.

Heikki otti kumartaen kahvia.

Eevan mielestä käyttäytyi äiti niin hirveän kömpelösti, häntä harmitti ja ajatutti että mitähän tuo Heikki tuosta ajattelee.

Mutta Heikki ei ajatellut mitään, sillä hän oli ennenkin nähnyt vanhoja ihmisiä.

Kun ei Eeva muuta sopivaa moitittavaa löytänyt, josta puhua olisi sopinut, niin hän sanoi, kun äiti hänelle kahvia tarjosi:

"Eikö teillä nyt parempaa hametta ollut kuin tuollaisella..."

Pitihän sitä jollain tavalla Heikille ilmoittaa, että "on sitä meillä parempaakin kuin päälle päin näkyy. Äidillä oli kuitenkin siisti villahame sinijuovainen tummalla pohjalla, joka on nuorten neitojen kauhistus.

"Mitähän mun sitten on lukua," arveli äiti ja meni hymyillen pois.

"Äiti on niin vanhan-aikainen," täytyi Eevan sanoa äidin mentyä.

"Älähän nyt... Sellaisiahan ne ovat kaikki vanhat ihmiset ja mekin tulemme sellaisiksi, kun vanhenemme," tuumaili Heikki.

"No niin, mutta ... kun tuo äiti on sellainen..."

"Minkälainen?"

"Sellainen..."

Eeva välttämättä tahtoi uskoa että Heikki oli äidissä huomannut jotain moitittavaa, vaikka vaan ei sitä tahtonut tunnustaa.

Asia loppui tähän, sillä ei Eevankaan tunto sallinut hänen äitiänsä ruveta sen enempää moittimaan. —

Kun Heikki meni pois, meni Eeva heti peilin luo sovittelemaan huiviansa, miten sievimältä näyttäisi. Suutansa pani hän monen muodin mukaan, koetteli muistutella miten se milloinkin oli ollut, kun Heikki oli nähnyt ja häntä katsellut; hän koetti sitä hienoon nauruun ja isoon nauruun, veti pienelle ruusulle ja koetti kuinka silloin oli kun puhui.

Tyytyväisesti hän hymyili, kun tähän kyllästyi ja alkoi sitten ajatella minkälainen koti sillä Heikillä on. Komeaksi se mielessä kuvastui ja sitä oli kuullut puhuttavankin. Johtui myös mieleen Heikin isä, äiti ja sisar. Heikin isää hän ajatteli isomahaiseksi isännäksi, semmoiseksi kuin tavallisesti ovat isot maanviljelijät. Äidin hän samoin kuvitteli lihavaksi kimeä-ääniseksi emännäksi, jolla olisi silkki-pehmeät kädet ja nauravat silmät. Sisar muodostui hoikaksi, äärettömän hienoksi tytöksi, joka ei ikänä ole navetan ovea avannut, eikä mitään muutakaan tehnyt, kuin semmoisia hienoja ommellut ja lukenut paljon. Semmoinen hänen mielestään tuli olla pulseasti elävä talon perhe. Oikein juoksi hyväatekevät viileät väreet pitkin ruumista, kun hän ajatteli tätä seuraa ja sitä kun hän ensin sinne menee Heikin kanssa, kun jokainen tulee tervehtimään häntä ... perheesen kuuluvana — miniänä, ja jokainen niin tutkien päälle katsoo, niin kuinkahan silloin osaisi oikein hienosti käyttäytyä, ettei moukalta näyttäisi.

"Ah!" Mieleen juolahti että nyt sitä sopii muodostaa jonkin paremman leningin helma *sellaiseksi*... Täytyi noutaa muutamia leninkiä ja koettaa katsella mikä paraimmalta näyttäisi... Kas tuo punaisen ruskea musliininen... "Kun sen helmaa panee noin ... ja noin, mutta se ei uletu, täytyy hakea vähän lisää että ulettuu... Noin se sitten on..." Hän piteli helmaa käsillään tiheissä laskoksissa ja katseli sitä ihannellen. Pukemisen ajatus arvattavasti alkoi muodostua tyydyttäväksi, koska hän taas ääntänsä pidätellen virkkoi: "... Kun vaan osaisi sievästi käyttäytyä!"

Hän alkoi harjoitella kättelemistä: nousi seisomaan lattialle, ojensi käden, ikään kuin jotain tervehtääkseen ja muisteli kuinka neiti Sälppenström asetti ruumiinsa ... noin suoraksi ... ojensi sitten kättänsä, eikä sitä ollenkaan koukkuun päästänyt silloin kuin toisen kädestä kiini piti, kerran vaan turahutti, sitten hiukan, hyvin hiukan koko ruumistaan kumarsi, päätänsä samalla noin sivulle päin hienosti vääntäen, ikään kuin hampaan kivussa... Tempun piti käydä varsin sukkelaan ... käsi hyvin kankeana ja suorana niin kuin sillä olisi aikomus estää toista likelle tulemasta.

Luuli hän vihdoinkin jo sen osaavansa, kun oli hyvin kauan peilin edessä harjoitellut kumarrusta ja pään taivutusta.

Puhe-tapakin muistui mieleen. Täytyi ruveta ajattelemaan ja mieleensä johdattamaan, millä tavalla herrasväki kulloinkin sanoo kutakin sanaa, ja millä äänellä.

*Nämät haaveilut hän sai sen verran vihdoinkin mielestään poistumaan että muisti mennä syömistä kyselemään tuvasta, kun sieltä jo veljeinkin ääniä kuului.

VIII.

Viikon päästä tuli Heikki taas ja sai sillä kertaa tutustua kaikkiin Latva-Kuntin perheen jäseniin.

Parin viikon kuluttua siitä, vei Heikki Eevan kotiansa katsomaan.

Lähdettäessä oli ilma kirkas ja Eeva sai istua kauniiseen, uudenaikaiseen rekeen. Komeat olivat hevonen, puetit ja rekivaatteet.

Mieli oli niin keveä ja sydän lenteellä. Eeva toivoi että kaikki ihmiset hänen nyt näkisivät, että saisivat kadehtia ... raukat. Sellainenkin ajatus oli, että kaikki tuntemattomat ainakin herroiksi luulevat. Kun ihmisiä vastaan tuli, ja niitä tulikin kaikellaisia, yksinkertaisempia ja niitä toisia, niin Eevan teki mieli aina jotain ilkkua ja sanoa Heikille, mihin huomioon hän tuosta ja tuosta tuli ... kun oli niin "kamala"... "Herra jee, katso kuin tuo ämmä oli itsensä suurella huivilla mökkelöinyt! hi, hii ... ja piuksut kun miehillä!"...

Ah, kun se oli hupaista, tehdä noita tärkeitä havainnoita ja samalla näyttää sulhollensa korkeata sivistyskantaansa, puhumalla noiden ohikulkevain ihmisten auttamattomista puutteista!

Heikki ei kaikkista juuri mitään vastannut, myhähtihän vaan ja toisinaan sanoi: "niin on."

Kun kiivaasti ajettiin kylien läpitse ja ihmiset heitä töllistellen väistyivät tien syrjään, niin oikein Eevan päätä huimasi ja toisinaan pieni huudahduskin pääsi, kun sitä mielessään kuvitteli miten ihmiset

nyt paraillaan heitä ihmettelevät: "Siinäpä meni komea pari ja hyvällä hevosella," ... ja kuinka he sitten vielä perään katsoivat ja upeutta ihmettelivät...

Mutta Heikin sydämelle rupesivat Eevan huudahdukset ja naurut ennen pitkää tuntumaan niin kuin pikkuisilta vasaran-iskuilta.

Jo ennenkin oli hän toisinaan ajatellut, että kuinkahan se nyt oikein on, kun se asia niin äkkiä päätettiin?... Onkohan tuo Eeva juuri sellainen kuin hän toivoo, sisällisesti sivistynyt ihminen?... Johtui mieleen kaikellaisia erityisiä tapauksia, jotka sotivat vastaan tätä mielipidettä ja nostivat sydämessä kummallista pelkoa. Sitten hän vielä ajatteli, että Eeva oli melkein liian valmis lupaukseen, isältä ja äidiltä kysymättä ... ja eiköhän ollut ollenkaan kilpakosioita? Olisi mielestänsä ollut parempi kuin olisi ollut niitä ... olisi voinut enemmän rakastaa, jos omin silmin olisi nähnyt muidenkin pitävän Eevasta. Ja jos sittenkin Eeva olisi häneen suostunut ja muut hylännyt, ... olisi tuntunut niin suloiselta saada yksin olla tuon halutun aarteen omistajana.

Kun hän syvemmältä rupesi tätä miettimään, niin sydämen valtasi omituinen väristys. Ehdottomasti, vaikka hän tahtoi sitä tunnetta olemattomaksi ja suorastaan mahdottomaksi tehdä, tungeskeli se ajatus ettei hän voi ollenkaan hyväksyä niitä luonteen ominaisuuksia, joita hän Eevassa oli tullut tuntemaan.

Kun hän tähän asti mietiskelyissään pääsi, niin silloin tuli niin paha olla ettei siitä tullut helppoa muulla kun johdattamalla mieleensä Eevan kauniit kasvot ja vartalon. Silloin kaikki ikävät varjot poistuivat, sydän lämpisi ja hehkui taas tulisen intohimoisesti. Jos hän silloin sattui istumaan, niin hän hypähti ylös, ikään kuin paetakseen noita vainoavia ajatuksia, jotka häneltä tahtoivat riistää hekumallisen riemun. "Eeva on minun ja hän on kaunein tyttö, mitä ikänä olen nähnyt..." Tämä ajatus karkoitti muut, ja tuskain haihduttua tuntui siltä, kun ne olisivat vaan olleet pahoja unia ja kun ei niillä todellisuudessa voinut olla mitään vastinta tuohon kauniiseen tyttöön nähden, niin teki oikein mieli laulaa ja tanssia.

Tällä matkalla hän nyt tuota — "Eeva on kauniimpi tyttö kuin ikänä olen nähnyt" — ajatusta kehitti ja punnitsi. Mutta nyt oli se etu poissa, joka kotona aina oli ollut, se nimittäin, että kotona ei Eeva ollut nähtävissä, vaan ajatuksissa muodostui hänen kuvansa kaikkia Heikin ihanteellisia vaatimuksia vastaavaksi. Tällä kertaa oli Eeva vieressä. Hänen puheissaan oli paljon tuota — sydämen sivistymättömyyttä — joka ei Heikkiä miellyttänyt, ja joka samalla himmensi sitäkin ihanteellista kuvaa, joka ulkomuodosta oli ajatuksissa ollut. Kun hän katseli Eevan kasvoja nyt, niin ei nekään olleet hänen mielestään niin ihanat kun ennen. Mutta tuota ei hän uskonut, sillä hän piti sydämessään olevan kuvan todellisempänä kuin sen mikä vieressä oli. Ajatteli että matka oli rasittanut ja suuri huivi, joka oli pään ympäri kiedottuna, rumensi ja esti kasvoja täydessä kauneudessaan esiintymästä.

Tämä ajatus pani hänen kiihkeästi ajamaan että pääsisi ensimmäiseen lepopaikkaan jossa Eeva saisi ottaa huivin pois ja hän, Heikki, todistuksen siitä, että hänen idealikuvansa oli oikea. Siellä, kun Eeva istui ja lämmitteli takkavalkealla ja puhui paljon ja ystävällisesti talon väen kanssa eikä mitään sellaista, joka olisi Heikille ollut vastenmielistä; ja kun talon väki kunnioituksella kohteli ja silmäyksillään osoitti ihantelevansa Eevaa, niin Heikki taas rupesi iloitsemaan Eevan omistamisesta... Kuinka sievästi se sentään vaatetti, tuo röijy valkoisine kaulapitseineen ja tuo leninki, jonka helma sievissä laskoksissa ja noin herrasmaisesti kapoitettuna noin ja noin ... ja sitten nuo kasvot!...

Heikki uiskenteli hurmautuneena rakkauden intohimoisissa laineissa.

Eevan sydämessä oli se, jota sanomme rakkaudeksi, kohdannut orpolapsen kohtalon. Ei siten, ettei hän olisi Heikistä pitänyt ensinkään, mutta siten, että pää-aseman siellä oli vallannut se loisteliaisuuden halu, jonka hän tämän naimisen kautta aikoi saada täytetyksi. Kun hän kuvitteli mieleensä tulevia elämän nautintoja, niin ei hän hetkeksikään unohtanut Heikkiä, vaan piti sen asian järjestykseen kuuluvana, että he yhdessä tulisivat kaikesta hupaisuudesta osallisiksi. Sen enempää rakkautta Heikkiä kohtaan ei hän kaivannut, sillä hän todella luuli ettei rakkautta voikaan olla muullaista kuin mitä hän tunsi. Hän siis tunsi näin: "Minä saan miehen aimo paikasta, Tästä varmaan hyvin paljon puhutaan pitäjällä ja sanotaan että niistä tulee komea ja kuuluisa pari... Ainakin kaikki tytöt kadehtivat, kun minä pääsen sellaiseen paikkaan ja saan niin komean miehen..."

Kuta lähemmäksi ehdittiin Heikin kotoa, sitä vilkkaammin liikkuivat Eevan mielikuvitukset siellä. Taas esiintyivät nuot lihavat vanhemmat ja hieno, komea sisar. Kuvitteli, kuinka ne kaikki ovat heidän tullessaan pihalla vastaan ottamassa ja sanovat hänelle: terve tullut, eikä niinkuin moukat tuota tavallista: hyvää päivää. Kuvastui myöskin mieleen, miten piiat asioikseen juoksevat pihalla sankoja kantaen ja puita hakemassa, mutta pääasiassa kuitenkin häntä katsellen sitten toisilleen kertoakseen ja hänen pulskeuttaan ylistelläkseen... Kartano oli äärettömän komea, punaiseksi maalattu ihan joka paikasta, tuparakennus kaksikerroksinen, sen edessä moniruutuisilla ikkunoilla varustettu kuisti, josta mennään tupaan ja kamareihin ja kamareista saliin, jossa on komeat matot, topatut sohvot, soutuuolit ja satullipeilit ja ... ja... Hänen mielikuvituksensa loi semmoisen komeuden, että häntä toden teolla

rupesi oikein pelottamaan kuinka siellä osaa olla, ettei oudolta näytä, kun ei koskaan ennen ole semmoisissa paikoissa ollut.

"Joko nyt pian ollaan kotonasi?" kysyi Eeva usein.

"Ei nyt vielä, mutta pian," Heikki vastasi.

Eeva odotti ja odotti. Katseli laajalle ympärillä olevia taloja ja aina eteenpäin, itseksensä arvelen, kun jonkun talon näki:

"Onkohan se tuo?"

Kun semmoisten ohi ajettiin, niin Eeva sanoi:

"Tuota jo siksi luulin."

"Vai tuota... Tuollaiseksiko sinä kotoani ajattelit?"

"Niin, en minä tiedä."

He olivat valtatieltä poikenneet Lahtiseen vievälle kujalle. Eeva ei sitä tietänyt, luuli vaan yhä matkaa jatkettavan.

"Noh...?" äännähti Eeva kun Heikki pysäytti hevosen kotinsa pihassa.

Heikki nousi nauraen reestä.

"Joko nyt ollaan perillä?" Eeva alkoi silmäellä ympärilleen ja nousta reestä.

Ei ollut läheskään sellaista, kun hän oli mielessään kuvitellut. Suuremmoista sentään oli kartanolla kaikki, joka merkitsi, ettei pesä ollut huono. Piika, joka hääriili navetan puolella, alkoi lipaista tupaan. Eeva katseli häntä kaiken matkaa ja näki että piika tuo'tuostakin lurkautti häneen ja nauroi. Vastaanottajia Eeva jo ehti kaivata ja ajatteli että, kun ei renki tule edes hevosta riisumaan ettei Heikin tarvitsisi. Samassa kun he Heikin kanssa alkoivat tupaan päin astua, ilmestyi portaille nainen aivan kotitekoisissa vaatteissa, eikä suurestikaan vastaava niitä mielikuvia, joita Eeva oli Heikin sisaresta nähnyt. Tyttö tuli hymyillen luokse.

"Saan esittää: morsiameni ... sisareni."

Eeva muisti tarkkaan harjoituksensa, ojensi kätensä neiti Sälppenströmin lailla, sillä hienolla tavalla, jolla näkemältä on niin kuin tarkoitus estää toista lähemmäksi tulemasta, teki pää- ja vartaloväännökset tarkan järjestelmän mukaan.

Hilta, se oli Heikin sisaren nimi, pudisti tarjottua kättä sydämellisesti.

"Terve tullut," hän sanoi, "toivon että täällä tulette hyvin viihtymään." Hiltan ääni vapisi liikutuksesta, sillä hän ajatteli sitä elämän matkaa, jota hänen veljensä ja tuo kaunis Eeva olivat, niin sanoaksemme, tänään alottaneet.

"Toivotan onnea," jatkoi Hilta, katellen veljeänsäkin.

Mentiin kolmisiin sisään, sillä muita ei näkynyt tulevan ulos vastaan ottamaan. Eeva oli huomannut Hiltan liikutuksen ja häntä kummastutti tuollainen sydämellisyys. Mutta kuitenkin oli Hiltan käytös tehnyt sen, että hän paljoo rohkeampana astui sisään.

Eteisestä päästiin kamariin. Se oli siisti, mutta ei puoleksikaan sellainen kuin Eeva oli otaksunut — komea ja loistava.

Vanhan puolisen vaimon näki Eeva siellä, kun sisään menivät.

"Äitini," esitti Heikki...

He ottivat toisiaan kädestä ja Eeva suoritti tervehdyksen taas kaikilla taiteellisilla tempuilla.

Vanhahko, pieni emäntä katseli häntä tarkoin silmiin ja piti yhä kiini kädestä.

Eevaa kylmöitti, sillä noin tarkkaa tarkastelua ei hän ollut ikänä osannut aavistaa ... oli otaksunut sen tapahtuvan noin vaan salamykkään.

"Hän siunaa ne kuin Herraa pelkäävät, sekä pienet että suuret," virkkoi emäntä vihdoinkin, yhä katsellen silmiin.

Eeva hämmästyí, niin että posket vaalenivat, sillä tãmmõisestä vastaanotosta ei ollut edes pientã piirtoa hãnen mielikuvituksissaan harhaellut.

"Herra siunatkoon teitã, enãmmín ja enãmmín, teitã ja teidãn lapsianne," jatkoi hãn. "Nãillã kalliilla Pyhãn raamatun sanoilla sanon minã sinun tervetulleeksi huoneeeseni."

Eeva tunsi sydãntããn suuresti helpottavan, kun vanha vaimo laski hãnen kãtensã irralle ja ystãvãllisellã äãnellã kysyi jotain Heikiltã ja Heikki siihen vastasi.

"Vaatetta pois nyt," emãntã sanoi hymyillen Eevalle. "Älã nyt kursaile turhia."

Heikki meni vetãmããn pããllys-takin hihasta "niin, niinhãn..." ja naurahteli. —

Eeva rupesi nyt vasta tulemaan tajullensa, sillä emãnnãn tervehdys oli hãneen koskenut niin kummallisesti. Se sãrki kerrassaan monen hetken luomat mieliivãt, jotka olivat muodostuneet kokonaan komeus-periaatteen ja semmoisen kaavan mukaan, jota hãn oli tottunut ajattelemaan sivistyksen mahdollisimman korkeana tãydellisyytenã.

Heikki lãhti hevosta korjuun hoitamaan. Eevaa oikein helpotti, kun emãntã meni pois ja Hilta tuli sijaan, hãntã saliin johdattamaan.

Ujo oli Eeva ison aikaa niin ettei paljon mitããn puhetta tahtonut tulla, vaikka ei salissakaan niin pelottavan hienoa ollut kun oli luulotellut, istua uskalsi kyllã, mihin pãin tahansa.

"No mitã sieltãpãin nyt kuuluu?" alkoi Hilta kysellã, kun he olivat sohvaan istuutuneet.

"Enpãhãn tiedã, eipã juuri mitããn."

Hilta haki valokuva-albumin ja antoi sen Eevan katseltavaksi.

"Haluatko kuvia katsella?"

"Sehãn on hauskaa."

Eeva kããnteli vitkaan albumin lehtiã ja kyseli tuo tuostakin, mikã ja kuka oli kunkin kuvan alkuperãinen malli.

Sillã aikaa Hilta miettivãisenã syrjãstã katsahti vãliin hãnen kasvoihinsa ja tuon muodikkaan leningin liepeisiin.

"Se on hupaista, kun on noin paljon valokuvia," sanoi Eeva, pannen albumin pois.

"On se, noin joutilaina hetkinã, kun tuntuu ikãvãltã olo, ja ottaa albumin, niin on kuin joutuisi keskelle suurta ystãvãseuraa."

"Niin."

"Onko Eevalla paljon valokuvia?"

"Ei minulla ole nãin paljoa ... vãhã vaan."

"Toimiiko ompelu-seura siellã ahkerasti?" kysyi Hilta vãhãn ajan perãstã.

"Eipã juuri nyt enãã. Arpajaisten jãlkeen ei herrasvãkikããn ole enãã nãyttãnyt mitããn huolivan koko seurasta."

"Onko niistã sitten niin suurta kaipausta. Se on tunnettu asia, ettã jos herrasvãkeã ja talonpoikaisia ryhtyy yhdessã jotain toimimaan, niin sããtyeroitus sen tekee pitemmãn pããlle mahdottomaksi."

"Kyllã meidãn seura sitten kuolisi kaiketi, jos et siinã olisi heidãn apuansa," arveli Eeva innokkaasti.

"Miksi niin?"

"On niin vãhãn meitã talonpoikaisnaisia."

"Mikãhãn siihen on syynã?"

"En minã tiedã. Alussa niitã kyllã oli enemmãn, mutta ei ne nyt enãã ole tulleet."

"Minã luulen arvaavani," sanoi Hilta innokkaasti, "mikã tuohon on syynã, sillä meidãn pitãjããssã on siinã suhteessa myõs hiukan kokemusta. Teidãn seurassanne taitaa vallita liian hienot tavat, niin ettã yksinkertaisempiin tapoihin tottuneen tulee siellã ikãvã olla."

"No en minä tiedä," sanoi Eeva epäillen ja ajatteli että tapain hienostuttaminenhan onkin yksi ompeluseuran pää-tehtäviä.

Hilta hymyili.

"Kyllä se niin on. Mutta ei tuo mikään kumma ole, että siellä niin on; niin se on melkein kaikkialla käynyt, missä kansallisia seuroja ensin on perustettu, että niihin on tahdottu heti alussa istuttaa niin hieno henki, että kun yksinkertaisesta kodista oleva tulee seuraan, niin hänen täytyisi heti perinpohjin muuttua, jos hän siellä viihtyisi. Ja kun ei kuitenkaan kukaan voi niin muuttua, niin jäädään ennemmin vanhoihin tapoihin, joissa saadaan säilyttää vapautensa."

"Kyllähän se niin on." Mutta Eeva ei käsittänyt tätä.

"Kansalliset edistyspyrinnöt nuorison kesken pitäisi alottaa silta-hypyistä ja siitä vähitellen ylöspäin kehittää."

"Taitaisi sitten paremmin onnistua," nauroi Eeva.

"Ei ne tahdo täälläkään tuota myöntää, eikä Heikkikään ole minun kanssani samaa mieltä."

"Riitelettekö siitä?"

"Kyllä väliin, niin että räikkyy, mutta isä on minun puolellani ja kun hän tulee, niin Heikin ei auta mitään."

"Vai ei auta," nauroi Eeva.

"Ei. Mutta emmekö mene veljeni kirjoja katselemaan?"

"Mennään vaan."

Tytöt menivät Heikin kamariin, toisiinsa jo hyvin tutustuneina.

Eeva alkoi vähitellen toipua outoudestaan ja päästä luonteensa puolesta entiseen asemaan.

"Herra siunaa, kun hänellä on paljon kirjoja, niin kun opettajalla!" huudahti Eeva, kun Hilta oli kirjakaapin oven avannut.

"Onko Eeva hyvin paljon lukenut?"

"En minä kovin paljoa, kun ei ole itsellä kirjoja, eikä ole aina niin lainatuksikaan tullut, vaikka kyllähän niitä lainakirjastossa olisi ... mutta en minä viitsi paljon lukea kun ajattelen että mitä siitä on hyvää..."

Hilta oli ottanut useita kirjoja pöydälle, kädessä oli hänellä Vänrikki Stoolin tarinat.

"Näitä minä luen ja ihailen aina," sanoi hän.

"Vai niin, mitä ne ovat?"

"Vänrikki Stoolin tarinat."

"Ovatko ne hupaisia?"

Hilta katseli vähän kummastuneena Eevaa ja näytti epäilevän ettei ollut oikein kuullut... Noinko vähän on Eeva lukenut, veljeni morsian?...

"No johan Eeva niitä on lukenut," sanoi hän sitten.

"En minä ole, minkälaisia ne ovat?" Eeva kurkisti kirjaan, joka oli avoinna Hiltan kädessä.

"Torpan tyt-tö, mikä se on?"

"Tottako ettet sinä ole lukenut näitä?"

"Ihan totta, mitä minä nyt sitä narraisin. Kyllä niitä on paljon muitakin kirjoja, joita en minä ole lukenut."

Eeva sai käteensä kirjan ja alkoi lukea:

"Jo päivä laski suruinen, tul' ilta ihanainen,

Majoille maille valahti, jo rusko sammuvainen."

... "Tämä on laulua," virkkoi Eeva.

"Niin on."

Eeva luki edelleen, mutta hän ei ollut harjaantunut vähääkään runojen lausumiseen, josta syystä hän luki epävakaisesti ja sisällys tuli hämärästi käsitetyksi.

"Kaunis laulu," arveli hän, saatuaan loppuun.

Hilta nyt jo uskoi täydellisesti että Eeva puhui totta sanoessaan ettei hän ole lukenut paljon mitään... Kaunis laulu ... ajatteli hän, ja tuo arvostelu tuntui sellaiselta kun ei Eeva olisi osannut tehdä vähääkään eroitusta tämän ja tavallisten arkki-veisujen välillä. He pitivät molemmin kirjan kansista ja Hilta veti sen vaistomaisesti itselleen.

"Tee hauta mulle, äitini! jo päättyi päivät multa;
Paennut tappelua on tuo kurja sulho-kulta.
Mua muisti hän ja itseään, ja sua totellen,
Hän petti toivon veljien, maan petti isien."

Hilta oli ikään kuin haltioissaan, lausueessaan näitä säkeitä. Hänen tavallisesti tyyneet, vakavat kasvonsa hehkuivat, silmät säihkyivät ja koko sielussaan näytti hän noita samoja tunteita tuntevan. Hän loi Eevaan katseen, jonka olisi saattanut selittää tarkoittavan: "Ymmärrätkö nyt, ettei tämä ole mitään tavallista 'kaunista laulua', tuommoista kurjaa rakkauden ruikutusta, jota intohimot synnyttävät, vaan tämä on jotain toista?"

Eevaa ihmetytti ensinnä Hiltan käytös, mutta sitten hän rupesi nauramaan, sillä hän luuli että toinen leikin vuoksi vaan noin "kummaili."

Tämä loukkasi Hiltan tunteita siihen määrään, ettei hän voinut enää viimeisiä säkeitä tuosta runosta lausua, vaan alkoi äänetönnä selailta kirjaa, koettaen niin paljon kuin mahdollista peittää todellisia ajatuksiaan, muista asioista puhumalla. Mutta vähän ajan kuluttua otti Eeva uudelleen Torpan tytön puheeksi.

"Hänpä oli outo tuo tyttö, kun tahtoi kuolla siitä, ettei sulho kuollut... Ei hän ainakaan rakastanut," sanoi hän.

"Mistä sitä voi päättää?" kysyi Hilta hymyillen.

"Kun olisi tahtonut, että sulhon olisi pitänyt kuolla."

"Niin, eipä taitanut rakastaa. Veljeni on varmaankin sinulle tuosta lauseesta hyvin kiitollinen."

Molemmat nauroivat, mutta Hiltalla ei enää ollut halua väitellä. Eevan arvo laski hänen mielessään hurjaa vauhtia.

Kirja oli taas joutunut Eevan käteen.

"Täällä on paljon lauluja, aivan lauluja koko kirja."

"On siellä."

"'Döbeln Juuttaalla,' kas, tuota erään kerran meidän ompeluyhtiön iltamassa lausui lyseolainen Pekkanen."

"No eikö siellä ole useampia näitä runoja lausuttu?"

"Runoja ... niin, niin, runojapa niiden nimet olikin — Kyllä minä luulen ja muistelen nyt että on, mutta ei ole tullut pannuksi niin mieleen."

"Tässä on Päivärinnan Elämänhavainnoita, 'Mökin Maiju,' onko Eeva sitä lukenut?"

"Olen, niitä minä olen lukenut useampiakin; ne ovat hupaisia. Sillä Majjulla oli surkea kuolema, onkohan se tosi?"

"Kyllä kai, kuinkas muuten."

"Voi Jumala, kun se siellä myllyn harjalla istui, kun mylly oli keskijoessa, jäiden keskellä ja kun se sitten sinne hukkuu. Kun minä sitä luin, niin minä oikein itkin ja ajattelin että onkohan se tosi."

"Kyllä semmoista tapahtuu maailmassa," sanoi Hilta, nähtävästi iloissaan siitä että kuuli Eevankin voivan olla tunteellisen, kun on semmoista kysymyksessä, jota hän käsittää.

Heikki tuli nyt sisään.

"Mitä te täällä juttelette?" kysyi hän, "Stooliko taas on Hiltalla käsissä?"

"Niin on, ja me puhumme myöskin Mökin Maijusta. Eeva vaan arvelee, että liekö se totta."

"Kukapa sitä niiden kaikkein toden peräisyyden tietää."

"Minun mielestäni," sanoi Hilta, "voi kaikkia kuvauksia ja kertomuksia pitää totena tavallansa, sillä jostain tosielämän tapauksesta kirjailiat aina ottavat alkua kuvaukseensa."

"Luonnollista, tietäähän tuon jokainen," arveli Heikki.

"Kyllä niissä on kirjoissa paljon, jota ei voi uskoa, ja jota pannaan vaan sitä varten että olisivat hupaisia lukea, niin kuin satuja ja..." sanoi Eeva.

"Mitä saduista!" Hilta huudahti ja meni pois huoneesta.

"Missä sinun isäsi on?" kysyi Eeva Heikiltä.

"Metsässä kuuluu olevan miesten kanssa, luultavasti saapuu pian kotiin."

Metsässä? ... ajatteli Eeva, ... kuinka hänkin metsässä kulkee tällaisen talon isäntä...

"Sinullapa on paljon kirjoja," alkoi Eeva uudelleen taas ihmetellä.
"Kuinkahan isäsi on antanut näin paljon ostaa?"

"Eihän niitä niin paljon ole. Mitä isään tulee, niin hän niitä on useita ostanutkin ja hän lukee itsekin."

Tässä Eevalle taas uutta ihmettelemistä. Hän oli tottunut ajattelemaan ja näkemäänkin, että tuommoiset isot maanviljeliät eivät ensinkään viitsi lukea muuta jos sanomalehtiä ja että he parhaasta päästä komealle hevosella ajelevat vaan kaikki päivät tuttaviansa tapaamassa, totia juoden ja paperossia poltellen. Nyt hän vielä oli kuullut että Lahtinen oli oikein puita hakemassa metsästä.

"Välskärin kertomuksia," luki hän erään kirjan kannesta, jonka oli pöydältä käteensä ottanut. "Ovatko nämät hauskoja?"

"Etkö sitten ole niitä lukenut?" ihmetteli Heikki. "Nehän nyt ovat niitä paraita, mitä on suomalaista kaunokirjallisuutta."

"En minä ole tätä kirjaa ikänä nähnytkään."

"Sinun pitää sitten ottaa ja lukea se ja vielä kaikki muutkin osat; niitä on kaikkiaan viisi." Heikki toi kaapistaan kaikki Välskärin kertomukset.

"Vooi ... en minä voisi ijässäni lukea noin paljoa, ei vaikka..."

Heikki nauroi.

"Onhan niitä koko kasa, mutta kyllä ne ovat niin hauskoja, että ne piankin lukee."

Hilta tuli huoneeseen nyt ja pyysi saliin kahville tulemaan. Sinne mentiin. Emäntäkin oli siellä ja tuli vielä isäntäkin, joka äsken oli kotiin saapunut.

Eeva lensi taas punaiseksi poskilta, sillä eihän ollut mitään tavallista seisoa ensi kertaa tulevan appensa edessä. Tämä mies vastasi ulkomuodoltaan jokseenkin sitä kuvaa, joka Eevan mielikuvituksissa oli hänestä syntynyt. Oli kuitenkin ystävällisempi nähdä ja vikkeläkielisempi.

"Terve tullut," sanoi isäntä ja hänkin oli hiukan hämillään. Eeva tunsu tällä kertaa olevansa paraiten tyytyväinen tervehdyksensä onnistumiseen. Se johtui luultavasti siitä, että isäntä oli jokseenkin sellainen kuin hän sen oli ajatellut... Sai siis tervehtiä, niin kuin puoleksi vanhaa tuttua.

Isäntä olikin hilpeä leikin puhuja ja sai nuoret pian rattoisasti nauramaan.

Eevasta tuntui tämä niin somalta, kuin kaikki, koko perhe oli yhdessä kahvia juomassa, eikä kukaan toisilleen vinosanoja antanut, että hän todella kotiutui Lahtisessa ja rupesi ajattelemaan, että näin sitä pitäisi aina olla.

Eeva oli rattoisalla mielellä, puhui vilkkaasti ja paljon.

Vanha emäntä kutoi sukkaa; ei ottanut paljon osaa keskusteluun, mutta oli pelkkänä korvana. Isäntä keikkui soutu-uolissa tupakoiden ja Heikki nojaili sohvassa. Hilta oli mennyt muihin askareisiin.

"Kyllä se minusta," puhui isäntä, "on hyvä asia että sivistys kansan keskuudessa karttuu, sillä en minä ole niitä, jotka tuota pitävät pahana enteenä; mutta se on mielestäni huono merkki, että sivistys usealla taholla tahtoo muodostua vaan pintapuoliseksi koreilemiseksi. Sen tähden on peljättävä, että jos tuommoista menoa kestää, sivistys tulee kansalle kauheaksi loukkauskiveksi."

Ukko näkyi pääasiallisesti puhuvan Eevalle, sillä hän luuli tytön häntä täydellisesti käsittävän. Eikä hän ollenkaan tullut ajatelleeksi että hänen tuli kiittää juuri tuota Eevan käsittämättömyyttä siitä, ettei tämä hänen puhettaan loukkaukseksi ottanut. Eeva ei tiennyt olevansa tuommoinen pintapuolinen koreilia, vaan ajatteli itsensä johonkin määrään kehittyneeksi. Tätä edellytti Lahtis-Pekkakin.

"Niin ... kyllähän se niin on, myönsi Eeva.

"Niin se on," jatkoi ukko Eevaan katsoen ja hymyillen. "Nuoret naiset alkavat hyvällä menestyksellä matkia herras-naisten vaatetusta ja useat heistä pitävät sen sivistyksenä kun tuon osaavat. Vielä tottuvat he kyllä monikin käyttäytymään hyvinkin hienosti ja sitten ajattelevat että se on sivistystä. Mutta jo se, että he luulevat olevan tarpeellista sivistyneelle ihmiselle pitää päällään hienoja vaatteita, jos tahtoo jostain käydä, osoittaa että ovat kokonaan väärällä tolalla. — En minä nyt tätä sano sinulle Eeva," paranteli ukko nauraen, "sillä tuo tapa on liiaksi yleinen tytöissä, että siitä erityisesti sopisi ketään moittia."

Isäntä oli tyytyväinen kun sai sydämensä puretuksi.

"Kyllähän se onkin semmoista," Eeva sanoi omistamatta isännän moitetta itselleen, "meidän pitäjäässä ainakin yksin huonoimmat piiatkin pakkautuvat vaatetuksessa talontyttärien rinnalle ja sitten ei palkat tahdo piisata, ei ollenkaan."

"No, niinkuin paremmat edellä, niin huonommat perässä."

"Mutta se on ainakin väärin että huonommat menevät parempain perässä," arveli Eeva.

"Aivan niin, sitähan juuri olen tahtonut sanoakin; vaatteissa vaan mennään sivistyneiden perässä, eikä ollenkaan tiedoissa ja taidoissa: 'Kuinka paremmat edellä, niin huonommat perässä'."

"Meidän pitäjäässäkin ovat jo piiatkin ruvenneet käyttämään hanskoja," nauroi Eeva.

Emäntä loi vakavan katseen Eevaan, silmät viipyivät pitemmän aikaa leningin helmaa tarkastelemassa ja suun soppiin ilmestyi hieno surullinen hymy.

"Niin täälläkin. Se vasta sopiikin, lempo soikoon!"

Isäntä nauroi.

Heikki oli tullut äitiinsä. Hän ei ollut paljon puhuvainen, jonka tähden hän nytkin aniharvoin jotain sanoi: kuunteli vaan ja naurahteli isän ja Eevan keskustellessa.

"Kyllä ne naiset menevät muotiensa kanssa niin kuin virran mukana, mutta me pojat, me pysymme alallamme," hänkin vihdoin sanoi koomillisen vakavasti.

"Kyllä, parahiksi. Tämän aikuisille nuorille miehille ei arkivaatteeksikaan tahdo enää kelvata muu kuin verka... Ei ole mitään kiittämistä," arveli isä.

"Pojathan ne vasta kaikki tahtovatkin uuden aikaista," nauroi Eeva, "ja niillä pitää olla komeat jos komeat hevoset ja pulkat ja supsiiniturkit ja..."

"Niin, sitä varten että akan saisivat," jatkoi isäntä.

Naurettiin yksimielisesti.

Eeva katseli ulos ikkunasta maantielle päin.

"Herra Jumala, kun ajetaan kovasti!" hän äkkiä huudahti, "voi siunaa! kukahan tuo on?"

Eeva parka! Hän kosketti tietämättänsä isäntäväen arkaa kohtaa, sillä ei kukaan saanut talossa koskaan lausua turhaan Jumalan nimeä, saamatta emännältä vakavia ja ankaria nuhteita, eikä isäntäkään tuota sietänyt.

Kun Eevan huudahdus kuului, katsahti Heikki hämmästyneenä äitiinsä ja sitten isäänsä. Isäntä katseli hämillään lattiaan ja emännän kasvot osoittivat surullista levottomuutta. He eivät kumpanenkaan

liikahtaneet paikoiltaan katsoakseen. Heikki meni muodon vuoksi.

"Katso nyt, tunnetko?"

"En tunne, lienee joku juopunut."

"Voi Jumala, jos se kaatuisi!" jatkoi Eeva yhä katsellen.

Emäntä meni ulos. Kasvoilla kuvastui ankara sisällinen liikutus, joka pani hänet melkein kuumeentapaisesti kiirehtimään. Heikki oli levoton ja näytti hyvin onnettomalta, sillä hän tiesi liian hyvin mitä äiti nyt ajatteli Eevasta.

"Jaahah, jaahah," rupesi isäntä paneskelemaan ja läksi myöskin pois.

Heikin teki mieli varoittaa Eevaa välttämään tuota siunailemista ainakin hänen vanhempainsa kuullen, mutta pelotti että Eeva ottaisi pahaksi. Ja kun sitten oli muusta tarinaa ja asian suurin tärkeys mielestä haihtui, niin jäi varoitus sanomatta.

Ehtoolla, kun Eeva ja Hilta olivat kamarissa ja Hilta ompeli, niin Eeva äkkiä, oikein muun puheen välissä kysyi:

"Hilta, onko sun äitisi jumalinen?"

"On... Kuinka sinä sitä nyt satuit kysymään?" Hilta ei voinut hämmästyksensä peittää, sillä Eevan kysymys tuntui pilkalliselta.

"Kysyin vaan, kun olen huomannut hänen olevan semmoisen. Laskeeko hän sinua mihinkään joukkoihin?"

"Mitä sinä nyt tarkoitat, kenenkä joukkoihin?"

"Toisten nuorten..."

"Laskee, vaikka kyllähän hän estääkin toisinaan."

"Mitähän niiltä vanhoilta tarvitsekaan aina kysyä lupaa." Eeva nauroi.

"Kyllä minun ainakin täytyy ja Heikinkin."

"Sepä on... Ei minun ainakaan tarvitse koskaan kysellä. Eikö se tunnu hyvin orjalliselta?"

"Ei tunnukaan, kun siihen on tottunut ja sitä paitsi, minuun on kasvanut vakuutus, että se on oikein."

"Jos minun pitäisi lupaa kysyä vanhemmiltani aina," jatkoi Eeva, "niin minä en pääsisi minnekään, sillä isäni on niin vanhan-aikainen, niin että ei hän ymmärrä mitään tämänaikaisista asioista."

"Vai niin; mutta nyt minun täytyy mennä navettaan. Mene nyt ottamaan Heikin kirjastosta jotain luettavaa niin kauaksi, että saat aikasi kulumaan."

"Navettaanko? Pitääkö sinun navettaan?"

"Tietysti, kuinkas muuten," nauroi Hilta.

Eeva ei sanonut mitään enää, katseli vaan oudostellen Hiltaa, joka kiireesti meni.

Aina vaan tuli uutta kummastelemisen syytä. Olihan hän ajatellut ettei semmoisen talon tyttären tarvitsisi navettaan mennä. Hän rupesi ajattelemaan että kyllä Hilta ainakin tuntee itsensä onnettomaksi ja alkoi surkutella sitä, kuinka kovan kotikurin alaisena täytyy niinkin komean talon tyttären olla... Kaikilla sitä on tuskansa tässä maailmassa. Eeva tunsikin itsensä melkein onnellisemmaksi Hiltaa.

Kaksi päivää viipyi Eeva Lahtisessa. Lopulta alkoi olonsa tuntua jo ikävältä ja orjalliselta, johon lienee paraastaan se seikka vaikuttanut, että kukin siellä teki aina jotain työtä, eikä alituisen joutanut hänen kanssaan kukaan jaaritella. Sitten vielä piti puheet olla niin punnituita ja tarkkaan ajateltuja; jos jotain sanoi semmoista vapaata, jota oli oppinut, niin ei kukaan hilpeästi nauranut eikä puheeseen osaa ottanut. Erittäinkin emäntää hän jo tässä lyhyessä ajassa oppi vaistomaisesti pelkäämään ja karttamaan sen vakavuuden tähden, jota tämä kaikessa osoitti. Hiltan kanssa hän viihtyi melkein niin kuin puolipakosta, sillä tämän luonne oli Eevan mielestä raukkamainen, joka turhaan äitiä orjaili, eikä koskaan oikein hupaisella tuulella näyttänyt olevan. Heikin kanssa ei ollut paljon juttelemista. Ainoa, joka häntä huvitti johonkin määrään, oli isäntä; kun hän oli saapuvilla, niin silloin oli hupaista, sai nauraakin totuttuun tapaansa, kun se kiusaili ja niin paljon hupaista leikkiä laski.

IX.

Kotiin päästyään tunsu Eeva kyllä itsensä vapaammaksi, mutta ikävöitsi ja ihaili kuitenkin Lahtisen puhtaita oloja ja olisi mielellänsä tahtonut täällä kotonakin kaikki sellaiseksi muodostaa. Se ei kuitenkaan äkkiä voinut tapahtua, kun ei hänellä ollut paljon valtaa. Vaan kun se kerran jäi, niin into lauhtui mielestä ja tottui taas kotiin semmoisenaan tyytymään.

Vahvaksi vakuutukseksi jäi Eevaankin, että kaikki oli tuolla toisessa pitäjässä paremmin ja komeammin kuin kotipitäjässä. Siitä hän useille ystävilleen kertoi, ja sanoi kuinka oli se ja se paikka laitettu, kuinka se oli komeaa ja mukavaa, niin että oikein meikäläiset hävetä saa kun niin paljon ollaan jälessä, eikä mitään osata niin herroiksi laittaa kuin siellä...

Eikä hän nyt enää muuta ajatellutkaan kuin muuttamista ja sitä varten hän jo teki valmistuksiakin. Koko aika meni niissä, niin ettei kotiaskareet hänestä ollenkaan toimittajaa saaneet.

Ja kun lauantapäivä saapui, niin aina vaan silmät portille päin kääntyivät ja Heikkiä sydän odotti.

Kahtena lauantaina se toivo toteutuikin kauniisti. Mutta tuli kolmas; ja kun Heikin tavallinen saapuma-aika ohi kului, niin tuli sydän levottomaksi. Aina vaan silmät kääntyivät ulos, eikä mitään näkynyt. Alkoi jo pimeä tulla ... sydän pakotti ulos menemään ... portille asti ja sieltä katsomaan kauas maantielle...

Heikkiä ei tullut sinä iltana.

Kun niin myöhä tuli, ettei enää odottaakaan sopinut, niin se ajatus levoitti, että Heikille oli mahdollisesti joku este tullut ja että hän huomenna kuitenkin tulisi. Monellaiset ajatukset sitten makuulla ollessa vielä pelottivat ja unta varastivat... Jos ei enää tulisikaan?... Mutta toivo kuitenkin sai ylivallan, sekä toi unen ja rauhan.

Heikki tulikin sunnuntaina.

Tällä kertaa iloitsi Eeva hänen tulostaan enemmän kuin koskaan ennen. Koko talon väellä oli hyvä mieli, sillä eipä olisi kellekään hupaista ollut, jos noin vaan olisi nyt tuo juttu päättynyt, taikka jotain ikäviä tapauksia väliin tullut. Pihalle riensivät vastaan ottamaan Eeva, ja pojatkin hevosta riisumaan.

Mutta erinomaisen harvasanainen oli Heikki tällä kertaa. Oli kuin joku raskas huoli olisi sydäntä painanut ... ei iloista mieltä näyttänyt olevan muuta kuin äkinäisiä tuulahduksia, jotka pian ohi menivät ja huolen merkit kasvoilla sitä huomattavammiiksi tekivät.

Eeva koetti tiedustella syytäkin, mutta ei saanut tietää. Peitellen sanoi Heikki, sen ei olevan mitään ja koetti hymyillä.

Kun Heikki oli pois lähtenyt, meni Eeva kamariinsa ja itki. Sydän aavisti pahaa, ... jos Heikki ... mutta eihän se nyt ajattelisi semmoisia ... pitäähän hän minusta niin paljon. Mutta kun hän oli noin kummallinen... Voi kumminkin jos hän eroa ajattelee... Mikähän mulle neuvoksi tulisi sitten?... Mutta eihän se nyt kumminkaan... Muita asioita lie ollut ajateltavana, niin kuin kaikilla ihmisillä aina on...

Tällä tavalla sai Eeva lohdutetuksi itseänsä. Viikon kuluessa hän levottui johonkin määriin. Lauantai-iltaa kuitenkin aina pelkäsi, että jos ei tulisikaan silloin.

Vaan ennenkuin lauantai ehtikään, sai hän erään; päivänä näin kuuluvan kirjeen:

"Entinen Eevani!"

... Herra Jumala! ... mitä se on? ... entinen? — Hän jatkoi:

"Olen tutkinut sydämeni tilaa ja ajatellut sitä, että olemmeko me toisiamme varten luodut. Olen tullut siihen päätökseen, että me liian äkisti ja lapsellisen kiihkon valtaamina teimme lupauksen ikuisesti liittyä yhdessä olemaan. En katso tarpeelliseksi pitää pitkiä puheita ja antaa selvityksiä, ja sanon siis suoraan, että minä olen tullut katumapäälle ja purkaan täten liittomme. — Koska emme ole vielä mitään suuren arvoista toisillemme ostaneet ja antaneet, niin minun puolestani olkoon kaikki silläään. Minä luulen ettei tämä minun päätökseni sinuakaan kovin surulliseksi tee. Luultavasti oli se Luojan sääntö, ettei meistä pitänyt paria tuleman.

Ystävällisesti

Heikki L."

Tämä näytti olevan Eevalle kova isku. Kirjettä lukeissaan hän vapisi ja loppuun ei hän tahtonut ehtiä ollenkaan. Hengitys kävi raskaaksi ja silmät harhailivat levottomasti jo toista paikkaa kirjeessä tutkien, kun ei vielä ollut toisesta päässyt selville.

"Herra Jumala!"

Tuntui niin kuin olisi kylmää vettä kaadettu pitikin ruumista. Kasvoja ei voinut kääntää pois kirjeestä. Hän yritti lukea sitä uudelleen ja yhä uudelleen ... yhtä ja toista kohtaa...

"Oi Jumala!"

Sanat tulivat sydäimestä. Kirjettä ei hän enään katsellut, vaan käveli tuskissaan toiselle puolelle kamaria ja sitten pääsi itku. Liikkeelle lähtö ja itku vaikuttivat sen, että kiitävät ajatukset saivat jotain pysyvää jalan sijaa ja alkoi saada itse jotain selvää siitä mitä ajatteli.

... Mitä, mitä olen minä tehnyt, että hän erokirjan teki?... Se ajatus selvisi ensimmäisenä kysymykseksi. Tuli montakin asiaa mieleen, mutta ei mistään itseänsä tarpeeksi syylliseksi katsonut:

"Voi, voi mikä häpeä!" hän oikein ääneensä jatkoi. "Voi Heikki, kuinka sinä saatoit?... Minä pöllö, joka olen ollut niin ylpeä oman pitäjään pojille ja jos nyt ... nyt ... voi-i! Nyt ne vaan pilkkaavat ja nauravat kun olen saanut vasikan nah ... voi-i herra... Mikähän kumminkin sen Heikin tuli? Ainakin hän moittii mua köyhäksi..."

Äiti tuli kuulemaan mistä kirje oli tullut, ja kuuli Eevan ääneensä vaikeroivan.

"Mikä sinun nyt on?" kysyi hän kummeksien, "eihän se kirje...?"

"Mitä, kirje?"

"Mikä se kirje on?"

"Ei mikään."

"No tottapa jokin?"

Eeva ei vähään aikaan sanonut mitään.

"Erokirja," sanoi hän vihdoin ja purskahti itkemään.

"Hääh? Mitä sinä nyt puhut?"

Äidin kasvoilla kuvastui suuri hämmästys ja hänen ruumiinsa oikein kumartui, kun hän tuota kysyi.

Mutta Eeva ei sanonut mitään, itki vaan.

"No ... mitä se sanoi?" kysyi äiti.

"Ei se mitään sanonut."

Äidinkään silmät eivät paljon liikkuneet, pään mukana vaan kääntyivät ja tuijottivat. Pari kertaa hän siunasi.

Pöydältä otti hän käteensä kirjeen.

"Tämäkö se on?" kysyi hän ja katseli paperia, ikään kuin olisi siitä jotain ymmärtänyt. Eevalta ei tullut vastatuksi.

"No älä poraja[6] tuollaisen perään!"

"Niin, mutta ei te tiedä..."

"Mitä en minä tiedä? Sen ainakin tiedän ettei se porulla parane."

"Niin mutta sitä saa niin hävetä, joutuu kaikkien pilaksi."

Nyt pääsi äidiltä taas siunaus sydämen pohjasta, ja ääntänsä hän tuskin sai kulkemaan kun hän kysyi tarkkaan Eevaa katsellen:

"Mitä ... eihän sun ole asias huonosti?"

Tumma puna nousi Eevan poskille ja hän sanoi:

"Kehtaatte tuollaisia... Jos niin olisi, niin minä en tässä enää seisoisikaan."

Äidin rintaa helpotti.

"No älä sitten turhia poraja, kyllä niitä on muitakin... Vaivainen kelvoton kun tuolla lailla toisen sydämen syötteli. Eikö hän mitään sano syyksi?"

"Ei ... ja tietäähän sen muutenkin. Tämä on niin köyhä koti ja moukkainen, mulla."

"Älä sinä aina kotiasi syytä ja vanhempiasi. Mistä se komeus ja rikkaus tässä nyt olis otettu. Koetettu on kyllä ja sinun suhteesi ainakin on kaikki tehty mitä on voitu, jotta olisit saanut olla komiain joukossa. Liiankin komeasti sua on laitettu, enemmän kun varat olisivat riittäneetkään, niin ettei sun ainakaan sovi siitä syyttää, eijo."

"Ei meillä ole mikään paikka niin kuin muualla ihmisissä."

"Mitä, mikään paikka? Älä ole niin kovin turski. Ei tuollainen tarvitsekaan miestä. Sinunko tähtes nyt olis koko talo pitänyt herrastaloksi mullistaa?" Äiti rupesi itkemään ja silmiänsä pyhkimään. "Tuollaisia niistä sitten saa, kun kyllä koetetaan passata ja holhota; ja kun tulee olkapää olkapään tasalle, niin haukutaan vain palkaksi, jota paremmin koettaa heidän mieltänsä noudattaa. Se on niin, jota enemmän kissaa silittää, sitä ylemmäs se häntänsä nostaa"...

Äiti meni pois itkien ja loukattuna.

Nyt Eevan sydän vasta katsoikin olevan syytä itkuun, kun äitikin tuolla lailla puhui ja vasten silmiä sanoi, ettei tuollainen miestä tarvitsekaan... Turvaa ei tuntunut olevan missään eikä lohdutusta.

Vaan kun toivottomuuden puuska ohi meni ja vakuutukseksi jäi, että Heikin yksin oli syy kaikkeen, niin sitten alkoi vihan puuskaukset Heikkiä kohtaan sydämessä mylleröidä. Ja kun tämäkin ohitse meni, niin jällelle jäi kodin halveksiminen ja vahva vakuutus siitä, että kodin huonous se oli ollut ainoa syy siihen, että oli erokirjan saanut.

X.

Pitäjäällä naurettiin, kun kuulluksi tuli, ettei Latva-Kuntin Eevan ja Lahtis-Heikin naimisesta tulekaan mitään. Ihmiset sanoivat: "Saipa nenäänsä tuo Eeva, kun menee yli säätynsä komeudessa." Toiset arvelivat että ylpeys käy aina lankeemuksen edellä, ja vielä että ei pitäisi nuolla ennen kun nokahtaa. Muutamat sanoivat Eevalle: "Mitä tuosta huolit, vieläpä kun mieskin", mutta takapuolella jo nauroivat: "Liian hyvä se oliskin ollu Latva-Kuntin Eevalle." Eevan sukulaiset taas koettivat asiaa toisilla väreillä maalata, mutta sitä ei kukaan ottanut uskoakseen.

Yleensä oli tämä tapaus pitäjäläisille erinomainen nautinto ja luultavasti muutamat elivät ruoatta monta päivää, kun vaan saivat tätä tärkeätä asiaa juosta paikasta paikkaan kertomassa. Heikin arvo kohosi merkittävästi ja satumaisia juttuja tiettiin kertoa Lahtis-Pekan rikkaudesta ja Heikin hyvistä avuista. Mutta Latva-Kuntilaisia katseltiin melkein kuin rikoksen tekiöitä.

Vaan Latva-Kuntissa tästä kaikesta tiettiin ainoastaan vähän arvaamalla.

Latva-Kuntin isäntä mörähteli vihoissaan, kun emäntä hänelle sanoi että "siinä se nyt oli koko morsiusjuttu".

"Sitähän siitä oli tullakin ... sellaisesta touhusta."

Ja kun hän oli asiaa enemmän ajatellut ja tullut siihen päätökseen, että asiaan oli Eevan syy, alkoi hän taas ääneensä äidille sanoa:

"Olet kasvattanut sellaisen 'fröökynän' siitä, ettei mihinkään pysty."

"Minun niskaaniko siitä nyt taas..." puollusteli äiti.

"Älä siinä aina... Ei huoli kukaan koko mukulasta, kun ei mitään taida."

"No kyllä se nyt jotain taitaa," sanoi äiti, "niin kovin alha..."

"Älä valehtele. Olet opettanut, niin ettei kelpaa mihinkään."

Emännällä ei muuta neuvoksi kuin mennä pois ja ruveta itkemään.

Mutta vähitellen unohdettiin asia pitäjällä ja Latva-Kuntissakin mielet vähitellen tyyntyivät.

* * * * *

Kaupanhoitaja oli eräänä päivänä muutamia kuukausia edellä kerrottuin tapausten jälkeen, tuonut talokas Repposen, joka oli noin neljänkymmenen ijässä oleva leskimies, katsomaan Latva-Kuntin Eevaa. Eeva miellyttikin miestä siihen määrään että tämä olisi ollut valmis suuremmoiinkin uhrauksiin, saadakseen Eevan itselleen vaimoksi.

Eevasta tuntui asia alussa vähän vastenmieliseltä, erittäinkin siitä syystä, kuin Repposella oli pieniä kasvatettavia lapsia ja muutenkin. Hän ei ollut tällaista avioliittoa koskaan ajatellut ja alussa, tätä ajatellessa, se oli maittavinaan niin ikävältä ja jokapäiväiseltä, ettei haluttanut juuri ollenkaan... Mies miehenä kyllä olisi muuten mukiin mennyt, mutta kun se oli leski.

Vaan koti oli hyvä ja se oli se, joka Eevan sai asiaa ajattelemaan.

Äidin mielestä oli tytöllä nyt silmin nähtävä onni edessä, jota vastaan ottaessa ei olisi kannattanut vähääkään aprikoida. Eevan täti sanoi samaa ja kehui ettei sitä semmoista tilaa aina ole avoinna, ja että jokainen meidän pitäjään tytöistä sen aivan arvelematta vastaanottaisi, jos vaan saisi... "Ketä sinä oikein haluat, kun ei kukaan kelpaa?" täti sitten vielä hymyillen kysyi, ikäänkuin uskoen että Eeva se olikin, joka ei Heikistäkään huolinut.

Tämä otaksuminen muuten Eevaa riemastutti, mutta hän joutui nyt vertailemaan Heikkiä ja Repposta toisiinsa. Siitä seurasi, että Heikkiä tuli ikävä, mutta Repponen olisi saanut mennä sen pitkän tien. Mieleen tuli niin elävästi ne hetket, jolloin Heikin kanssa ensi kertaa yhdessä oli. Se muisto väänsi silmiin katkeria kyyneliä, jotka tuntuivat siltä kun ei niitä voisi ikänä kuivata. Hän ei ollut koskaan ennen niin itkenyt, eikä Heikkiä niin katkerasti kaivannut kuin nyt. Hän kysyi itseltänsä, miksi se näin oli. Kyllä tosin silloinkin, kuin ero tuli, oli pahalta tuntunut, mutta kun se oli ohi mennyt ja mieli vähän ennättänyt tasaantua, niin melkein jo oli unohtanut koko Heikin, kun *muuta* toivoi.

Nyt kun tämä tuli, jota kohtaan ei ollenkaan saattanut samoja tunteita tuntea kun Heikkiä kohtaan, hän huomasi odotuksessa erehtyneensä, ja se tuntui niin karvaalta.

Mutta tämä kohta oli ohitse menevää laatua. Tuota avioliiton ajatusta tottui sietämään sitä mukaa kuin Reppostakin, jota aina ylistettiin. Verrattain helpolla asian käytännöllinen puoli voitti Eevan sydämen, eikä hän tuntenut itsellensä sanottavaa väkivaltaa tekevänsä kun rupesi Repposen morsiameksi.

Ja nyt, todella morsiamena ollessaan, rupesi Eeva osottamaan käytännöllistä toimeliaisuutta enemmän kuin koskaan ennen. Siihen ensinnäkin oli syynä se, että valmistuksissa itsestään oli paljon vaivaa ja puuhaa, kun kaikki piti hyvin nopeasti kuntoon saada, sillä Repponen toivoi saavansa Eevan mitä pikemmin, sitä parempi, kotiinsa viedä. Toiseksi tunsu Eeva vaistomaisesti että avioliitto leskimiehen kanssa, jolla oli isonlainen talous ja lapsia, tuo myötänsä paljon vastuksellisia velvollisuuksia, kun pitää kohta ottaa aisoihin kiini ja vetää nousumäessäkin. Ei ollut toivottavissa vähääkään oppimisen aikaa, niin kuin siinä tapauksessa, jos olisi poikamiehen kanssa naimisiin joutunut ja tullut miniäksi.

Eeva ei hävennyt jollekin ystävällensä kertoa pelkoansa siitä, kuinka se emännän toimi nyt oikein ruvennee menemään, kun ei ole tottunut. Tästä oli jokainen valmis lohduttelemaan: "kyllä kissa kynnet löytää, kun puuhun pitää," "ei sitä kukaan ole mäntä kädessä syntynyt," "oppia kaikkein pitää" j.n.e.

Ja Eeva alkoi uskoa että se niin on, teki kaikellaisia töitä ahkerammin kuin ennen ja antoi äidin opettaa.

Mutta kun muuton aika lähestyi, muuttui hän taas levottomammaksi, eikä hän tiennyt itsekään, mikä sen vaikutti. Koti tuntui entistään rakkaammalta ja vapaammalta. Kyllä miellytti uusi kotikin, sillä se useissa suhteissa ja erittäinkin varallisuudessa oli melkein täydelleen ihannekuvia vastaava. Mutta kun ne nyt olivat varmaan tavoitettavissa, muuttui vakuutus, ja hän rupesi ajattelemaan, että "tämä ei sittekään ole semmoista, jota minä odotin... Miksikähän ei se ole sellaista, vaikka se siltä näyttää...? Kun Repponen oliskin nuori!"

Tässä kävi väreitä sydämen läpi, sillä hän tunsu, että se kohta toivoista oli ijäksi mennyttä kalua. Jos vaan olisi Repponen ollut nuori, poikamies, niin Eeva ajatteli ettei hän olisi ikänä toisellaista eikä parempaa onnea kaivannutkaan ... mutta kun Repposella oli lapsiakin. Eevan piti äitipuoleksi, siis kohta tulla luettavaksi vanhain ihmisten lukuun... Voisikohan vanhaa miestä rakastaa, sellaistaakaan, jolla ei lapsia ole? Ei Eeva sitä uskonut. Mutta kun taas tämä kipein kohta lauhtui, helpotti, niin tuli mieleen:

Rakastanevatko nuo muutkaan kaikki?... Enpä sitä usko, ei ainakaan siltä näytä... Eihän se kovin kuuma rakkaus taida nuortenkaan välillä kovin kauvan kestää, vaan kylmenee kun vanhetaan...

Mutta elämän pää-asiallisimmat toivomukset näytti naimisen kautta kuitenkin toteutuvan. Olihan siis luonnollista että jotain piti uhrata... Ei kissakaan kaikkia saa mitä se pyytää...

Eeva rupesi käsittämään että kaikessa tapauksessa täytyy mukaantua ja hän mukaantuikin: erittäinkin muiden vaikutus tätä asiata paljon edisti.

* * * * *

Silloin kun hän kotoansa lähti, ei hän itkenyt ensinkään; toimellisesti vaan puuhaili tavarakuormainsa panoa ja iloitsi kun niiden luku kasvoi toiselle kymmenelle. Repponen näytti tänään niin nuorelliselta ja vilkkaalta, ettei Eevalla ollut mitään ajatusta häntä vastaan.

Kun nousi komeaan kiesiin Repposen viereen ja uljas hevonen korskuen lähti kiitämään ... kun silmäsi sitten vielä väkijoukkoa ja tavarakuormiansa pihalla, niin iloisesti hän kädellään vielä jäähyväisiksi hoivasi ja "hyvästi!" huudahti.

"Se on oikein!... Älä vaan itke!... Onnea matkalle!" huudettiin.

"Suru pois, vaikka ei sitä olisikaan!"[7] huusi Eeva ja silloin jo menttiin.

Mutta äidiltä pääsi itku.

"Älkää itkekö," lohdutteli moni, "ei sitä tarvitse itkeä, kun lapsensa tuollaisille tiloille saa."

"Ei suinkaan sen puolesta," hän sanoi, "tarvitsekaan itkeä, mutta monta sitä muistuu mieleen, kun lapsensa kotoa pois saattelee, josta on monta murhetta kantanut ja vaivaa nähnyt ... eikä tiedä mitä vieläkin saa nähdä." —

Ja Eevaa vietiin hurjaa kyytiä. Samallaiset tunteet ja samallaiset ajatukset liikkui hänen mielessään nyt kuin silloinkin, koska Heikin kanssa Lahtiseen meni. Hyvältä tuntui, kun ei Heikin muistokaan enää mitään huomattavaa ikävää mieleen tuonut. Ajatuksissa liikkui.

"... Tämä on komeata!... Tuolta ikkunoista ja nurkista kadehtivat ihmiset nyt uteliaasti katselevat... Menee se nyt ... (hän tarkoitti itseänsä) kadehtikaa jos tahdotte... Paremmiin mun sittenkin käy, kuin monen muun..."

XI.

Repponen oli aina ollut luonnostaan säännöllinen ja vaativainen, mutta näitä ominaisuuksia ei Eeva tullut alusta-alkain tuntemaan. Luultavasti oli tähän syy siinä, että hän ihmetteli Eevaa, ensiksikin tämän kauneutta ja sitten sitä, että tämä oli hänestä huolinnut... Uskoi muuten, että Eeva oli häneen yhtä mielistynyt kuin hän Eevaan. Tämä oli niin ihanaa, niin hurmaavaa miehelle, joka jo oli ollut 15 vuotta naimisissa ja nähnyt, miten rakkaus tahtoo itsestäänkin muuttua jokapäiväiseksi. Repponen ei tahtonut millään tavalla ruveta nyt jouduttamaan tätä muutosta. Tuntuihan niin lämpöiseltä, kun jokapäivä näki kotonansa nuoren kauniin naisen, jota sai nimittää emännäkseen. Uusi veri virtasi suonissa. Siellä se pulppusi ja roiski kuten kiehuva koski, kiihottaen jo vakaantunutta luonnetta intohimoisesti säilyttämään lemmen sulo-ihanteita, jopa siinä pyrkimään mahdolltomiin asti. Synti olisi ollut mielestään noita kuvia häätää. Pelkkää mieletöntä konnamaisuutta itseänsä kohtaan, lausua jotain vaativaista, joka Eevan mieltä olisi saattanut loukata ja pakottaa häntä tekemään jotain vasten tahtoansa. —

Silloin kun Eeva oli taloon tulossa, sanoi Repponen eräällä kerralla vanhimmalle 13:ta vuotiaalle tytöllensä:

"Emelia, niin se nyt on, että kyllä teidän taitaa tulla uusi äiti, mutta kyllä te äitiä tarvitsettekin. Muista sinä Emelia se, ettet sanallakaan vastusta häntä ... pitää tehdä kaikki mitä hän käskyy, muista nyt se... Ja te toiset, Maiju ja Helmi, muistakaa tekin se... Hän tulee olemaan nyt teidän äitinne, joka hoitaa ja rakastaa teitä niin kuin toinenkin äiti, joka hautaan vietiin. Into on vielä niin pieni, ettei hän ymmärrä, jos häntä varoittaakin, mutta kyllä äiti opettaa itse lapsen." Tätä sanoessaan otti isä kolmivuotiaan poikansa syliinsä ja suuteli sitä. Toiset lapset, joista Maiju oli kahdeksanvuotias ja Helmi

viisivuotias, kuuntelivat hiljaisina isän puhetta uudesta äidistä. Ei he näyttäneet iloisilta, pikemmin surullisilta; kovin he ainakin olivat vakavia. Isältä ei jäänyt huomaamatta tuo, muulloin iloisten lasten surumielinen käytös.

"Pelkäätekö te?" hän kysyi. Ääni värähteli liikutuksesta ja kysymys tuli ikään kuin väkisin.

Emelia ja Maiju käänsivät kasvonsa ja alkoivat itkeä. Helmi katsoi ensin totisena isän kasvoihin, mutta kun toisten itku paisui yhä valtavammaksi tyrskinäksi niin lapsi ei enää voinut vastustaa, vaan liikutus tarttui häneenkin mahtavalla voimalla.

Isä ei voinut enää niitä pidättää: voitollisina tunkivat kirkkaat kyneleet silmäkuopista ja kulkivat kuumasti polttaen poskipäitä myöten. Hän hyrski itkuansa pidätellen eikä voinut sanoa mitään ehkäistäksensä lasten itkua, johon Intokin muiden esimerkkiä seuraten oli hänen sylissään jo liittynyt. Mutta hänen ei ollutkaan tarvis puhua, ei kysellä syytä lasten itkuun. Sydän puhui selkeätä kieltä, josta ei voinut erehtyä. "Herra Jumala! noinko nuo lapset pelkäävät uutta äitiä?... Miksi pitää jo heilläkin oleman tieto ... aavistus siitä ettei voi elämässä olla muuta kuin — yksi äiti?"...

Sydän pakotti ehdottomasti sanomaan lapsille jotain lohduttavaa.

"Tulkaa isän tykö," hän sanoi, ja lapset menivät vielä nyhkyen.

Taas hänen valtasi itku ja vaikka ei alussa niin aikonutkaan, sulki hän kaikki yht'aikaa syliinsä.

"Isä teillä on ainakin ... lapseni," sai hän samotuksi. Orvot ymmärsivät tarkoituksen; tunkivat rakkaasti yhä lujemmin isän rintaan, nojaten ja kaulailleen.

Mutta tämän kohtauksen loppu-osa vaikutti lasten sydämissä enemmän Eevan eduksi, kuin mitkään kehumiset ja määräykset tottelevaisuuteen.

* * * * *

Eeva oli ollut jo joitakuuta aikoja uudessa kodissaan. Tämä aika oli ollut kokemuksista rikas: Velvollisuudet, jotka tyttö-aikana olivat olleet vaan ikään kuin todellisuuden leikkikaluja, joita sai mielin määrin käyttää tahi olla käyttämättä, esiintyivät nyt äkkiä vaativaisina. Ei mikään keino näyttänyt kyllin voimakkaalta niitä poistamaan, jos poistamista ajattelikin. Tunto vaati taipumaan uusien olojen mukaan.

Jos pakotus tuohon olisikin heti ilmestynyt ulkoa päin, siten esimerkiksi, että mies olisi sanonut: tuota ja tuota pitää sinun tekemän, ja noin pitää sinun tekemän, eikä noin kuin teet, — niin Eeva olisi ollut valmis vastustamaan, sillä hänen luonteessaan ei ollut ollenkaan kehittynyt nöyryyden, palvelevaisuuden tunne. Vaan nyt olikin asia päin vastainen; pakotusta ulkoa päin ei tullut, mutta sen sijaan tuli se itsestä, omasta rinnasta; ja hän oli yleensä tottunut aina sydämensä taipumuksia seuraamaan.

Mutta nyt oli tottumus päinvastainen tuolle rinnasta tulevalle velvollisuuden tunnolle. Tämän ristiriidan johdosta sielussa syntynyt taistelu teki mielen orjalliseksi; orjallisuus tuli syystä ettei hänellä ollut kykyä vakuutuksensa toimeen-panemiseen: puuttui taitoa.

Tällainen olo olisi käynyt hyvinkin hankalaksi, jos vielä olisi pitänyt sitä uskoa, että muutkin tiesivät hänen kykenemättömyytensä. Mutta sitä ei tarvinnut uskoa. Sopihan peittää taidottomuutensa sillä, ettei käytännössä juuri kenenkään neuvoja heti varteen ottanut, vaan teki niin kuin tahtoi ja itse parhaaksi näki ... vähitellen sopi sitten muistiin pantuja neuvoja varteen ottaa, ikään kuin omina keksintöinä. Jospa olisikin pitänyt olettaa, että muut hänen toimintakykynsä samoin vaillinaiseksi huomasivat, kuin hän itsekin, niin olisihan se ollut siihen määrään rusementavaa ja arvoa alentavaa, ettei olisi viitsinyt enää emännän nimeä kantaakaan. —

Kun Repposen tulisin rakkauden puuska oli lauhunut, rupesi hän huomaamaan vaimonsa toimissa yhtä ja toista, joka ei häntä tyydyttänyt, erittäinkin oli semmoista se, kun ei väen ruoka tahtonut koskaan tulla oikealla ajalla pöytään ja että se oli toisinaan erinomaisen huonosti laitettua. Ensin hän ei tahtonut uskoa itseään, vaan oletti mieluummin että Eeva mahdollisesti on oikeassa, teki hän mitä tekikin. Arvelipa moitteensa ehkä tulevan omasta kättyisistä luonnostaan ja oikein pelkäsi että jos tuo kättyisyys rupeisi hänessä taas valtaan pääsemään, niin ei hän voisi hillitä itseänsä. Lohdutteli silläkin itseänsä, että talon vanha maine pelastaa Eevan huonoon emännyyden maineesen tulemasta, siksi kuin tottuu sitä itse kannattamaan. Mitä työväkeen tulee, niin siitä hän ajatteli: ... eipä nuo taida sitä niin erittäin moittia ... ja jos moittivatkin, niin ainahan heillä on moittimisen syytä parhaimmistakin laitoksista...

... Kyllähän oppii; sillä hän rauhoitti itseänsä.

Mutta eräänä päivänä hän sattui kuulemaan, kun työväki jossain, hänen likellä olostaan tietämättä, keskusteli:

"Ei ollut Eevasta emännäksi," sanoi renki Erkki.

"Ei ollut," myönsi Matti päätä vääntäen, "sen kuvainen, ei osaa leipääkään tehdä, on niin litsattua ja sitkeää kuin kissan liha."

"Ja joka ei ole sellaista, on palanutta."

"Mitä se on, on ehkä uunin vika, mutta teidän piimä!... Mitä saakelin kotkeloa se on? Oikein minua ulostaa, kun vielä ajattelen sen ilkeää makua." Päivämies pudisteli itseään ja osoitteli ikään kuin kyökätäkseen.

Rengit nauroivat, niin että olivat katketa ja katsoivat toisiinsa.

"Annetaanko teillä voita enää koskaan väelle?" kysyi päivämies.

"Antoi se tämäkin emäntä alussa, mutta nyt ei ole enää näkynyt pariin kuukauteen muuta kuin sunnuntaiaamuisin."

"Mistä antaa, kun ei ole. Ensin kun hän tuli oli Maija-Stiinan kokoamaa pankkoa, mutta se on tietysti loppunut."

"Onko niin?" huudahti päivämies kysyen, "ja semmoinen karja; eikö teillä ole toista kymmentä lypsylehmää?"

"Onhan niitä, mutta en minä ainakaan tiedä mihin se maito joutuu."

"Saatteko te syödä maitoa?"

"Noo ... saamme, ja kuinka sattuu ... kun muikooa."

"Mutta mitä ajattelee isäntä? Eipä entisen emännän aikana niin oltu, eikä olisi saanutkaan olla."

"En tiedä," arveli Erkki, "eipä näy siitä juuri mitään huolivan."

"Petoko sitä malttaa sitten uutta ja koreaa emäntäänsä niin komenteerata," nauroi Matti.

"Uusi aina hempeämpi, ehkä vanha kuitenkin parempi... Mutta sen minä sanon, että jos vanhat merkit tilansa pitävät, niin kyllä Repposen Jaakko on sellainen Jaska, että hän ei kauan kärsi tuollaista," arveli päivämies suurella varmuudella.

"En minä tiedä," sanoi Erkki, "tuleeko siihen mitään muutosta."

"Kyllä minä uskon ainakin," väitti Matti, "että muutos siinä tulee ja ankara, kyllä minä isännän tunnen, minä olen ennenkin häntä palvellut. Mutta syy on nyt vielä vaan siinä, että hän liiaksi tykkää emännästensä, eikä viitsi puhua, mutta kyllä se pian ohi menee."

"Niin minäkin luulen... Mutta minkähänlainen tuo lie lapsille?"

"Ei lienee kovin kehuttava, vaikka ei tuo erittäin pahaltakaan ole näyttänyt."

"Tiuskuupa se kyllä niille, erittäinkin Emelialle."

Päivämies pudisteli päätään.

"Ei sitä olisi kukaan köyhä tässä kylässä suonut, että sen vainajan lapset olisivat äitipuolen käsiin joutuneet."

"Piika Maija tässä tuonaan ainakin kertoi että oli ollut vähällä jo lyödä Emeliasa."

"Hm

"Kyllä siitä hyvää tulee." — — —

Isäntä oli kuullut tarpeeksi. Kuinka kovin se hänen sydäntään kouristi mitä hän oli kuullut... Oi, oi, noin kaukanako sitä jo mennään että palveliatkin tuollaisia kertovat... Oma sydän todisti todeksi kaikki mitä oli kuullut, paitsi sen, että Eeva lapsille olisi paha, sitä ei hän ollut koskaan kuullut eikä nähnyt itse. Lienee se ollut liioittelua, koska ei miehetkään mitään päteviä esimerkkiä tietäneet kertoa. Mutta ei juolahtanut mieleenkään, että miehiä sopisi nuhdella emännän parhaamisesta. —

Koko päivän hän nyt salaisesti tarkasteli emännän toimia. Ei puhellut paljon mitään, mutta sen sijaan katseli ympärilleen ja ajatteli.

Hän huomasi että lapset jokainen olivat erinomaisen nöyriä äitipuolelleen, mutta hän oli myöskin tässä nöyryydessä huomaavinaan jotain orjallisuutta.

Miesten puhe oli aina mielessä ja se tuntui niin todelliselta, että hän melkein rupesi tuntemaan kiukkua vaimoansa kohtaan — ensi kerran.

Olikohan todella asian laita huonosti?... Hän kävi navetassa. Lehmät makasivat heinäpahnoilla, mutta kuitenkin eivät ne näyttäneet hyviltä ... vaan surkastuneilta, huonoilta ja pystö-karvaisilta. Siitä ei voinut kuitenkaan erinomaisesti Eevaa syyttää, koska oli itse kieltänyt häntä navettaan menemästä... Mutta saisi hän sentään katsomassa käydä, että piit paremmin hoitaisivat elukoita, vaikkapa ei itse työhön koskisikaan — ajatteli hän.

Mieli oli niin levoton, että täytyi tarkastaa kaikkia paikkoja. Ruokapuodissakin hän jollain tekosyöllä kävi. Kun oli sen oven avannut, pääsi hiljainen kirous suusta ... jauhoastiain kannet olivat enimmäkseen auki jätetyt, niin että hiirillä oli hyvin suuri vapaus niissä pengostaa. Useita palvatuuta liha-könttejä, jotka ennen tavallisesti rippuivat katossa nuorista, ajalehti nyt siellä täällä epäsiisteissä paikoissa ja homeisina.

Yhtä hän otti tarkemmin katsellaksensa ja huomasi siinä lukemattomia valkoisia elukoita matelevan ja koikkailevan. Juustot, se vähä mitä niitä olikin, olivat viheriässä homeessa... Ennen niitäkin oli ollut monta vertaa suuremmat varastot ja ne oli tarkoin voitu suojella liika-kasvannaisilta.

Repponen tunsu sydämessään murhetta ja kiukkua. "Voi, voi," hän huokasi ja kynsi päätänsä.

Likaisuus väen tuvassa ei ollut tänäpäivänä satunnainen. Kuitenkin näytti siltä, kun olisi harso nyt Repposen silmiltä pois vedetty ja hän olisi tuon likaisuuden nyt vasta ensi kerran huomannut. Viilipytyjä oli lautasella hirmuisen vähä hänen mielestään; sekin nyt tuli huomatuksi.

Kulkiessaan paikasta paikkaan, oli hän näkevinään piikain silmistä, minkälaisella ivalla häntä katselivat ja luuli heidän täydellisesti aavistavan mitä varten hän nyt paikkoja noin tarkasteli ja mitä hän ajatteli. Se oli kiusallista...

Eeva oli koko päivän ollut kamarissa ja yrittänyt neuloa jotain koruompelua niin ahnaasti, ettei ollut tilaisuudessa isännän toimia huomata.

Kun isäntä oli kyllästynyt tarkastuksiinsa, meni hän kamariinsa, pani tupakkaa pitkään piippuun ja rupesi ajattelemaan.

Ehdottomasti johtui mieleen verrotella talouden hoitoa entisen ja nykyisen emännän aikana. Verrottelu ei päättynyt Eevan eduksi.

Selvää oli, että tätä menoa ei enää pitkälle voisi kärsiä ... tulee häviö; ehdottomasti täytyisi puhua Eevalle ja kehoittaa kauniisti häntä toisin taloutta hoitamaan.

Tuli mieleen sekin, että ennen oli ajatellut synniksi, vaatia Eevan tekemään toisin kuin itse ajatteli. Ei se synniltä nyt enää näyttänyt, vaan pelkältä tarpeen vaatimalta ... niin tarpeelliselta ettei auttaisi huolia, vaikka Eevan mielikin vähän pahaksi menisi... Täytyyhän hänen oppia vähän paremmin täyttämään velvollisuutensa...

Elämäkin Eevan kanssa alkoi jo taipua jokapäiväiseksi kääntymään. Tuo ei erityisesti miestä surettanut: melkeinpä nauratti, kun oli kaikellaisia lapsellisia toivonut ja uneksinut naimisiin mennessään. Eihän ne elämässä semmoiset haaveet toteudu...

Intohimoisimmat rakkauden tunteet olivat vähitellen, huomaamatta jäähtyneet. Elämän käytännöllinen puoli anasti etu-oikeutetun sijansa... Lapsille on Eeva ainakin hyvä, hän ajatteli, jos toisinaan huutaa ja ärjyykin, niin kylläpä ne sitä tarvitsevatkin. —

Lapset olivat menneet Eevan kamariin ja leikkivät siellä. Isä tunsu sen johdosta rinnassaan helpotusta ja riemua, ettei heitä sieltä pois ajettu.

Rupesi kuulumaan Innon itku.

"Mikä sen tuli?" kuului Eeva kysyvän.

"Kaatui."

"Älä nyt niin huuda poika... Kuka sen kaatoi?"

"Itse kaatui, kun juoksi."

"Älä nyt poika huuda, niin kuin henki menis. Vie Maija se tupaan Emeliale ... ja mene sinäkin, Helmi, tupaan."

Isä oli huomaavinaan tuossa äänessä välinpitämätöntä kylmyyttä... Ennen ei tuollaisia ollut niin tullut merkille pannuksi...

"Mitä Into itkee?" kysyi isä, kun Maiju poikaa kantaen meni hänen huoneensa läpitse ja poika vielä surkeasti itki.

"Kaatui ja loukkasi nenäänsä, raukka." Maiju katseli säälien Innon nenää, jossa oli pieni naarmu.

"Eikö äidillä ollut voidetta, jota olisi siihen pannut?... Älä itke Into ... lapseni."

"En minä tiedä, mutta äiti käski viedä Emelian luo."

"Menkää nyt sitten Emelian luo," käski isä.

He menivät ja Emelia saikin lapsen pian viihtymään. —

Isäntä oli mennyt kartanolle työskentelemään, mutta ei saanut mielestään poistetuksi niitä moitteita, joita oli kuullut miehien aamulla lausuvan emännästä, ja lasten kohtakin ajatutti.

Päivällinen vetäytyi tänäänkin hyvin myöhälle, kun emännällä oli niin kiireistä kuvain tikkausta ... eikä Emeliakaan tietänyt puuhaan ryhtyä piikain kanssa aikansa, koska käskyä kamarista odottivat. Vihdoin täytyi Emelian mennä kysymään. Eeva kehui unohtaneensa koko asian, kun oli niin kiirettä; käski sitten ja antoi määräykset, mutta ei joutanut katsomaankaan mennä. —

Ensi kerran, pitkän ajan jälkeen, meni isäntä nyt syömään palveliain pöytään. Ja kun Eeva kävi tuvassa ja näki tuon, alkoi hän itsekseen syystä ihmetellä, mitä isäntä tuolla tarkoitti, Repposen muotokin oli synkempi tavallista, eikä hän tänään koko päivänä puhunut paljon mitään. Täytyi vähän miettiä syitä tuohon, mutta ne eivät selvinneet. Siihen suuntaan ajatus lopulla vaan kääntyi, että kun aina söisi palveliain kanssa, niin olisi parempi ja vähemmän vaivaa. —

Päivällisruokana oli kuorimattomia perunoita, kastikkeena suolan lakaa vadin syrjässä, silakkaa, tuota moitittavaa leipää ja piimä-kotkeloa.

Emelia sai aina syödä palveliain pöydässä, kun oli jo iso; toiset lapset söivät missä milloinkin, tuvassa ja kamarissa.

Mutta voista, maidosta ja lihasta ei ollut puutetta kamarin pöydässä koskaan.

Päivällisen jälkeen meni isäntä emännän luo. Kun hän oli asettunut piippuineen emännän ääreen tupakoimaan, sanoi hän:

"Minun mielestäni on tuo väen ruoka liian huonoa," ja ääni värähteli hiukan. "Kyllä sitä täytyy ruveta vähän paremmasti laittamaan, taikka me emme lopulta saa ollenkaan työväkeä."

Eeva katsahti oudoksuen mieheensä.

"Mitä varten?... Kyllä se vaan kelpaa."

Isäntä veteli ahkerasti savuja ja varmaankin ajatteli, mitä hänen nyt pitäisi sanoman.

"Mitä varten sinä nyt väenpöytään menit syömään?" kysyi Eeva vähäisen väliajan päästä.

"Menin vaan. — Kyllä se on kuule niin, että sen täytyy parantua... Minkä tähden tuo leipä ja piimäkin ovat niin huonoa?"

Eevaa kosketettiin arkaan kohtaan... Miksi isäntä nyt tuollaisista rupesi puhumaan?... Aikoi jo kiukkuisesti jotain sanoa, mutta syllisyyden tunto ehkäisi ja täytyi sanoa jotenkin parannellen:

"En minä tiedä, kuinka se särvin on niin huonossa lajissa. Leipään ei ole minun syyni; kun viimein leivottiin, en minä ollut kotona ja Tiina oli varmaankin antanut taikinan liiaksi jähtyä."

Hän katsahti mieheensä ikään kuin varkain ... mahtoiko uskoa puollustusta...?

"Et ollut kotona? Kyllä silloin pitäisi olla kotona, kun leivotaan ... mitä ne piiat huolivat perään katsoa."

Isäntä puhui hiljaa ja vakavasti.

"No en minä sitä ymmärtänyt, ettei leipiä osaisi kypsentää ... mokomakin kelvoton Tiina!" Eeva puhui kiivaasti sinkuen.

"Älä nyt niin kiivastu, Eeva kulta, kyllä sitä sinun sellaisista asioista täytyy huolta pitää. Ei tuommoisista sovi piikaa syyttää, ne kuuluvat emännän tehtäviin."

"No ... ei siitä nyt tarvitse koko päivää saarnata."

"En minä, hyvä ystäväni, saarnaa ollenkaan, enkä pahassa tarkoituksessa puhukaan, mutta minä vaan tahdoin muistuttaa, että semmoinen ei kelpaa. Ruoka-aitassakin on niin kovin huono järjestys että sinun täytyy tänäpäivänä mennä Tiinan eli Emelian kanssa laittamaan siellä kaikki parempaan kuntoon."

Eeva kuulteli punastuneena kuin veripahka.

"Nytpä ollaan kovin...", hän vähäisen väliajan päästä virkkoi.

"Älä suutu, Eeva kulta, sinun ei saa suuttua, ... eli tästä tulee paha."

Nyt puhkesi Eevalta itku ja hän veti esiliinan silmilleen ja sen takaa hän taas vaikerehtaen sanoi:

"Tuotako nyt rupeaa tulemaan... Mitäs minua tarvitsi vetää tänne, en ainakaan ole kaupannut itseäni."

"So, so, so..."

Eeva lähti kiivaasti pois huoneesta.

"Älä mene ... kuulitko Eeva!... Sinun ei saa mennä nyt että muut näkevät sinun itkeneen."

Mutta Eeva meni vaan huivia silmilleen vetäen eikä puhunut mitään.

XII.

Nyt seurasi muutamina päivinä että Eeva raatoi kiukkupäissään kaikkialla, koettaen saada epäjärjestyksessä olevia paikkoja järjestykseen. Lihat ripustettiin aitan kattoon, sen lattia lakaistiin ja sieltä tulikin äköttävästi haiseva moska. Navetan parsia räpittiin ja lehmille annettaessa käärittiin heinävihkoin ympärille puoli olki-sitomaa. Emäntä puuhasi itse kaikkialla ja oli kovin narkäs puhumaan piiolle pistosanoja ja muuten suoraankin kiukkuansa purkamaan. Emelia pakkasi ensin joukkoon, mutta ei äitipuoli sitä kärsinyt, käski vaan tupaan mennä.

Väen pöytään ilmestyi joka aterialla valtainen voilautanen. Piimä sai matkustaa sikain ruoaksi ja maito pöytään.

Tähän aikaan oli kamarin pöydässä ruokaa niin kuin ennenkin, mutta siellä ei syönyt muut kuin lapset.

Luonnollisesti herätti tämä kummastusta koko talon väessä; kyseltiin toisiltansa syytä tähän merkilliseen muutokseen ja arveltiin yleensä että emäntä oli saanut nuhteita isännältä.

Näinä päivinä olivat lapset entistä enemmän orvon kaltaisia; äitipuoli ei puhunut heille mitään, ei hyvää eikä pahaa, jos pienemmät joskus hänen puoleensa kääntyivätkin... Saivat Innosta aikain pitää huolta itsestään.

Huomattavasti lisääntyi epäjärjestys kamareissa sen mukaan kuin järjestystä muualla koetettiin toimittaa. Eeva ajatteli: "kärsiköön sisä-siivo, ulko-siivon hyväksi."

Kun ei Emelian sallittu muiden muassa olla noissa toimissa, kysyi hän äitipuolelta, josko hän saa mennä kamareja lakaisemaan. Kiellettiin.

"Tämä ei passaa," sanoi isäntä eräänä ehtona Eevalle, kun oli kulunut pari päivää ensimmäisestä väittelystä. "Minä näen kyllä, että sinä kiukuissasi riihitset, mutta työnteko pitää tapahtua ilman kiukkua, se tulee muuten raskaaksi ja ikäväksi... Enkä minä ole *sinua* käskenyt väen pöytään syömään eikä niin itse työtä tekemään ... enkä hulluuden päähän voita lautasille panemaan. Kohtuus kaikessa."

Eeva ei puhunut mitään, punotti vaan.

"Sinun täytyy asettua kohtuullisuuteen kaikessa," jatkoi mies. "Mutta jos sinä tuolla tavalla rupeat kiusoittelemaan, niin kyllä sinun tulee se tietää että minulla on housut jalassa."

Eeva oli yhä ääneti.

"Miksi kamari on nyt näin huonossa siivossa?"

Eeva yhä kehräsi, mitään vastaamatta tuijottaen työhönsä.

Isäntä huusi Emelian tuvasta.

"Lakaise tämä huoneen lattia," käski hän.

Tyttö loi vauhkan katseen äitipuoleen, kävi sitten luutaa hakemassa ja rupesi lakaisemaan.

Eeva heitti rukin syrjään, meni ja tempasi luudan tytöltä ja alkoi itse kiivaasti lakaista.

Emelian ja isän hämmästyneet katseet kohtasivat toisiaan. Emelia pakeni tupaan.

"No, miksi et antanut Emelian lakaista?" kysyi mies kauniisti.

Eeva vähän viipyi ennen kuin vastasi:

"En minä ole tänne tullutkaan sitä varten että minä pelkään ... en minä ole ennenkään peljännyt."

"Kuule ... mitä ... mitä sinä nyt puhut, Eeva?"

Repposen ääni värisi liikutuksen ja kiukun sekoituksesta. Hän nousi tuoliltaan ja meni Eevan luo.

"Mitä Jumalan nimessä sinä tarkoitat?"

Kysymyksiin, joita hän vielä tämänkin jälkeen teki, ei tullut ollenkaan vastausta. Ei koko iltana puhunut Eeva hänelle mitään.

Miehen sydämen läpi virtasi kiihkeitä tuulia, jotka pudistuttivat ja viluttivat. Ne asettuivat vähemmälle myöhempään, jonka jälkeen siellä tuntui lepäävän raskas, hyvin raskas paino.

Lapsiinkin ja palkollisiin tuvassa ei haltiaväen kammottava äänettömyys ollut vaikuttamatta. Palveliat olivat alakuloisia, mutta lapset silmäilivät pelkäävästi isän synkeätä muotoa ja äitipuolen tumman punaisia poskia ja kyräileviä silmäyksiä.

* * * * *

Aamu tuli. Eeva nousi ylös varsin aikaisin. Isäntä toivoi vielä että asiat kuitenkin ilman suurempia selkkauksia selviäisivät, ja koko joukon ollen toivollisempana kuin illalla, odotteli aamukahvia, jota hänelle tavattiin sänkyyn tuoda. Aika kului kuitenkin myöhälle ja hän rupesi jo käymään levottomaksi pitkästä makuusta. Ei tahtonut kuitenkaan nousta, koska pelkäsi hätimisellään vaimoansa loukkaavansa.

Emelia sattui kuitenkin käymään hänen huoneessaan.

"Eikö sieltä jo kahvia tuoda?" kysyi hän.

"Ei ole keitettykään kahvia."

Tyttö näytti kovin alakuloiselta.

"Jassoo..." Repponen nousi reimasti pukemaan.

"Mene nyt sinä keittämään kahvia," käski hän tyttölle.

"En minä uskalla, kuin..."

"Sano, että minä käskin."

"Niin mutta..." Tyttö seisahtui menotiessä ja kyyneliä alkoi pisaroida poskille.

Isä katseli häntä säälien.

"No ei tarvitse ... mene nyt vaan muuten tupaan."

Päivä alkoi sangen ikävillä tunteilla.

Repponen päätti niin paljon kuin mahdollista, olla muutamia päiviä sekaantumatta vaimonsa asioihin, koetellaksensa kuinka kauan tuota kestäisi. Siihen tulikin sangen sopiva tilaisuus, sillä hän lähti kahden päivän matkalle.

Toisena päivänä hänen poissa olonsa aikana, rupesi Eeva kyllästymään ja väsymään tuohon ahkeraan työhön ja kiinteään puuhaamiseen talouden toimissa ja istui taas enimmänsä osan päivästä kamarissa. Mutta sydän oli levoton, vaikka ruumis täten saikin levätä.

Hän oli kiukuissaan itseksensä päättänyt, että miehensä kiusallakin raataisi kaikkialla niin kuin hevonen. Tiesi että Repponen ei tuota voisi kärsiä siitä pelosta että kylässä ruvettaisiin sanomaan: "Kovallapa pitää Repponen nuorta emäntäänsä..." vaan alistuisi vaatimuksissaan hänen suhteensa, ... kun hän vaan olisi kestävä.

Aavistusta oli siitakin, että Repposen vaatimukset olivat osaksi oikeutettuja, mutta mahdotonta oli niitä niin järjestyksessä ja säännöllisessä muodossa tyydyttää kuin tämä vaati... Jospa ei Repponen olisikaan puhunut niin maltillisella, puolittain nöyrällä äänellä ... mutta kuitenkin niin vaativaisena, niin olisihan tuota saattanut vähitellen ruveta totuttamaan itseänsä, koska se omastakin mielestä vähän tarpeelliselta tuntui... Jospa isäntä olisikin pyytänyt; mutta kun niin vaatimalla vaati ja vihoissaan oli varmaan, vaikka sitä niin peitti ... viekasteli, niin se kiukutti siihen määrään, ettei mistään hinnasta tahtonut ruveta noita vaatimuksia täyttämään... Täytyisi miehen peräytyä, jos vanhat merkit tilansa pitävät ... ja jos se hänestä pitää ja vähänkin sopuisaa ja rauhallista elämää rakastaa...

Sittenhän sen näkee kun koettaa... Alakynteen ei ainakaan millään tavalla sovi antautua, ei hän ollut sitä varten tullutkaan, eikä hän ikänä ollut ajatellut että avioliitossa tarvitsisi miehen mielen mukaan aina tehdä. Ja sitä varten hän oli Repposen ottanutkin, kun tiesi olevansa liian *komea* vanhahkolle leskelle, että saisi enemmän olla niin kuin itse parhaaksi näkee, koska Repponen oli siksi varakas että hänen kannattaisi vaimonsa sillä lailla antaa olla.

Jos olisikin itseänsä parempain taikka sellaisten kanssa, joita kaltaisiansa piti, naimisiin joutunut, niin silloin olisi vähän enemmän täytyntä olevaisten olojen mukaan mukautua... Mutta Repponen sai kiittää onneansa että oli saanut hänen kaltaisensa nuoren ja komean tytön emännäksensä, tytön, jolla kyllä olisi ollut nuorempia ja ... parempiakin kosioita.

Ja nyt tuolla lailla rupeaa vaatimaan...

Näin mietiskeli Eeva.

Hän käytti siis tilaisuutta miehensä poissa ollessa levähtääksensä, että taas olisi uusia voimia, kun tämä kotia saapuisi, että taas sopisi ruveta kiusalla ... koska arvasi että mies siitä olisi pahoillaan.

Vaan kun hän istui kamarissa jotain tekemässä, ja oli lapset äreästi luotansa pois käsenyt, rupesi ajatuttamaan, että mitähän, jos ei Repponen antaisikaan perään kovin vähällä ... jos pitäisi pitemmälle ruveta tuota raatamista jatkamaan...

Rupesi tuntumaan siltä, ettei voisi kestää pitemmälle tuossa velvollisuuksien orjallisessa täyttämässä. Mieli kävi yhä raskaammaksi, kun muistui, muun muassa, niin elävästi mieleen ne mielikuvat, joita saavuttaaksensa hän oli tyttö-päivänsä elänyt.

Kun ei olisi edes noita lapsia tuommoista liutaa!... Ne tunkevat joka paikkaan mihin vaan menee ja varmaan kantelevat isällensä minun päälleni, jos ei aina ole käsi niin hijaa myöden...

Into tuli sisään ja sormet suussa seisautui tuoliin nojaamaan. Siitä hän kulmainsa alta salaviihkaan äitipuolta katseli ja näytti epäilevän, josko oli lupa sisällä olla. Lapsi oli ensi aikoina kiintynyt äiti-puoleen, mutta nyt tämä oli muuttunut kovaksi ja kylmäksi.

"Mitä sinä nyt ... siinä seisot noin? Ota sormet suustasi."

Into luultavasti ajatteli että nyt piti puollustukseksensa sanoa tärkeä syy sisään tuloonsa, koska äsken oli pois ajettu ja hän yhtä kaikki oli tullut.

"Mun on nälkä," sanoi lapsi matalalla äänellä ja totisesti yhä katsellen äiti-puolen kasvoihin.

"No mitä sinä sitä mullen tulet sanomaan, ei mulla täällä ruokaa ole... Mene tupaan."

Ovenraosta pilkisti sisään Maiju.

"Tule tänne Into," hän kuiskaamalla sanoi, hiipi hiljaa pojan luo ja veti sitä käsivarresta.

"Tule nyt pois ... kuolitko!"

Poika lykki ja tyrkki pois puolestaan sisarensa käsiä ja katseli äitipuolta ikään kuin odottaen, että tämä käskisi Majjun mennä tupaan ja jättää Innon rauhaan.

"Kaa ... tule nyt."

"No mitä se poika nyt siinä ... häjynkurinen. Vie nyt se tupaan ja anna ruokaa sille, kun kehui nälän olevan."

Into meni alakuloisena Majjun seurassa.

* * * * *

Tänä päivänä emäntä taas söi kamarissa ja palveliat kuiskailivat ja iskivät silmää toisilleen tuon johdosta.

Eeva aavisti jotain tuollaista siitä, että palveliat hänen mielestään käyttäytyivät vähän kavalasti hänen tuvassa ollessaan. Tuo oli hänestä ikävä seikka.

Miksi he noin katselevat?... Oudoksuvatko ehkä tätä oloa...? kukatiesi vielä pilkkaakin takanapäin laskevat?

... Oliskohan että palveliat ajattelevat minussa yksin syyn olevan siihen että näin ollaan?...

... Ei tämä ole hupaista... Täytyy koettaa lapsia taas hyvittelä että rupeaisi niiltä edes ystävyiden osoituksia saamaan...

Hän nouti puita, teki valkean kamarin pesään ja keitti kahvia.

... Palvelijoista ei muuten mitään, mitä heistä, mutta kun he niin salamyhkäisesti katselevat ja välinsä varmaankin ajattelevat ja puhuvat ... mitä mahtanevatkaan puhua?...

Kahvin valmiiksi saatua, kutsui hän ensin Emelian sisään, ja sitten toiset.

Alussa hän puhui hiukan entiseen laatuun, sitten vähitellen lempeämmin ja ystävällisemmin, ettei olisi huomattu mitään äkkinäistä muutosta ja tarkoitusta.

Into pääsi kahvia juodessa syliin ja sai makiaisia. Illemmalla olivat lapset hyvin vapaalla mielellä; uskalsivatpa taas kamarissakin leikkiä ja ääntä pitää, Emelia istui työskennellen äitipuolen huoneessa niin kuin ensi viikoillakin tämän tulon jälkeen.

Ja hetkisen Eeva tunsu itsensä onnellisemmaksi ja vapaammaksi, niin ettei enää joka minuutilla ollut tuo pahasopu ja riita mielessä; mutta silloin se kohta johtui sinne kun mieskin mieleen muistui. Ja silloin kulki hienosti omituinen väre sydämässä. Melkein pelotti miehen kotiin tulo ... ja se että taas pitäisi ryhtyä tuohon — kiusatyöhön, jos mielisi toiveitansa saada perille ja jos ei mies jo myöntynyt olisi.

Asia tuntui tukalalta, ensiksikin työn tähden, ja sitten sen tähden, että oli sydämeen ilmestynyt kummallinen tunne, jota ei Eeva voinut selittää. Se oli ikään kuin taistelevinaan tuota kiusanteon-ajatusta vastaan ja ... taas se oli niin kuin puollustavinaan sitä.

Tässä mylläkässä muistui mieleen vielä entiset mielikuvituksetkin, joita täytyi ainakin saada toteutetuksi ... ja sitten ajatus siitä, mitä ne palveliat ajattelevat ja puhuvat ... ja taas pelonsekainen miehensä kotiin odottamisen tunne ... sekä monta muuta, niin että lopuksi ajatukset ja tunteet ihan sekaantuivat.

Vaan kuinka olikaan, kun hän taas loi huomionsa nykyhetkeen, joka esiintyi hupaisena ja onnellisena, niin nuo ikävät mielijohteet haihtuivat ja hän voi hetkisen nauttia siitä ajatuksesta että oli tehnyt oikein siinä, kun leppyi lapsia kohtaan ja sai ainakin heidät puolellensa, etteivät he ainakaan hänestä nyt pahaa ajattele. Rauhoittavalta tuntui kun Emeliakin puhui ja nauroi taas kuten muutkin ihmiset.

... Kun ei vaan tuo isäntä olisi ruvennut tuolla lailla vaatimaan ... kuka sitä niin äkkiä tottuu, kun en minäkään kotona tullut juuri mihinkään sellaisiin opetelleeksi... On niin paha tehdä silloin kun käsketään...

Taas menivät ajatukset sille tielle, jossa ne sekaantuivat.

XIII.

"Eeva!"

Repponen oli hutikassa kotiin tullessaan ja huuteli pihalla emäntäänsä.

"Ee-va! ... eikö passaa tulla äijää vastaan ottamaan, vai vieläkö huulet ovat pitkällänsä!?"

Hevosta riisuvan rengin suu oli hymyssä tuota kuullessaan, mutta hän vältti, ettei isäntä olisi sitä huomannut.

Repponen seiso i keski pihassa horjuen ja huudellen. Emelia tuli hänen luoksensa ja otti käsivarteen kiini.

"Tulkaa tupaan isä," pyysi hän nöyrästi.

Isä kääntyi kankeasti ja tuijotti tytärtänsä kohti muljottaen.

"Ee-va!" huusi hän.

"Tulkaa nyt, isä-kulta, tupaan, äiti on tuvassa," rukoili tyttö.

"Mene käskemään tänne!"

"Niin mutta..." Emelia oli neuvoton, sillä hän oli nähnyt äitipuolensa käytöksestä ettei se tulisi ulos, vaikka hän menisikin käskemään.

"Tulkaa nyt tupaan, isä," alkoi hän uudestaan.

"Mene käskemään Eevaa!... Onko se niin hyvä ettei sen sovi tulla ... vai...?"

Emelia juoksi tupaan. Eeva kehräsi takkavalkean ääressä niin, että rukinpyörä surrasi.

"En minä saa häntä tupaan... Ettekö te menisi sinne, kun hän tahtoo?" pyysi Emelia.

Eevan posket punottivat niin, että se pani Emelian paha pelkäämään, koska isän huudot kuuluivat kyllä tupaan, eikä äitipuoli kuitenkaan mennyt.

"Jos ei tahdo päästä tupaan, niin olkoon pääsemättä, en minä ainakaan ole semmoisten..." Aikomus oli sanoa: "sikain passari," mutta hän ei kuitenkaan sanonut. Nousi kehräämästä, meni kohentelemaan takkavalkeata ja otti pois kahvipannun tulelta, pannen sen syrjään.

Itse oli hän äsken alkanut kahvia keittää isännän tuloksi, mutta mieli oli nyt muuttunut: tuommoinen ei tarvitse kahvia, ei kiusallakaan ... ajatteli hän ja meni kamariin.

Pihalta kuului kiroilemista. Emelia juoksi sinne uudestaan itkien, rukoilemaan ja pyytämään.

"Isäkulta..."

"Eikö se tullut se ... Eeva?"

"Tulkaa nyt, isä, tupaan jo, kun on näin kylmäkin."

Isä heitti tytön käsivarresta kauas, niin että se pyörien kaatui.

"Eikö se ... se tule?"

Emelia itkeä pillitti. Ei uskaltanut sanoa ettei äitipuoli luvannut ulos tulla ... eikä muutakaan saanut itkulta puhutuksi.

Maijukiin tuli nyt Emelian luo.

"Älä itke," sanoi hän Emeliale hiljaa kuiskaten, mutta ei uskaltanut isälle mitään puhua; katseli vaan, miten tämä, kädet turkin-taskuissa horjuen seiso i, vuoroon tuijottaen maahan ja vuoroon heihin, sekä itseksseen hiljaa mutisi jotain, jota ei voinut selvään eroittaa. Joskus isä ärjähti vähän kovempaa ja silloin tytöt pelosta vavahtelivat. Muutenkin he vapisivat vilusta, niin että hampaat lotisivat suussa, vaan eivät uskaltaneet tupaan lähteä, kun ei isä käsenyt, eikä itsekään lähtenyt.

"Tulkaa nyt, isä, kun on näin kylmä," Maiju sanoi vihdo in.

"Hä-äh? öh-öh-öh-ööh..."

Isäntää rupesi kovasti ryittämään ja hän alkoi vitkalleen hoiperrella tupaa kohden.

"Jumala, jos se kaatuisi," puhui Maiju hiljaa sisarellensa.

"Ole hiljaa, ettei kuule." Emelia tyrkkäsi nuhdellen sisartansa ja rupesi sitten taas hampaitansa lotistamaan.

Isäntä meni suoraan tuvan läpitse kamariin. Siellä ei ollut ketään, himmeästi valaiseva lamppu palaa kitisi pöydällä. Tuijottavat silmät liikkuvat hitaasti ympäri huonetta, luonnollisesti emäntää etsien. Kun hän vihdoin tuli vakuutetuksi siitä, ettei sitä tässä kamarissa ollut, — se tuntui vaan niin kolkolta, niin autiolta — niin hän pudisti ensin päätänsä ja vihdoin koko ruumistansa, sekä päästi huudon:

"Huu-u-u...!" Se kuului pitkään ja tuntui lopulta niin kuin eläimen valitus-huudolta.

Into heräsi viereisessä huoneessa ja alkoi kovasti itkeä. Hän sai itkeä kauan, eikä kukaan tuvassa oloista uskaltanut mennä kamarin läpi, jossa isäntä oli, lasta huolehtimaan.

Hetkisen etukamarin lattialla kántisteltynsä meni Repponen yrittelemään vaimonsa huoneeseen. Mutta avain oli poissa lukosta. Nyrkki jo nousi voimallista iskua varten, joka näkyi olevan aiottuna ovelle, mutta se taas laskeutui.

Elottomissa kasvoissa liikkui jonkillaisia väreitä ja hän näytti hetkisen aikaa selvenemisen merkkejä. Into itki yhä vielä ja ääni oli jo niin sorroksissa, että se vaan oudosti karisi. Nyt vasta se rupesi herättämään isän huomiota, sillä hän astui kiireellisesti siihen huoneeseen, jossa Into oli. Siellä oli pilkkaisen pimeä. Isä näytti jo paremmin osaavan käyttää järkeänsä, sillä hän palasi ottamaan lamppua. Into makasi isän vuoteella ja sinne tämäkin kompuroi.

"Älä itke ... Into." Hän kumarsi kasvonsa likelle pojan kasvoja. Katkera viinan löyhyä pakotti Innon kääntämään kasvonsa pois päin, mutta alkoi kuitenkin herjetä itkemästä.

Isä piti kasvonsa yhä lapsen kasvoin ääressä.

"Anna isälle suuta," sanoi hän hiljaa kuiskaamalla. "Mitä sinä itket?"

Hän suuteli monikertaan poikaa, joka jo oli lakannut itkemästä...

"Isä..." sanoi Into, kun oli suuteloista vapaaksi päässyt ja hieroi silmiänsä.

"Mitä?"

"Minä tulitin pois."

Isä alkoi nostamispuuhiin.

"Kyllä mä ittekin pääten," vakuutti Into, pyrki tulemaan ja tulikin. Mutta isä tahtoi kuitenkin ottaa hänet syliinsä kaikella muotoa, sillä hän oli tällä hetkellä kokonaan kiintynyt lapseen. "Noh, noh, noh," hoki hän pojalle, saikin hänet vihdoin syliinsä. Into oli ehtoolla jo riisuttu paitaselle ja häntä rupesi viluttamaan, kun isän turkeista huokui kylmää. Oudostellen hän katseli isää, sillä ei hän muistanut häntä ennen tuollaisena nähneensä. Isä tukki usein suuta, mutta Into kyllästyi siihen.

"Päätäkää tupaan, mun on vilu." Poika todella tutisi vilusta.

"Noh, noh..." Isä lähti pojan kanssa tupaan kopeloimaan. Mutta kun lamppu jäi tähän huoneeseen, oli toisessa aivan pimeä ja kauan sai hän siellä koperoida, kun ei ovea löytänyt.

Sillä välin Into jo taas ehti itkua hynkkäämään.

Tuvassa olijat luultavasti aroin korvin seurasivat tapausten menoa kamarissa, sillä joku raotti ovea ja siten helpotti etsiöille sen löytämistä.

Isä meni lasta kantaen takkavalkean luo seisomaan. Into tahtoi sylistä lattiaan.

"Missä on meidän emäntä?" Repponen katseli vuorotellen jokaista tuvassa olijaa. Kukaan ei ollut halukas sanomaan.

"Eikö hän ollut kamarissa?" kysyi renki vihdoin.

"Ei ... mene katsomaan Emelia."

Emelian täytyi mennä. Tupalalta tuntui, kun tiesi että äitipuoli oli piiloutunut kamariinsa ... eikä uskaltanut ovelle koputtaa, eikä edes sieltä ulos pyytää tulemaan... Pelotti isälle sanoa, ettei siellä ole, kun tiesi olevan ... olisi pian selkään saanut, jos isä olisi keksinyt.

"Oi Jumala..." hän itseänsä väännellen vaikeroitsi.

Maiju tuli sitten sisälle.

"Voi kumminkin... Etkö sinä uskalla mennä tuonne kamariin?... Isä käski minuakin etsimään," kertoi hän supisten.

"En minä uskalla," vaikeroi Emelia, "kun ei se tule tuolta pois... Ei suinkaan isä hänelle mitään tekisi, eipä se ennenkään tehnyt äiti vainajalle, kun se vaan hyvin passasi."

He olivat menneet isännän kamariin, jossa oli valkeata...

"Minä menen koputtamaan tuohon ovelle," kuiskasi Maiju.

"Älä ... ei sitä uskalla..."

"Minä koputan." Maiju rohkaisi itseään ja meni hiljaa koputtamaan äitipuolen kamarin ovelle.

Taas kuului isän huuto.

"Ui!" Emelia oikein vavahti.

"Kuuletteko te?" uskalsi Maiju kysyä, kun ei äitipuolen kamarista mitään kuulunut.

"Tuki suus!... Laittakaa sieltä tupaan itsenne. Jos vaan sanotte että minä olen täällä, niin saatte selkäänne... En minä kuitenkaan tule, vaikka mikä olisi, ennen kuin tuo menee makaamaan."

Eeva puhui oven takaa hiljaa mutta vihaisesti.

Maijukiin oli sitkeä.

"Kyllä isä sitten menisi maata, kun te tulisitte," arveli hän.

"Laitatko pois itsesi sieltä!"

"Tule nyt," sanoi Emelia, joka pelkonsa ohessa sai ihmetellä nuoremman sisarensa uskaliaisuutta.

Maiju oli vihastuneen näköinen ja puti nyrkkiä oveen päin.

Isäkin kuului taas tulevan kamariin.

"Oi kumminkin," vaikeroitsivat tytöt, peläten selkäsaunaa, joka uhkasi sekä isän että äidin puolelta.

"Voi'i!" Niin kauheasti pelotti. Emelia itkeä tihutti eikä ollut enää paljon toisin laita Maijunkaan. Kun olis saanut edes kovasti itkeä, niin se olisi ollut jonakin helpotuksena sydämelle. Mutta sitä täytyi kaikin voimin estää, ettei isän huomiota herättäisi. Muurin viereen tuolille he vierekkäin istuivat.

Isä tuli jotain laulua mölisten. Tyttöjä huomaamatta meni hän sen kamarin ovelle missä Eeva oli. Lujasti löi hän nyrkillään siihen puhumatta kuitenkaan mitään.

Tytöt pelkäsivät kauheasti. Toisenkin kerran jo isän nyrkki oveen jyrähti.

Maiju oli rohkeampi vanhempaa sisartaan.

"Ettekö riisu turkkeja päältänne?" hän kysyi isänsä tykö mennen.

Vasta nyt mahtoi isä huomata, että lapset olivat sisällä. Hän vähän sävähti, kun kuuli puhetta.

"Hääh?... Mitä te täällä teette, menkää tupaan," hän ärähtäen käski, eikä enää näyttänyt muistavankaan mitä varten oli tytöt kamariin käsenyt. Tytöt menivätkin mieluisasti. — —

"Saiko isänne käsiinsä emäntää?" kysyi renki Erkki tytöiltä, suu ivanaurussa, kun he tupaan menivät.

Tytöt eivät vastanneet mitään, koska ymmärsivät Erkin pilkalla puhuneen.

"Missä Into on?" Emelia kysyi.

"Makaa tuolla Helmin kanssa."

"Sepä on kumma, kun ei jo särje ovea, tuo isäntä, niin minä jo löisin että sääljäisi," tuumaili Matti.

"Jokseenkin kamala tuo emäntä," virkkoi Tiina, "kun ei tule pois tuolta ja isäntä ei ole hänen ajallaan ollut vielä ennen juuri ollenkaan juovuksissa ... eikä tuota tarvitsisi pelätäkään, kun ei näy erittäin raivokaan olevan. Tuollaisella kiusan teolla saa pahaksi hyvänkin miehen."

"Se on tietty, ainakin jos minä saan vaimon, niin pois pitää olla kiusan teko," sanoi Erkki.

"Jopa se nyt on siellä hiljaa," huomautti Matti. "Meneppä katsomaan, Maiju, joko pääsi äitis kamariin."

Maiju meni; kuitenkin enemmän omaa uteliaisuuttansa tyydyttääkseen, kuin rengin kehoituksesta.

Takaisin tultuaan kertoi hän, että isä oli pannut sänkyyn makaamaan, turkkejakaan pois riisumatta.

Pian sitten Eevakin taas toisesta ovesta ilmestyi tupaan, naurahdellen.

"Nukkuukohan se siellä?" hän kyseli ja oli olevinaan hyvin hiljaa, ettei herättäisi.

"Nukkuu se, eikä ole riisunutkaan," ilmoitti Maiju. Emelia meni äitipuolen luo ja kuiskasi:

"Eiköhän pitäisi mennä sitä isää riisumaan, kun ei ole turkkejakaan päältään pois ottanut?"

"En minä ainakaan ... olispa siinäkin ... vai riisumaan..."

Eeva puhui erityisesti halveksivalla äänellä ja nauroikin vähän. Tarkoitus oli, että muutkin isännän käytöstä moittisivat.

"Laittakaa siitä makuulle itsenne, tekin mukulat, ääntä pitämästä, ettei herää," komensi hän vähän ajan päästä. Sanoi sitten saman käskyn palvelioille ja käski puuroa pöytään kiiruhtaa. —

Makuulle mennessään Eeva itki, mutta ei itsekään oikein tietänyt syytä tuohon, mikä häntä itketti. Ensin oli, niin kuin itkua olisi tullut sen tähden, että mies juovuksissa kotiin tuli. Mutta sitten alkoi tuntua kohtuuttomalta tuosta itkeminen, koska se oli tapahtunut vasta ensi kerran hänen aikanaan. Rupesipa päätänsä nostamaan sekin ajatus, että olisi ollut melkein oikeammin, jos olisi ollut kohteliaasti miestänsä vastaan ottamassa... Ei hänellä selvittyään olisi ollut ainakaan mitään härnäämisen syytä. Nyt, sitä vastoin, ymmärsi Eeva hänellä sitä olevan... Kun olisi edes särkenyt jotain astioita ja tuon kamarin oven, niin sepä jotain olisi ollut... Olisi kohta palveliain kautta levinnyt kylään huhu ja sitte olisi hän itse näyttänyt viattomalta, ilman omaa syyttänsä kärsivältä.

Tuolla keinolla olisi saanut Repposen oikein itkemään ja anteeksi pyytämään ja häpeemään... Sitten ei Repposen olisi pitkään aikaan taas sopinut järjestyksen pidosta häntä torua ja sitä vaatia...

Tämän johdosta olikin niin hirmuisen paha, kun ei ollut niin käynyt... Muutaman kerran oli tuo tosin nyrkillänsä ovea kolahuttanut ja ärjynytkin, mutta mitä se oli ... ei semmoista kukaan niin suureksi ilkeydeksi katsoisi, koska ei nuo palveliatkaan tuvassa mitään pahaa näyttäneet isännästä ajattelevan, eivätkä puhuneet pahoin päin, vaikka hän sen kyllä olisi suonut.

Olisihan tuollainenkin rähinä nyt jotain ollut, jos ei hän olisi sattunut piiloon menemään ja odottanut suurempaa... Mutta kun nyt vaan rauhallisesti makuulle meni, vaatteita päältäänkään ottamatta.

... Voi'i, kun elämä on raskasta, kun ei saa olla niin kuin itse tahtoo... Kun saisi olla edes porvarin[8] emäntä, jolla ei olisi suurta karjaa ja monta palveliata, eikä mitään sellaisia töitä, kuin talon emännillä ... saavat olla niin kuin herrat...

Kyllähän ne saavat olla sellaisten, komiain ja aika talojenkin emännät, joissa isännätkin ovat vähän tämänaikaaisia... Ei niiden tarvitse sellaisia roska-töitä tehdä, joita piit tekevät, kärkeä vaan saavat ja huutaa...

Nuo meidän piit ovatkin ... mistä he sattuivatkaan mullen kohta tuollaiset... Tiinakin on tyhmä kuin peruna ja huolimaton ... pitäisi aina olla nenästä vetämässä joka työssä.

Ja muutenkin... Ei suinkaan tuo meidän hyväkäs antaisi mun olla niin kuin muiden komiain emännät ovat, vaikka minä kuinka olisin... Kyllä silloin oli miestä lupaamaan kaikkea, kun mun sai, ja kehui ettei mitään tehdä tarvitse... Vaikka mitähän täällä olisi sittenkään iloa, kun ei se näy olevan kenenkään parempain tuttuakaan, kitsas vaan näkyy olevan kuin mikä...

Katkeran katkeralta tuntui elämä ja niin tuiki ikävältä, kun viimeisetkin nuoruuden unelmat näin surkeasti haihtuivat tuollaisen tavallisen järjestetyn arkielämän tieltä... Kun ei täällä pääse edes komiain ystäväksi!... Uni kultainen kuitenkin pelasti kärsivän sielun tällä kertaa pitemmälle

valittamasta. — — —

Aamupuolella yötä heräsi Repponen. Vilu oli niin että hampaat suussa kalisivat, sillä huoneessa ei koko eilispäivänä ollut valkeata pidetty.

"Hyh ... hyh, kun on vilu."

Hän kömpi ylös, ensin sängyn laidalle istumaan ja kohmeloista päätänsä käsin pusertelemaan ja ajattelemaan. Turkkinsa taskusta hän löysi tulitikkuja ja valkeata raapaistuaan katseli sameasti ympäri huonetta. Näkyi sitten levoittuvan, kun paikat tunsu. Hän pisti valkean lamppuun.

"Hyh, hyh, hyh..."

Hän pudisteli turkkeja päältänsä ottaessa. Koetteli muuria kädellänsä, mutta se oli kylmä. Ikään kuin totutusta tavasta hän kuitenkin käänsi selkänsä muuriin päin, asetti kätensä selän taakse ja seiso siinä niin kuin lämmitellen.

Silmät harhailivat emännän kamarin ovelle ja jäivät siihen avaimen sijaan tirkistelemään. Ei eroittanut oikein hyvästi, josko siinä oli avain, vai eikö. Oikein sinnepäin kumaraan hän kumartui tirkistelemään ... ei saanut varmaa selvää; käsin täytyi lähteä koettelemaan.

"Ee-i." Sormet hipaisivat avaimen paikkaa ja pettyneenä toiveissaan meni hän pöydän tykö. Lähti siitä vähän ajan päästä lamppu kädessä etukamariin, jossa Emelia ja Helmi makasivat.

Hän katseli hetken lamppu kädessä nukkuvia lapsia. Lämpöinen näytti heidän olevan. Lämmintä tunsu isäkin ja sitä seurasi hyvää tekevä pudistus ja tuntui siltä kuin kylmyyttä olisi sisästä pois paennut lämmön edestä. Hän rupesi riisuutumaan ja aikoi panna makaamaan lasten äärelle. Sohva oli soukalla ja sitä hän aikoi leveämmälle vetää hiljaa ... hiljaa, ettei lapset heräisi.

"Kuinka et sinä tänne tule?"

Eeva seiso unisin silmin kamarin ovella. Mies säpsähti ensin ja katsoi taaksensa. Ei puhunut kuitenkaan mitään, rupesi vaan tasoittamaan vuoteen syrjää. Vähän ajan päästä hän sanoi:

"Kyllähän minä täälläkin pysyn."

Vastaus oli hiljainen, mutta Eevassa se kuitenkin vaikutti värisyttäviä tunteita.

"Niin... Mitä tuo tietää tuollainen..."

"Eihän siellä ole ollut avainta suullakaan?"

"Onpa."

"Vai niin. No mennään nyt sitten."

Isäntä meni hyvin myrriksen näköisenä. Eeva teetteli itkua ja pyyhkieli silmiään mitään puhumatta.

"Mikä itkettää?" Repponen istui ja katsoi vakavasti vaimonsa silmiin; ääni oli kuitenkin ankarallinen, jolla kysymys tehtiin. Eeva ei vastannut, pyyhki vaan yhä silmiään.

Into ja Maiju makasivat samassa huoneessa ja olivat potkineet peiton pois päältänsä.

"Pane peite lasten päälle."

Eeva totteli kohta. Repi peitteen ensinnä heidän altansa ja heitti sen sitten huolettomasti päälle.

"Älä tee enää sitä, kuule, toista kertaa, älä!"

Repponen heitti itsensä kovasti vuoteelle.

"Mitä ... mitä Jumalan tähden minä nyt olen tehnyt?" Eeva katseli lasten sänkyyn, ikään kuin näyttääksensä luulevansa, että puhe oli lasten peiton panemisesta.

"Sitä illallista," sanoi Repponen.

"Mitä ... mitä ill..."

"Suu kiini!"

Nyt sai Eeva todella vapista ja totta syytä itkeä. Hän istui tuolille niin tekemään.

"Tule makaamaan ja kohta!"

Käskeytä täytyi seurata ja kohta täytyikin. Ajatuksiinkaan ei johtunut että sitä uskaltaisi vastustaa istumista jatkamalla.

"Siunaa nyt," käski mies, kun valkea oli sammutettu, mutta ei hän puhunut enää yhtä kovalla äänellä kuin äsken.

Eeva koetti olla niin hiljaa ettei hengitystäkään olisi kuulunut.

"Kuulitko?" Nyt oli ääni jo koko joukon heleempi.

"Lakkaa nyt jo ... äläkä niin kovin kiusaa," puhui Eeva itkun äänellä.

Mies käänsi itsensä ja nukkui pian.

Eeva voihkasi ja käänteli itseänsä taas, mutta ei siunannut ... ei ainakaan siinä merkityksessä kuin Repponen olisi tahtonut ja sitä ajatteli.

XIV.

Kaksi vuotta on kulunut.

Hajalla hiuksin ja kovin likaisissa, vaikka muodin mukaisissa vaatteissa imettää Eeva nuorta lastansa kätkeyessä tuvan lattialla. Into odottaa vieressä hiljaisena ja nöyränä, valmiina soutamaan.

Huomaamatta on pihaan tullut vieraita; huomaamatta ne tulevat tupaan asti.

"Hyvää päivää."

Tulijat olivat entiset tuttavamme, Kaupanhoitaja ja ylioppilas Pekkanen.

Eevan oli selkä oveen päin. Hän käänsi päätään; vavahti kun tunsu tulijat. Veri nousi kasvoihin ja hätäisen silmäyksen loi hän vaatteisinsa ennen kuin tervehtimään nousi.

Täytyi kuitenkin nousta kättelemään... Silmiään ei voinut nostaa, vieraita kasvoihin katsoakseen tervehtiessään.

Vieraatkin näyttivät hämmästyneiltä ja hapuilemiselta tuntui kyselemisien etsintä.

Kamariin Eeva pujahti, kun oli saanut kätellyksi vieraita ja ilmoitetuksi ettei Repponen ole kotona.

"Voi!" hän niin kuin tuskan perästä äännähti kamariin päästyänsä ja alkoi tulisella hopulla koota sinne tänne heitetyitä vaatteita tuoleilta, sängyiltä ja lattialta. Kovin olivat matotkin likaiset ja läjätyt; täytyi niitä heittää suoriksi ja sitten luudalla enintä rikkaa päältä pois käväistä. Ja vaaterievulla tomua hoivia pöydiltä ja tuoleilta. Hyvää ei tullut, ei Eevan omastakaan mielestä tyydyttävää, sillä kaikkialla oli istuvaa likaa.

Mutta mitä siihen nyt teki.

Toisesta kamarista hän kävi siistimpiä vaatteita päällensä panemassa ja sitten tuvasta vieraita käskemään. Ne olivat jo menneet ulos.

"Herrajee!" Hän ei ollut äsken huomannut heitä edes istumaan käskeä.

"Älkähän nyt noin menkö... Tulkaa nyt vielä tupaan," huusi Eeva portailta, kun vieraat hevostansa irti kirvottelivat, He katselivat toisiaan, suu vähän omituisessa hymyssä.

"Olisi kiirettäkin vähän, ja kun ei Repponenkaan sattunut kotona olemaan," virkkoi Kaupanhoitaja.

"No tehkää nyt niin hyvin ja tulkaa sisään, älkää nyt noin..." Tarkoitus oli sanoa "komeita olko," mutta ei hän sanonutkaan. Vieraat sen kuitenkin ymmärsivät.

"No jospahan tuota nyt..."

"Niin, eihän tässä nyt niin tulinen kiire ole."

Vieraat menivät sisään ja vietiin kamariin. Eeva löysi ja tarjosi isännän papyrusseja. Meni sitten tupaan kahvia laittamaan. Missä lienevät talon muut olijat olleet, kun Into vaan yksin kätkyttä souteli isossa tuvassa. Vapauteen paloi kai lapsen mieli ja olo kävi ikäväksi yksin olla ja vielä hankalallisessa toimessa. Ei huomannutkaan, kun kätkyt toisinaan unohtui ja soutamatta jäi.

"Souda!"

Märkä vaate läjähhti; kietoutui pään ympäri, otti kipeää ja tuntui muutenkin ilkeältä. Into säikähti niin että ylöspäin hypähti ja alkoi itkeä.

"Huuda nyt ... muutama, ja herätä se lapsi vielä..."

Eevaa kiukutti vieraiden odottamaton tulo, kun kaikki paikat oli niin...

Täytyi edes johonkin vihansa ajaa.

Kovin kuitenkin Innolta itku pakkasi, kun kipeä jälki kirveli poskella ja korvan lehdissä ... ja muutenkin tuntui niin katkeralta.

"Jos et sinä tuki nyt suutasi, niin saat uudestaan ... kun vieraitakin on kamarissa."

Ei lapsi ymmärtänyt mitä se häneen koski, että vieraita kamarissa oli, mutta pelosta täytyi kuitenkin koettaa lakata. Itsepintaisesti nikotus toisinaan hytkäytti, silloin aina sydän vavahti ja silmät äitipuoleen päin arasti lensivät.

Eeva meni kamarissa käymään.

"Souda nyt, että se nukkuu." Nyrkki tutisi ilmassa uhaten ... sanoja vahvistaen.

Into koetti kahden käden soutaa, varovaisesti ... varovaisemmin, ettei enempää kallistuisi toiselle, kun toisellekaan puolelle, ja velipuoli heräisi.

Sokerinpalan toi Eeva hyvitteeksi.

"Kas niin pitää soutaa."

Hyvältä tuntui tuo ... saattoi unohtaa koko lailla paljon, mutta kuitenkin jäi vielä karvasta mieleen...

Eeva tarjosi kahvia vieraille.

"No, mitenkä se emäntä nyt jaksaa?" alkoi Kaupanhoitaja kysellä.

"Tuossahan menee päivästä toiseen."

"Varmaankin kuluu aika täällä hyvin?"

"Noo, kuluuhan se, puuhat vievät niin paljon aikaa, ettei jouda ikävöimään."

"Hm... Onko emäntä saanut täällä paljon uusia hyviä tuttavuuksia?"

"Ei paljon," Eeva vitkaan vastasi. Jatkoivat sitte puolittain surumielisesti: "Kun näihin oloihin tullaan, niin ei sitä paljoa jouda ystävistä huolia. On niin paha," hän silmäili moittien ympärilleen, "kun on niin paljon touhua ja puuhaa, ettei ehdi edes huoneita siivota. Meilläkin niin harvoin käy herraisia vieraita, ettei aina tule siivosta niin lukua pidetyksi... No käy niitä nyt sentään joskus ja saa väliin oikein hävetä, mutta mitäs tähän tekee." Sitten hän vielä lisäsi ikään kuin innostuneena:

"Ei sitä tyttönä tiedetä, mitä eteen tulee, kun akaksi tullaan."

"Semmoisenko kokemuksen Eevakin on saanut?" kysyi Kaupanhoitaja katsellen häntä.

"Sellaisen. Kyllä sitä tyttönä ollaan niin kiltejä[9] että pois tieltä, kun ei tiedetä vielä mitään maailman menosta. Sitä puuhaillaan yhtä ja toista maailman hulluudessa ja ajatellaan että sillä ja sillä lailla minä teen, kun miehen saan. Mutta kaiketi toisin sitä asiat käyvät kun luullaan."

"Minusta nähden," sanoi Pekkanen, "ei avioliitto kaikissa tapauksissa tule sortamaan nuoruuden mielikuvituksia. Kyllä silloin sortaa, jos mielikuvitukset ovat liian korkealle lennelleet ja jos ei jo silloin tule lukuun ottaneeksi avioliiton vakavia puolia ja mieltänsä niitäkin myöten muodostaneeksi. Mutta avioliiton taipaleelle lähtiessä tarvitsee varustaa mukaansa evääksi hyvä vakallinen siveellisyyden voimaa voidakseen tulevia vaiheita vastaanottaa."

"Ei kukaan silloin niin pitkälle ajattele, eikä sillälaililla!" huudahti Eeva.

"Niin, mutta minä sanoin että sivistyneen ihmisen pitäisi sillä tavalla tehdä."

"Jopahan se niin taitaisi olla, mutta ei suinkaan ne herratkaan, ainakaan kaikki, niin tarkoin ajattele, vaikka ainakin ovat sivistyneitä," arveli Eeva.

Pekkanen naurahti.

"Ei suinkaan."

Pekkanen ymmärsi, että Eeva käsitti asiaa osaksi oikein, osaksi väärin, yleensä sangen pintapuolisella tavalla. Teki mieli ruveta selvittämään sitä, jota hän katsoi erehdykseksi, sitä nimittäin, kun kansa katsoo ja pitää herras-sivistystä semmoisena täydellisyyden mallina, jonka aivan kelvollisena ja muuttamattomana tulisi siirtää kansan omaksi. Mutta hän hillitsi itsensä, kun huomasi kuulijansa liian pintapuoliseksi, käsittämään ollenkaan sivistyksen asiaa.

"Kun sellaiseen lapsijoukkoon joutuu, kun meilläkin, niin kyllä siinä tarkenee."

"Kyllä kai, kyllä," myönsi Kaupanhoitaja.

Eeva toi toiset kupit kahvia. Kupit hän todella oli välillä pessyt, mutta pyyhin-vaatteesta oli niihin jäänyt hienoa nöyhtää, joka inhoittavasti töröttöi ja teki herroille vastenmieliseksi koskea koko kuppeihin niistä juodakseen. Sitten vielä sattui silmät Eevan hajanaisiin hiuksiin, joita ei huivi kyennyt kylläksi ohjissa pitämään. Tuon hätäisesti päälle heitetyn röijyn hijain alta tunkivat itsepintaisesti näkyviin toisen, likaisemman röijyn hijat, tehden sitä inhoittavamman vaikutuksen, kuin jos ei ensinkään olisi tahdottu tuota peitellä.

Ja tämä nyt oli se entinen itsestensä paljon pitävä Latva-Kuntin Eeva. Mikä on hänestä tehnyt tuommoisen?

Eipä juuri mikään. Kiiltävällä kultauksella ei ole pysyväisyyttä. Se hivuu pois, aina vähitellen. Ennemmin tahi myöhemmin tulee oikea aine näkyviin. —

Kaupanhoitaja ja Pekkanen istuivat taas reessä matkalla.

"Mitä sinä nyt ajattelet tuosta Eevasta?" kysyi Kaupanhoitaja, kun he olivat ajaneet ulos Repposen pihasta.

"Ajattelen, että hänestä, joka oli ennen Riikinkukko, on nyt tullut porsas," sanoi Pekkanen totisesti.

Kaupanhoitaja nauroi niin, että oli vähältä katketa.

"Älä nyt naura; minusta ei ole asia niinkään leikillinen. Ei saata vaatiakaan, että Eeva tähän tapaan kehittyneenä pystyisi velvollisuuksiensa täyttämään, sillä sen verran kuin minä tiedän, ei häntä milloinkaan liene semmoisia varten kasvatettu. — Sinä myös saat ottaa tästä itsellesi esimerkkiä, koska aina sitä puollustat, että kansan nuorisoon on ennen kaikkea tyrkytettävä *käytöspuolista* sivistystä."

"Niin noh, mutta mitä hittoa se tähän kuuluu ja millä tavalla sinä nyt tällä esimerkillä aiot sitä mielipidettä kumota? Onko Eeva sitten mielestäsi käytännöllisesti sivistynyt?"

Kaupanhoitaja nauroi taas ja Pekkanenkin.

"Sinä tahdot pysytellä yhä vaan pintapuolella," sanoi viimemainittu. "Mutta silloin kun Eeva oli tyttönä, ettekö pitäneet häntä hienoimpana kaikista talonpoikaistyöistä, jotka yhteen aikaan olivat siinä ompelu-seurassanne?"

"No, kyllä ... ja hän olikin."

"Kuori petti."

"Hm ... kyllähän hänen taitamattomuutensa jo monasti huomattiin ja saatiin sillä nauraakin. Mutta mitä siitä, en minä ole Eevaa koskaan semmoisena pitänyt, jommoiseksi yleensä toivoisin kansan naiset tulevan."

"Vai niin, se on hyvä ettet niin kovasti ole pettynyt tässä asiassa. Mutta sanoppas nyt veikkonen, minkälaiseen sivistystilaan sinä yleensä toivoisit kansan naisten kehittyvän?"

"Semmoiseksi että he nyt yleensä osaisivat käyttäytyä sivistyneitten tavalla ja ihmisittäin."

"Mutta mitenkä sinä saat heitä tuohon tilaan, jos et anna heille sitä oppia, että he tulisivat vakuutetuiksi tuolla tavalla käyttäytymisen paremmuudesta?"

"Tuo vakuutus kasvaa heihin itsestään ilman mitään sivuvaikuttimia, kun he vaan oppivat käytöstavat."

"Totta puhut, mies hyvä, kas sinäpä vasta puhutkin totta! Ylpeys ja loisteliaisuuden-himo kasvaa heihin itsestään, sitä mukaa kuin he saavat siihen tilaisuutta ja taitoa. Mutta onko tämä sivistystä? Minä sanon ettei se ole sukuakaan sille. Vahinko, hirmuinen vahinko, että tuollainen käsite jo on hyvin suuressa määrässä levinnyt kansamme tyttäriin. Iso osa heistä on eksytetty uskomaan, että he ovat silloin sivistyneitä, kun osaavat koreasti kiekkaella ja vaatettaa itsensä uusimman muodin mukaan. Mutta jos kysyt sellaiselta naiselta, 'mitä tarkoitusperää kohden hän aikoo elämässä pyrkiä?' niin hän epäilemättä vastaa sinulle tuon viattoman: 'en tiedä'. Mutta sydämessään hän ajattelee: 'saadakseni rikkaan ja hyvän miehen.' Rupea tällaiselle sitten tarjoamaan sivistyttäviä oppeja, niin hän nauraa, sillä hän tietää olevansa sivistynyt, koska hänen vaatteensa on muodin mukaan laitettut. Opillinen sivistys tuottaa velvollisuuksia, mutta se tuottaa myöskin *velvollisuuden tunnon*. Opillinen sivistys tekee omaajastaan käytöspuolisestikin sivistyneen. Mutta paljas käytöksellään koreilia — sillä en saata sanoa näitä muiksi kun koreilioiksi — ei voi enää itse hyvyyden tunnossaan ottaa vastaan ulkoapäin tulevia sivistäviä vaikuttimia ja itsessä ei semmoisessa niitä löydy."

"Älä nyt enää, kyllä minä nyt jo toistaiseksi uskon," nauroi Kaupanhoitaja.

"Usko jos tahdot, mutta niin se on."

"Mutta mikähän oikein totuudessa sai sen Heikin tuosta Eevasta luopumaan?" kysyi Kaupanhoitaja.

"Äitinsä."

"Tottako? vai akat... No onneksi se oli."

"Mutta se onkin nainen, se muija! Toista en sinulle tiedä osoittaa niin kelvollista perheenäidin perikuvaa. Mitä muuten tulee Eevaan, niin luulen, että jos hän olisi Heikin vaimoksi tullut ja Lahtisen emännän kasvatuksen alle, niin hänestä olisi voinut tulla kelpo nainen.

"Kukapa tietää," epäili Kaupanhoitaja.

"Minä tiedän sen, sillä tuolla muijalla on jonkullainen salainen voima, jolla hän ehdottomasti voi valloittaa mielet puoleensa. Sitä paitsi käy hän itse aina hyvänä esikuvana edellä. Pois on hänestä ulkonainen kiilto ja pois koko perheestä. Minä luulen että Eeva ei voinut sisällistä ihmistänsä peittää ollessansa siellä Heikin kanssa ja tuota ei muija voinut hyväksyä."

"Vaan käski Heikin antaa rukkaset."

"Minä luulen että hän on niin tehnyt, ja Heikki oli siksi heikkoluontoinen ettei hän voinut vastustaa, kun hänelle Eevan sisällinen kuva näytettiin, vaan oli valmis antamaan rukkaset... Kas tässä näkee kuinka lujaa se rakkaus on, joka perustuu ainoastaan vaatteiden ja kasvojen katselemiseen!"

"Heikkoluontoiseksiko sanot Heikkiä, kun hän kykeni luopumaan Eevasta?"

"Niin. Vahvat luonteet ensiksikin eivät tuulahda tekemään tuollaisia hullun-äkkinäisiä rakkaus-liittoja. Mutta sitten kun he kerran rakastuvat, niin he eivät ulkoapäin tulevain vaikutusten kautta niin hevin omasta kannastaan luovu."

XV.

Repponen oli käymässä Latva-Kuntissa. Appensa kanssa hän istui kamarissa tupakoiden ja tarinoiden. Vilkasta ei keskustelu ollut, mikä lieneekin kieliä salvannut.

"Ei ollut Eevasta emännäksi," sanoi Repponen vihdoin äkkiä ja katsahti ikään kuin hätäytyneenä appiukkoonsa. Itsekin hämmästyti lausettaan. Kauan oli sanat jo suussa pakottanut; kauan oli tehnyt jo mieli siitä puhua. Nyt se tapahtui.

Appi käänsi kasvonsa lattiaan.

"Vai niin." Ääni vavahti hiukan.

"Se on raskasta ... ei tahdo jaksaa kaikin ajoin kantaa." Repposen ääni vavahteli ja hän katseli lattiaan.

"Vai niin."

Mutta Repponen kun oli päässyt alkuun, halusi puhua enemmän, purkaa sydäntänsä, jossa nuo asiat karvastelivat.

"Ensin kun hän tuli meille," jatkoi hän vähän ajan päästä, "en minä tuntenut häntä, taikka oikeammin, hänen taipumuksiansa; minä vaan pidin hänestä niin paljon ... tykkäsin niin kovin, etten katsonut sopivaksi häneltä mitään vaatia. Mutta en minä tiennyt että se oli niin taitamaton, ettei nyt itsestään vähää edes ymmärtäisi talouden hoitoa... Kyllä tuon huomasin pian, mutta en puhunut mitään, ajattelin ja toivoin että kyllähän oppii...

"Mutta kun rupesi käymään aina vaan huonommasti ja huonommasti, niin täytyi minun vihdoon ruveta puhumaan ja kauniisti neuvomaan...

"Silloin vasta tulin häntä tuntemaan ... suuttui kun tärpätti[10] ... ei muka tarvinnut mun neuvojeni. Sitten sain minä kuulla ettei hän ollut itseänsä minulle kauppaamassa ollut ja että, mitä varten minä olin häntä vetänyt meille...

"Voi herra Jumala, kun tuo leikkasi sydäntäni!..."

"Minä rupesin sitten ajattelemaan, että ei sitä pitäisi vanhana nuorta naida ja ... kun on lapsiakkin. Kun minä kuitenkin koetin — sillä minua vaati pakko siihen — neuvoa ja pyytää häntä paremmin huolta pitämään taloudenasioista, niin sitte hän, minun kiusallani, rupesi itse tekemään työtä niin kuin hullu, kun tiesi että tuo pisti minun vihakseni.

"Pian hän kuitenkin siihen kyllästyi, kun en minä kieltänyt, vaan annoin hosua. Mutta siitä asti rupesi hänellä olemaan merkillinen taipumus keksiä kaikissa minun puheissani jotain pistoja ja kiusanteikoja itseänsä vastaan.

"Jos milloin pyysin hänen jotain tekemään, niin näin että hän aina enemmän taikka vähemmän suuttui... Minä huomasin että hän oli ruvennut sydämeästään halveksimaan minua.

"Lapsi-raukkani! ... heille ei hän ole äiti. No ei sitä sovi sanoa, että hän olisi pahinta laatua äitipuolia, on niitä huonompiakin, mutta kun minä rakastan lapsiani ja näen ettei hän rakasta ollenkaan, ei edes täysin suvaitse heitä, niin käy niin harmiksi monasti, kun ajattelee, että mitä heistä tuollaisessa hoidossa tulee."

Repponen nojasi poskea kättä vasten pöydän nurkalla ja kärsi huolettavien ajatusten sortoa. Latva-Kunti oli toisessa päässä pöytää samallaisessa asemassa.

"Anna selkään," sanoi hän vihdoin, "tottahan tuollainen mies nyt akkansa saa taipumaan."

Repponen katsahti hämmästyneenä appeansa, ikään kuin tullaksensa vakuutetuksi että oli kuullut oikein.

"Ei!" sanoi hän vihdoin pontevasti, "minä en lyö vaimoani, minä kuritan ainoastaan lapsiani ja teidän olisi tullut tehdä samoin."

"Hm... En minä ole paljon huolinut koko tytön kasvatuksesta ... äitinsä hallussa tuo paraiten oli. Jos ei lie kylläksi kurittanut ja opettanut, niin hänen syynsä se on, eikä minun ... ei siitä minua tarvitse syyttää."

"Vai niin se onkin... Ilmankos..."

"Mitä, ilmankos?"

"Hänen kasvatuksestansa ei ole sitten kukaan pitänyt huolta."

"Hmm," pani Latva-Kunti, mutta ei puhunut muuta mitään.

Repponen jatkoi taas vähän ajan kuluttua:

"Ensi-aikoina oli se edes hyvä asia, että hän piti huoneissa jonkullaista puhtautta, mutta nyt on hän muuttunut, niin ettei hän puhtaudestakaan välitä mitään... Suoraan sanoen, on toisinaan oikein — sikamaista. Hän on nyt aina jossain työn puuhassa, niin ettei muka ole aikaa edes itseänsä ja huoneita

siivota. Mutta mitäpä siitä työntouhustakaan, kun hän tekee kaikki niin poikkipuolin kuin huonoimmat piiat."

"Hm."

"Menee se nyt jo sentään kun minäkin olen jo paremmin tuollaiseen tottunut, eikä hän nyt enää aina vihastu, jos jotain vaatimuksiakin teen, mutta ei hän paljoa minun puheestani välitäkään."

"Hmh, sepä nyt kummaa, kuinka hänestä sellainen on tullut."

"Niin on, mutta minä ajattelen ainakin että siihen on se syynä, että häntä on kokonaan kasvatettu turhamaiseen koreiluun, niin että hän täysikasvuiseksi tultuaan ei muuta toivonut kuin päästä jonkillaiseen herraselämään, nauttimaan vaan huvista ja laiskuudesta. Jälestä päin olen ajatellut että hän ottikin minut vaan sen tähden, kun minulla oli varoja enemmän kun useilla poikamiehillä. Hän kukaties ajatteli meillä saavansa viettää herraselämää... Mutta ei se sopinut, eikä sovi vastakaan. Kun hän tuon tuli huomaamaan, ja ... kun ei hän mitään minusta välittänyt, niin hän vajosi sellaiseksi kuin hän nyt on... Tämä on minulle katkeraa!"

Hän ärjäsi viimeisen lauseen äänellä, joka todisti sanain sisältöä.

"Hm."

Ei Latva-Kunti muuta tuohon tainnut sanoa. Hän yhä vaan tirkisteli lattiaan.

"Ja kun minä nyt kerran sanomaan olen ruvennut, niin sanon teille kaikki," jatkoi Repponen taas. "Ainoastaan *teille* tästä puhun, eikä kellekään muille ... sillä sydän pakottaa sitä jollekin avaamaan. — Sanon sen vielä, etten minä pidä tätä Eevan syynä, että hän on sellainen kuin hän on. Se on *teidän*, vanhempain syy, jotka ette ole lapsellenne jo aikaisemmin opettaneet semmoista maailman katselemisoppia, ettei hänessä olisi päässyt kasvamaan semmoiset pilventakaiset toiveet. — Näette nyt, mikä siitä on seuraus ollut."

"Hmm... Kuka sen tietää, mitä ne mukulat kulloinkin toivovat."

"Niin no, eipähän tiedäkään, mutta se pitää tietää että heitä pitää estää semmoisia turhia toivomasta, jotka eivät kuitenkaan koskaan voi toteutua... Sitä minä kuitenkin toivon, että hän vähitellen tasautuu kun vanhenee ja että sitä sitten jotakuinkin mennään." — —

Latva-Kuntin emäntä kuunteli toisessa kamarissa oven takana tätä tarinaa; ja hän itki, itki niin että kyyneleet virtana vuotivat.

Ei hän ollutkaan päässyt vielä Eevaa murehtimasta, vaikka luuli jo silloin kaikista huolista päässeensä, kun Eeva kotoa pois vietiin emännäksi Repposeen.

Olikohan se "suru" Eevan tähden ennen niin todelliselta tuntunutkaan? Kukapa sen tietää. Mutta karvaammalta se nyt tuntui ja syyllisemmältä kuin koskaan ennen.

Kun Repponen pois lähti, niin pojat kummastelivat, miksi hän nyt noin vakainen ja harvasanainen oli, ja isäkin koko illan tavallista kärttisemmältä näytti, sekä äiti toisinaan itkuisia silmiänsä pyyhki.

Repponen ajoi kotiinsa ja mietiskeli matkalla, oliko se ollut oikein, että *tuosta* oli apellensa puhunut. Katumaan ei hän ruvennut. Kummasteli vaan, kun ei apella ollut paljon mitään sanomista, ja sitten nauraa hytkähti surullisesti, kun muisti että se tytärtänsä lyömään oli käskenyt. "Ei ole kummallista, jos Eeva on sellainen," hän itsekseen mutisi. Mutta Eevalle voi hän sen johdosta paljon anteeksi antaa.

VIITSELITYKSET:

[1] Lapsen hametta sanotaan tantuksi.

[2] Murteellinen kieltosana.

[3] Tämän selvittämiseksi huomattakoon, että Etelä-Pohjanmaalla on vanhuudesta ollut tapana, että yhden ikäiset, tutut ja tuntemattomat puhuttelevat toisiaan sinuksi. "Teiksi" puhutteleminen on katsottu vaativaksi herrasmaisuudeksi. Vieläkin on tuo tapa muutamissa pitäjissä hyvin yleinen, vaikka poikkeuksia on ruvennut nykyaika siinä suhteessa vaikuttamaan. Tekijä.

[4] Tarkoittaa samaa kuin: oikein erinomaisen kaunista.

[5] Ilveile.

[6] Itke.

[7] Sanasutkaus.

[8] Maakauppiaan.

[9] Ylpeitä.

[10] Sanasutkaus.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEVA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the

United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of

works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-

6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.